הישיבה השלוש־מאות־ושלוש של הכנסת השתים־עשרה

יום שני, כ"א בסיוון התשנ"א (3 ביוני 1991)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:
הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

הודעה למזכיר הכנסת.

דן תיכון (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, מה שקורה כאן זו בושה לכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
אדוני היושב־ראש — — —

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הסידור הזה הורג אותנו.

היו"ר ד' שילנסקי:
איזה סידור?

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שצריך לעמוד פה כמו ילדים קטנים ולהירשם, במקום להירשם בטלפון.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, כבר נרשמנו.

היו"ר ד' שילנסקי:
אינני יכול לפתור את הבעיה פה ועכשיו, אינני מכיר אותה. אבקש מכולם לשבת.

קריאה:
אם ירשמו אותנו — נשב.

היו"ר ד' שילנסקי:
אבקש מכולם לשבת. רבותי, מה קורה פה? אני לא מבין.

מיכאל איתן (הליכוד):
— — —

היו"ר ד' שילנסקי:
אבקש מכולם לשבת. חבר הכנסת ריבלין, תואיל בטובך לשבת, תהיה ילד טוב ותשב. אחריך כולם יתיישבו.

מיכאל איתן (הליכוד):
כך קבעה ועדת הכנסת — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
אני מצטער שלא הספקתי לשמוע.

חברי הכנסת, אני מכריז בזה על הפסקה של שתי דקות.

(הישיבה נפסקה בשעה 16:03 ונתחדשה בשעה 16:08.)

מיכאל ברי־זהר (המערך):
אדוני היושב־ראש, אבקש הצעה לסדר.

חגי מירום (המערך):
אבקש הצעה לסדר.

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, בבקשה לשבת. אודה לכבוד השר ולחבר הכנסת פורז.

קודם כול, תרשו לי להגיד לפחות פורמלית, שהנני מתכבד בזה לחדש את ישיבת הכנסת. לפני שעשיתי הפסקה הודעתי שיש הודעה למזכיר הכנסת. נאפשר לו למסור את ההודעה, בבקשה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
ברשות יושב־ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה — הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (תיקון מס' 23), התשנ"א — 1991; הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (תיקון מס' 28), התשנ"א — 1991.

לדיון מוקדם — הצעת חוק השבת חובות המדינה, התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת אריאל ויינשטיין; הצעת חוק זכויות, הקלות ופטורים, התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת צ'רלי ביטון; הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (חבר מועצה שפרש מסיעתו), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת אלי דיין; הצעת חוק לתיקון פקודת מניעת טרור (תיקון), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת אריה אליאב; הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון הגדרת תקופת שירות), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת יאיר צבן; הצעת חוק רכישת מפעלים בידי עובדיהם (מקרים מיוחדים) (תיקון), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת עמיר פרץ; הצעת חוק־יסוד: הכנסת (תיקון — חובת שירות למדינה), מאת חבר הכנסת יואש צידון; הצעת חוק המקרקעין (תיקון — הצמדת מקומות חנייה), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק רשות השידור (תיקון — אגרות באזורים), התשנ"א — 1991, מאת חברי הכנסת א' שוחט, ח' אורון ואלי דיין; הצעת חוק רופאים עולים (הוראת שעה), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת אברהם כ"ץ־עוז; הצעת חוק מס הכנסה (הטבות לחיילים משוחררים) (תיקון — תחילת עבודה מזכה), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת רן כהן; הצעת חוק להחשת ביצוע פרויקט נתיבי איילון (הוראת שעה), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת אברהם פורז;

הצעת חוק החשמל (הגבלת צריכת חנם של עובדי חברת החשמל), התשנ"א—1991, מאת חבר הכנסת אברהם פורז וקבוצת חברי כנסת; הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון — מנוחה שבועית), התשנ"א—1991, מאת חברי הכנסת ח' גוז'נסקי, ה' מחאמיד ומ' נפאע; הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון — הלוואה וערבות), התשנ"א—1991, מאת חבר הכנסת אברהם בורג; הצעת חוק הלוואות לדיור, התשנ"א—1991, מאת חבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי כנסת רבים הרימו יד; אם זה בקשר לעניין הקודם שהועלה פה, התור לרישום, אני מבקש מחברי הכנסת לוותר. אני אבדוק ביסודיות את החלטת ועדת הכנסת מלה במלה, ונראה איך להתגבר על הבעיה; כי כעשרה חברי כנסת הרימו יד. עוד הערב נדון בדבר הזה, ואני חושב שניגש ליעילות טובה יותר בעבודה. כולם מסכימים, כולם ויתרו. תודה רבה.

ב. שאילתות ותשובות

היו"ר ד' שילנסקי:

סגן שר העבודה והרווחה לנושאי הביטוח הלאומי, שמואל הלפרט, ישיב על שאילתות.

2868. תאונות עבודה

חבר הכנסת רן כהן שאל את שר העבודה והרווחה ביום י' בכסליו התשנ"א (27 בנובמבר 1990):

לאחרונה ניכרת עלייה מדאיגה ביותר במספר תאונות העבודה עקב זלזול בכטיחות העובדים בעבודתם ואי-הקפדה עליה. בימים אלה נהרגו ארבעה עובדים, ביום אחד, ורבים אחרים נפגעו. מתקבל הרושם שהיקפי הבנייה המואצים, ללא טכנולוגיה מתאימה וללא מיומנות של העובדים החדשים, גורמים לריבוי תאונות בענף זה.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא מספר ההרוגים בתאונות עבודה בשנת 1990 ביחס לחודשים המקבילים אשתקד?

2. מה הוא מספר הנפגעים בכל שנה בחמש השנים האחרונות?

3. מה הן הסיבות להתגברות המדאיגה במספר הנפגעים?

4. מה בדעת השר לעשות בנושא החמרת החקיקה, קביעת תקנות והגברת הפיקוח כדי לצמצם את התאונות ומספר הנפגעים?

סגן שר העבודה והרווחה (לנושאי הביטוח הלאומי) ש' הלפרט:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, 1. בשנת 1989/90 אושרו על-ידי המוסד לביטוח לאומי 121 תביעות לגמלת תלויים, תביעות שהוגשו על-ידי שאיריהם של הנפטרים כתוצאה מתאונות עבודה. זאת, לעומת 107 תביעות שאושרו בשנת 1988/89.

2. מספר מקבלי דמי הפגיעה, המשקף פחות או יותר את מספר הנפגעים בתאונות עבודה, עלה מ-56,921 בשנת 1985/86 ל-60,631 בשנת 1989/90. באותה תקופה עלה מספר המועסקים במשק מ-1,349,200 ל-1,460,800.

הטבלה להלן מציגה את נתוני חמש השנים האחרונות:
בשנת 1985/86 — 56,921 מקבלי דמי פגיעה; מספר המועסקים באותה תקופה 1,349,000; באחוזים — 4.2%.
בשנת 1986/87 — 57,823 מקבלי דמי פגיעה; מספר המועסקים באותה תקופה — 1,367,000; באחוזים — 4.2%.
בשנת 1987/88 — 57,034 מקבלי דמי פגיעה; מספר המועסקים באותה תקופה — 1,403,700; באחוזים — 4.1%.
בשנת 1988/89 — 59,168 מקבלי דמי פגיעה; מספר המועסקים באותה תקופה — 1,453,100; באחוזים — 4.1%.
בשנת 1989/90 — 60,631 מקבלי דמי פגיעה; מספר המועסקים באותה תקופה — 1,460,800; באחוזים — 4.1%.
הווי אומר, אף שיש גידול של כ-6.5% במספר מקבלי דמי הפגיעה, הרי יחסית למספר המועסקים, דהיינו מספר החשופים לסיכון, יש ירידה קלה.

3. מספר הנפגעים בתאונות עבודה הוא אומנם גבוה, אך בהשוואה לשיעורם בשנות ה-70 חלה ירידה משמעותית. בעשור הקודם היה מספר הנפגעים השנתי כ-75,000. ירידה זו נובעת בחלקה משינויים בפרופיל התעסוקתי במשק, שבעטיים חל מעבר מעיסוקים עתירי סיכון לעיסוקים בטוחים יותר, אך, להערכתנו, גם לפעילות היזומה על-ידי הגורמים השונים למניעה ולצמצום של תאונות היתה השפעה רבה בירידת היקף תאונות העבודה.

4. במסגרת משרד העבודה והרווחה והביטוח הלאומי נעשים מאמצים גדולים לצמצם את היקף התאונות על-ידי הגברת הפיקוח, שיפור האכיפה, פעולות הדרכה והגברת מודעות, סיוע למפעלים בפיתוח מערכות בטיחות וכו'.

שני גופים מרכזיים עוסקים בנושא זה: א. המוסד לבטיחות וגיהות, המטפל בעיקר בפעולות הדרכה והסברה במקומות העבודה במגמה להגביר את תודעת הבטיחות בעבודה; ב. המחלקה לפיקוח על העבודה, שתפקידה לפקח ולאכוף את כללי הבטיחות במקומות העבודה ולהפעיל ועדות בטיחות מקומיות.

נוסף על כך מוקצה מדי שנה סכום של 1% מהגבייה השנתית לענף נפגעי עבודה, לביצוע פעולות המיועדות למניעת תאונות עבודה במפעלים, על-פי סעיף 89ב לחוק הביטוח הלאומי.

לכל המטרות האלה הקצה המוסד לביטוח לאומי מתקציבו סכום של 8.1 מיליוני ש"ח בשנת 1990, וזאת נוסף על התקציבים המוקצים לגופים אלה מתקציב משרד העבודה והרווחה.

גם מכספי המס המקביל מוקדש 1% מכלל הגבייה השנתית לטובת פעולה מונעת ומחקר בנושאי בריאות בעבודה. בשנת 1990 הסתכמה ההקצבה למטרה זו בכ-20.5 מיליון ש"ח.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, תודה רבה על התשובה הארוכה והמפורטת.

אני מבקש לדעת, האם אין במשרד מעקב במיוחד בחודשים האחרונים, כיוון שאת השאילתא שלי הגשתי ב-27

בנובמבר 1990, ומאז עברו שישה־שבעה חודשים? האם עקב הבנייה המואצת, עקב העלייה, עקב היכנסם של עובדים חדשים, בלתי מיומנים, למקומות עבודה, כפי שקרה, לאסוננו, בשבוע האחרון ב"חיפה כימיקלים", שנהרגו שלושה פועלים בתאונת עבודה אחת, האם אין מקום להעמקת הבטיחות, להחדרת הנורמה הזאת למקומות העבודה, דווקא משום שיש מקומות עבודה חדשים ועובדים חדשים, כדי שהתקופה הזאת, שאמורה להצמיח את המשק, לא תיגמר גם באסון? תודה.

עובדיה עלי (הליכוד):

חבר הכנסת רן כהן, הפעם הזאת סגן השר הזדרז להשיב על השאילתא.

דן תיכון (הליכוד):

שבעה חודשים — זה לא הרבה זמן.

היו"ר ד' שילנסקי:

מאז נכנס סגן השר שמואל הלפרט לתפקידו, יש שיפור במתן התשובות על שאילתות. עכשיו הוא מסיים פיגורים, ומעכשיו תראו שבתוך שבוע תהיינה תשובות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא שמתי דגש בתלונה, שמתי דגש בתקופה — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

ברור, ברור, שני הדברים יחד לא נדבר על העבר. סגן השר הלפרט יראה לכם את העתיד. בבקשה.

סגן שר העבודה והרווחה (לנושאי הביטוח הלאומי) ש' הלפרט:

בהמשך לדבריו של היושב־ראש אני רוצה לומר, שעם שתי השאילתות האלה אני כמעט מסיים את כל השאילתות שהצטברו במשרד. בסך־הכול נותרה לי רק שאילתא אחת, שאני גם כן בודק אותה בצורה יסודית. אני מקווה שעוד השבוע אוכל להשיב עליה.

לשאלה הנוספת של חבר הכנסת רן כהן, אין בידי פרטים על מספר הנפגעים בחודשים האחרונים. אבל מתוך המספרים שאתה ביקשת לחמש השנים האחרונות אתה יכול לראות, שיש יציבות מסוימת במספר הנפגעים; כמעט שאין שינוי משנה לשנה. זה נע בין 4.2% ל־4.1%, אבל לא יותר מזה. אם אתה מעוניין לדעת פרטים על החודשים האחרונים, אני מוכן לבדוק את הנושא ולהעביר לך במכתב אישי את הממצאים.

בקשר להעמקת הבטיחות, הביטוח הלאומי, וכפי שאמרתי לך — שני הגופים הנוספים הקיימים, המוסד לבטיחות וגיהות והמחלקה לפיקוח על העבודה, עושים מאמצים נרחבים. לרשותם עומד תקציב די מכובד. כפי שאמרתי לך, אנחנו מנכים 1% מכספי המס המקביל, שזה יותר מ־20 מיליון שקל, למטרה זו, ו־1% מכספי הגבייה של הביטוח הלאומי. אני חושב שאנחנו ממצים כל מה שניתן לעשות כדי לצמצם למינימום את מספר הנפגעים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

3354. היפגעות מובטלים בעבודות קטיף

חבר הכנסת ש' עמור שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"א באדר התשנ"א (7 במרס 1991):

שירות התעסוקה שולח מובטלים לעבודות קטיף ומשלם את שכר עבודתם, אולם במקרה של פגיעה בזמן העבודה אין הוא דואג למובטלים.

ברצוני לשאול:

1. על מי מוטלת האחריות במקרה של פגיעה רפואית בזמן העבודה?

2. מי משלם למובטל שנפגע בעבודה שאליה נשלח על־ידי שירות התעסוקה את ימי המחלה?

סגן שר העבודה והרווחה (לנושאי הביטוח הלאומי) ש' הלפרט:

בתקופת מלחמת המפרץ ותקופה־מה אחריה, בעונת הקטיף, הקצה משרד האוצר סכום שיועד לסבסוד עובדי הקטיף. לכל עובד שולם באמצעות המעביד סכום של 15 ש"ח ליום, נוסף על השכר שקיבל ממעבידו תמורת עבודת הקטיף. המעביד שילם לעובד שכר וקיבל משירות התעסוקה החזר של 15 ש"ח ליום בעד כל עובד, בהתאם לרשימות שהעביר לשירות התעסוקה.

לשאלות חבר הכנסת עמור: העובדים בקטיף קיבלו תמורת עבודתם שכר ממעבידם.

לפיכך, אם נפגע עובד בעבודת הקטיף, ופגיעה זו היא תאונה בעבודה, יהיה העובד זכאי לדמי פגיעה בעד ימי מחלתו או אי־כושר לעבודה ולכיסוי הוצאות הטיפול הרפואי ככל נפגע בעבודה; כלומר, מעבידו יפצה אותו ויממן את שכר העבודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לסגן השר שמואל הלפרט. סגן שר החינוך והתרבות ישיב על שאילתות.

3533. שידורי "קול ישראל" לחוץ־לארץ

חבר הכנסת מ' גולדמן שאל את שר החינוך והתרבות ביום א' בסיוון התשנ"א (14 במאי 1991):

נודע לי כי שידורי "קול ישראל" לחוץ־לארץ יקוצצו בקרוב בכ־50%, ובעיקר ייפגעו השידורים לצפון אמריקה ולדרומה. דווקא בארצות אלה אחוזי ההאזנה לשידורים גבוהים ומאות מכתבי מאזינים מתקבלים מדי חודש. שידורים אלה הם מכשיר הסברה חשוב, ואין תחליף למחלקת שידורים לחוץ־לארץ, הנסגרת אחרי 13 שנה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לך על קיצוץ שידורי הרדיו לחוץ־לארץ?

2. מה בכוונת משרדך לעשות בנדון?

תשובת סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. אילוצי תקציב והצורך להקצות משאבים למשימה הדחופה של שידורים לעולים הביאו את הנהלת רשות השידור לכלל מסקנה, שיש לבדוק מחדש את היקף השימוש במשדרים בגלים קצרים לחוץ־לארץ — דבר שלא נבדק זה שנים רבות.

הבדיקה עדיין לא נעשתה, וכל הפרסומים העיתונאיים אינם אלא בגדר השערה מראש על מסקנותיה.

3548. מערכת החינוך הערבית־הממלכתית

חבר הכנסת ח' פארס ש"ל את שר החינוך והתרבות ביום ח' בסיוון התשנ"א (21 במאי 1991):

היום, ארבעה חודשים לפני פתיחת שנת הלימודים התשנ"ב, מתברר שכוחות הוראה וחינוך רבים סובלים מאבטלה ומנסים למצוא פתרונות מזדמנים לפרנסת משפחותיהם, במקום לפעול לקידום מערכת החינוך הערבית־הממלכתית. כן קיימת התופעה, שבוגרי אוניברסיט־אות משמשים שומרי לילה במפעלים.

ברצוני לשאול:

1. מה הם הקריטריונים לשיבוץ מורים במערכת החינוך הערבית־הממלכתית?

2. כמה מורים ללא הכשרה מתאימה קיימים במערכת החינוך הערבית־הממלכתית — א. בבתי־הספר היסודיים? ב. בבתי־הספר התיכוניים?

3. כיצד פועל משרדך לשילוב בוגרי סמינרים ואוניברסיטאות במערכת החינוך הערבית־הממלכתית?

4. האם קיימת מערכת של קורסי הכשרה וקידום לבוגרי סמינרים ואוניברסיטאות מובטלים במערכת החינוך הערבית־הממלכתית?

5. אם כן — מה הן דרכי פעולתה של המערכת האמורה?

6. לאור התשובות על שאלות 1 — 5, כיצד יתוקן המצב?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

1. קיימות ועדות שיבוצים במחוזות השונים העוסקות בשיבוץ מורים במערכת החינוך, על־פי הקריטריונים האלה: צורכי מערכת החינוך בבתי־הספר; השכלה והתמחות מקצועית של המועמדים השונים; בחירת המועמד בעל נקודות הזכאות הגבוהות ביותר. נקודות הזכאות הן שקלול של הנתונים: השכלה, מצב משפחתי, ותק, מקום מגורים ועוד.

2. בבתי־הספר היסודיים עדיין נותר מספר מצומצם ביותר של מורים ותיקים אשר אינם מתאימים לדרישות מערכת החינוך כיום. אנו פועלים להשלמת השכלתם או להוצאתם לגמלאות.

3. ראה תשובתי על שאלה מס' 1.

4. בוגרי סמינרים כשרים לעבודת הוראה בבתי־הספר ללא קורסי הכשרה נוספים. בוגרי אוניברסיטאות בעלי תעודות הוראה כשרים להוראה בבתי־הספר תיכוניים.

5. נושאי הקורסים וההשתלמויות הם בהתאם לצורכי המערכת.

6. המשרד פועל באופן שוטף לקליטת בוגרי הסמינרים והאוניברסיטאות וכמו־כן מקיים קורסים והשתלמויות בהתאם לצרכים.

היו"ר ד' שילנסקי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת חסין פארס.

חסין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני סגן השר, האם ידוע לך שבוגרי סמינרים רבים יושבים בבתיהם שנים? אני יודע על תשעה בוגרים מכפר אחד שסיימו לפני שמונה שנים את לימודיהם בסמינר ועד היום מחכים שימנו אותם למורים. מה עושה משרדכם בנדון? איך אפשר שאדם, שלמד כל השנים האלה כדי להיות מורה, מחכה שמונה־תשע שנים ולא מקבלים אותו לעבודה במקצועו? אני יודע שהיו קיצוצים, אבל אנחנו זקוקים להגדלת התקנים במגזר הערבי, כי אנחנו לא מקבלים את כל השירות שמקבלים בתי־הספר העבריים.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

חבר הכנסת פארס, אנסה להשיב על השאלה הנוספת שלך. ישב אצלי היום האחראי למגזר הערבי במשרד החינוך והתרבות, מר עלי חיידר, בנושא פנייה של שני הורים בקשר לבנותיהם. אתה הרי יודע שבכפר הערבי הרבה מאוד הולכים להוראה, ומספר האנשים שגומרים לימודי הוראה גבוה יותר, באופן יחסי — — —

חסין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כי יתר משרדי הממשלה, לצערי הרב, מרביתם, לא מקבלים אותם. זה מחוסר ברירה.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

אני יכול לקבל את מה שאתה אומר, אבל אתה רוצה שאשיב לך לגופו של עניין.

חסין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

סליחה על ההפרעה.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

זה בסדר.

אני מודע לעובדה שיש ריבוי של בוגרי סמינרים ערבים שלא נמצאה להם עבודה. יש גם בעיה אחרת: רובם רוצים לעבוד במקומות מגוריהם ולא מוכנים ללכת לדרום־הארץ או לצפון־הארץ כשהם גרים במרכז. זו בעיה, אבל אני חייב לומר לך שמשרד החינוך והתרבות מנסה לעשות הכול כדי לפתור את הבעיה. משום ריבוי הבוגרים המצב קשה יותר, אבל יש תשומת לב מיוחדת לנושא הזה במשרד.

3549. התעללות מינית בילדים

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ח' בסיוון התשנ"א (21 במאי 1991):

תיקון בחוק העוסק בדיווח לרשויות המוסמכות על התעללות מינית בילדים חייב דיווח של המטפלים במקרים אלה לפקידי סעד או למשטרה. לטענתו של ד"ר יצחק קדמן, יושב־ראש המועצה לשלום הילד, קיימים מקרים שבהם הפסיכולוגים המטפלים אינם מדווחים לרשויות המוסמכות. כתוצאה מכך עלול להידרדר מצבם של הילדים הנפגעים, בלי שיקבלו את העזרה המתאימה. העניין חמור עוד יותר מאחר שחלק מן הנפגעים אינם מודעים לצורך ולאפשרות לקבל עזרה.

ברצוני לשאול:

1. האם נקט משרד החינוך פעולות בהתאם לתיקון בחוק, ומה הן?

2. האם קיימים הנחיות ופיקוח על עבודת היועצים והפסיכולוגים בנושא, וכיצד?

3. האם קיימות תוכניות חינוכיות, שתסייענה לילדים להתמודד עם תופעות ההתעללות המינית?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

1. בעקבות חוק העונשין המתוקן נכתבה ונשלחה איגרת הסבר ונוהלי העברת מידע ודיווח לכל מנהלי בתי־הספר היסודיים במדינת ישראל. באיגרת מידע על התופעה, אפיונים פיסיים והתנהגותיים של ילדים מוכים, מנוצלים ומוזנחים. הנחיות טיפול בילד הנחשף וכתובות להפניית הדיווח. חוק העונשין המתוקן נכנס לתוקף ב־7 בדצמבר 1989, והאיגרת נשלחה ב־28 בינואר 1990.

בהכנה מצוי מזכר למצבי חירום המיועד למנהלים, למורים ולתלמידים בכיתות הגבוהות של מערכת החינוך. בחוזר המנהל הכללי נא/5 ט"ז בטבת תשנ"א, 1 בינואר 1991, הובאו הדברים בתמצות פעם נוספת. תדרוך מיוחד הוכן ויצא לאחרונה גם לכל הגננות במערכת החינוך. אני מוכן להעביר לחברת הכנסת סולודר את כל החומר הנ"ל. הוא נמצא בידי וכשארד מהדוכן אמסור אותו לידיך.

2. ההנחיות וההליכים שנזכרו לעיל הועברו גם ליועצים הבכירים ולפסיכולוגים מנהלי התחנות, האחראים הישירים לעבודתם של היועצים והפסיכולוגים בשדה.

3. מצויות בשפ"י — שירות פסיכולוגי ייעוצי — תוכניות חינוכיות בנושא "מניעת ניצול מיני בילדים", "יש לי הזכות להגיד לא", המותאמות לגילאים השונים ולאוכלוסיות השונות בבתי־הספר. התוכניות מיועדות להתמודדות עם הנושא ברמת המניעה הראשונית. הן מכוונות ללמד את הילדים, ברמה ובאמצעים המתאימים לגילם, מה טיבה של התעללות מינית, ומנסות להעמיד לרשותם כישורים, מיומנויות ודרכים לזיהוי מצבי סיכון של פגיעה מינית והימנעות מהם. הנושא מוצג ברגישות רבה ובדרכים המאפשרות שיתופם ותרומתם של הילדים והוריהם בתהליך ההפעלה בכיתה.

היו"ר ד' שילנסקי:
שאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):
אני מודה לסגן השר על תשובתו המקיפה ואשמח לקבל את החומר.

בכל זאת, אני רוצה לשאול: הסיבה לאי־העברת המידע נעוצה לפעמים בשיקולים של סוד רפואי או חיסיון בגלל הפרטיות — זה אחד הטיעונים של המפקחים והפסיכולוגים, שלפעמים אינם מעבירים את זה הלאה, והייתי מבקשת לבדוק את העניין.

יותר מכך, דובר הרבה מאוד בעניין המצב הרגיש הזה, על הצורך במקלט לילד מוכה או לילד סובל, כדוגמת המקלט לנשים מוכות. כמובן, זה לא יכול להיות לאורך זמן. הייתי מבקשת לשאול את משרד החינוך: היות שההמלצה הזאת נשמעה פעמים רבות, האם יהיה המשרד מוכן ליזום ולסייע בנושא הזה ולא להשאיר את זה רק לגופים וולונטריים?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
כדי שאתן לחברת הכנסת עדנה סולודר תשובה אמיתית, ממצה, ולא בשליפה מהמותן, השאלה הזאת תעבור הלאה. היא תיבדק ואנחנו נשיב לגופו של עניין. נראה לי על פניו, שהתשובה צריכה להיות חיובית, אבל אינני רוצה לומר דברים שבהרגשה ולא לאחר בדיקה.

אנחנו מעריכים מאוד את הרגישות שיש לך ולרבים מחברי הבית בנושא הזה. אני חושב שמשרד החינוך והתרבות עושה הרבה מאוד כדי למנוע ולשרש את התופעה הזאת, שהיא כואבת לכולנו. דבריך יובאו בחשבון, חברת הכנסת סולודר, ובאור חיובי ביותר.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה, אני מעריך מאוד גישה זאת.

3572. סגירת בית־ספר בחיפה

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר החינוך והתרבות ביום ח' בסיוון התשנ"א (21 במאי 1991):

נודע לי כי בית־הספר היסודי "סמינר גורדון" בחיפה עומד לפני סגירה. לדעת המחנכים, ההורים וגם הנהלת המחוז של משרד החינוך, בית־הספר הזה נחוץ מאוד ואפילו חיוני.

ברצוני לשאול:

1. האם אכן קיימות תוכניות לסגירת בית־הספר?

2. אם כן — מדוע?

3. מה ניתן לעשות כדי למנוע את סגירתו?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
1 — 3. בית־הספר פועל עד היום ללא אישור כנדרש בתקנות. הוגשה בקשה על־ידי עיריית חיפה לאשר את בית־הספר.

שר החינוך והתרבות לשעבר, מר יצחק נבון, הורה בזמנו להקפיא בקשות לאישור בתי־ספר על־אזוריים עד לסיום עבודתה של ועדת־קשתי בנושא זה. מסיבה זו, משרדנו מעכב את הטיפול בבקשה. עם זאת, הכיתות הקיימות ימשיכו ללמוד בשנת התשנ"ב.

היו"ר ד' שילנסקי:
שאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):
חברי סגן שר החינוך והתרבות, יש פה שתי סוגיות, והאחת היא מהותית. הווי אומר, מה היא השיטה שבה תשתמשו כדי לקיים בתי־ספר ייחודיים, על כל המורכבות של העניין? אני אינני פדגוג ואינני מבין בזה, אני רק מבין שיש כאן בעיה.

עם זאת, מכיוון שאתה מדבר על אותה ועדה, שאלתי עוברת עכשיו לצד השני, שגם הוא בתוך השאלה, וזה עניין המיקום. אני יודע שבמקום שבו נמצא עכשיו בית־הספר, "סמינר גורדון", הולכת ומתרחבת מכללה כמרכז חינוך בעל פעילות יוצאת מן הכלל, פעילות אזורית ענפה, השתלמויות, כל מה שאפשר רק לעשות; דברים טובים. החיבור הזה הוא חיבור לא כל כך טוב.

שאלתי היא: האם כאשר אכן תחליטו סופית מה היא הצורה שבה אתם מטפלים בחינוך הייחודי — ובמקרה זה דווקא כל חינוך ייחודי הוא חשוב; פה מדובר על חינוך ייחודי בעל פן מסוים — האם יש לכם אפשרות, למשל, להעביר את בית־הספר למתקן אחר בחיפה, כדי שהוא יוכל להתרחב ולפרוח? אני יודע שבחיפה יש כמה מתקנים, דווקא במרכז העיר ובעיר התחתית, שבשל ניידות אוכלוסייה הם הפכו לבניינים משרדים ולכל מיני דברים כאלה. האם אפשר להחזיר את הבניינים למערכת החינוך? וזאת גם לאור העובדה שהרבה מאוד עולים מברית־המועצות, ואני מקווה שגם עולי אתיופיה, התיישבו באזורים האלה, וצריך להחיות אותם. אודה לך אם תענה לי על כך.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
עמיתי, חבר הכנסת שבח וייס, אני הייתי מציע לכולנו להמתין עד לקבלת דוח ועדת־קשתי, שאמונה על הטיפול בנושא הזה, ומשהיא תגיע למסקנות נוכל להתייחס אליהן.

אני מציע שכאשר תהיינה אותן מסקנות, הרשות המקומית, אשר הגישה את הבקשה כנהוג — ואנחנו לא מאשרים אותה מפני שוועדת־קשתי עדיין פועלת — תהיה בקשר עם הגורמים המתאימים במשרד החינוך והתרבות בבוא העת, כאשר תהיינה אותן מסקנות. אין לי כל ספק שתהיה

מגמה לפעול באורח חיובי לטובת הנער או לטובת הנערים. אבל אז צריך להיות שיתוף פעולה. הרשות המקומית נמצאת בקשר עם המפקחים, עם המורים, עם המנהלים, וכך ייעשה בהתאם. אני חושב שזו הדרך הטובה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה.

3591. סטודנטים דרוזים

חברת הכנסת ש' ארבלי-אלמוזלינו שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ח' בסיוון התשנ"א (21 במאי 1991):

בביקורי ביישובי-הדרוזים ברמת-הגולן נמסר לי על מיעוט תלמידים דרוזים מרמת-הגולן המתקבלים לאוניברסיטאות בישראל, והם ביקשו שתינתן להם האפשרות ללמוד בסוריה, אשר בה הם יכולים להיעזר בבני משפחותיהם.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא מספר הסטודנטים הדרוזים, תושבי רמת-הגולן, הלומדים באוניברסיטאות בישראל?

2. כיצד ניתן להגדיל את מספרם?

3. האם אין קיימת אפשרות כי סטודנטים דרוזים מרמת-הגולן יוכלו ללמוד באוניברסיטאות בסוריה?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלינו, 1. 140 סטודנטים, מחציתם לומדים באוניברסיטאות והשאר לומדים במכללות. נוסף על כך, 114 מורים לומדים בקורסים שונים במכללות לצורך הכשרתם לתואר "מורה בכיר".

2. משרדנו מעודד תלמידים דרוזים מרמת-הגולן ללמוד באוניברסיטאות בישראל על-ידי הסברה בבתי-הספר ומתן מלגות ללומדים. אין אנו מתערבים בבחירתם של התלמידים ובקביעת מספר הלומדים או מכסתם.

3. בקיץ הקרוב יוצאים 20 סטודנטים דרוזים מרמת-הגולן ללימודים בסוריה. עד כה למדו שם כ-100 סטודנטים, 20 מהם טרם סיימו את לימודיהם. יצוין גם כי קרוב ל-150 סטודנטים לומדים בגוש המזרחי.

היו"ר ד' שילנסקי:
שאלה נוספת לחברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלינו.

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):
אני מודה על התשובה. אבל ברצוני לשאול שאלה בקשר למלגות שציינת. האם אפשר לדעת מה הוא מספר המלגות שניתנו לסטודנטים מקרב התושבים הדרוזים ברמת-הגולן? והאם קיימת הגבלה לגבי יציאת סטודנטים ללימודים בסוריה? האם קיימת הנחיה? האם יש מספר מוגבל או שכל מי שרוצה ללמוד בסוריה יכול אכן לעשות זאת?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלינו, לשאלה הראשונה — אני מציע שהנושא ייבדק, וכשתהיה לי תשובה מפורטת היא תועבר אלייך על-ידי המשרד. לגבי השאלה השנייה — אני חושב שעל-פי שורת ההיגיון, יש הגבלות מסוימות. אדאג שיבדקו את העניין, וגם זאת תקבלי בכתב.

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):
תודה רבה.

3645. מפגשי נוער יהודי-ערבי

חבר הכנסת ח' מירום שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט"ו בסיוון התשנ"א (28 במאי 1991):

במפגש מנהלי בתי-ספר שנערך בכפר אכסאל בתחילת חודש מאי שנה זו סיפרו 37 מנהלי בתי-ספר מאזור הצפון, כי בשנתיים האחרונות לא היה בבתי-ספריהם מפגש כלשהו עם נוער יהודי. לטענתם, הסירובים למפגשים באו ממנהלי בתי-הספר במגזר היהודי.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הידיעה כי קטן והולך מספר מפגשי נוער יהודי עם נוער ערבי במסגרת בתי-הספר?

2. אם כן — האם משרדך רואה בתופעה זו תופעה מתקבלת על הדעת או שמא בדעת משרדך לשנות את המגמה?

3. באילו דרכים ניתן, לדעת משרדך, לשנות מגמה זו?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת חגי מירום, 1 — 2. מספר מפגשי התלמידים לא קטן, ולאחר המלחמה הוא אף במגמה מסוימת של עלייה.

3. משרדנו פרסם בחוזר המנכ"ל נ"א/7, מ-1 במרס 1991, את רשימת הארגונים העוסקים בנושא לצד היחידה לחינוך לדמוקרטיה ולדו-קיום במשרדנו.

אני מוכן להעביר לחבר הכנסת מירום דוגמה של הזמנה למפגש קרוב ב"בית הגפן" בחיפה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. שאלה נוספת.

חגי מירום (המערך):
אדוני סגן השר, בכל הכבוד הראוי, התשובה שלך אינה מתיישבת עם דין-וחשבון שנמסר לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת על-ידי משרד החינוך והתרבות, שלפיו יש ירידה, וירידה משמעותית, במספר המפגשים בין ילדי בתי-ספר יהודיים עם ילדי בתי-הספר הערביים. על כן, כל מה שנותר לי הוא לבקשך, שמא ניתן ליישב את הסתירה בין הדוח שקיבלנו בוועדה לבין הדוח שאתה מסרת כאן, אדוני סגן השר. תודה.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
חבר הכנסת מירום, האם אתה מוכן לומר לי באיזה תאריך בערך נמסר הדוח הקודם לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת?

חגי מירום (המערך):
למיטב זיכרוני, העניין נמסר בוועדה בחצי השנה האחרונה.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
בסדר, קיבלתי. ראשית, אמסור את העניין לבדיקה, אם כי הממצאים שאני מדבר עליהם הם ממצאים שלאחר המלחמה. לאחר מלחמת המפרץ יש אפילו עלייה מסוימת. אבל בהתאם לבקשתך, אבדוק את שתי המגמות, מגמת הירידה, שצוינה בוועדת החינוך והתרבות, ומגמת העלייה הקלה, שהיתה פה בתשובתי. אם אכן הדברים שמסרתי אינם מדויקים, תקבל תשובה בכתב. אם התשובה שמסרתי מדויקת — אומר לך זאת בעל-פה.

חגי מירום (המערך):
תודה רבה.

3646. תוכנית שפ"י — שירות פסיכולוגי ייעוצי

חבר הכנסת יצ' לוי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט"ו בסיוון התשנ"א (28 במאי 1991):

בתוכנית "הלילה" בטלוויזיה לפני שבועות מספר, שהוקדשה לנושא האלימות כלפי נשים וילדים, נאמר שמשרד החינוך והתרבות מקדיש משרה אחת בלבד לתוכניות הסברה והנחיה המועברות למורים ולתלמידים על־ידי שפ"י. לפי התגובות שאני מקבל, אני מתרשם שתוכנית זו מוצלחת מאוד, אך היא מועברת בהיקף מצומצם מאוד.

ביודעי את החשיבות הרבה שכבודו מעניק לנושא כאוב זה, ברצוני לשאול:

האם בדעת כבודו להקצות לקראת שנת הלימודים הבאה משרות נוספות שיוקדשו להכוונה ולהנחיה בבתי־ספר — תוכנית שפ"י?

תשובת סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

המשרד ישקול בחיוב תוספת כוח אדם, במסגרת התקציב ושיא כוח אדם, מתוך הערכה לחשיבות הנושא.

היו"ר ד' שילנסקי:
אני מודה לסגן שר החינוך והתרבות. אני מזמין את סגן שר האוצר להשיב על שאילתות.

אדוני סגן שר האוצר, אני מבין שיש לך תשובה על השאילתא של חבר הכנסת בן־מנחם. אני מכבד אותך לתת לו את התשובה מעל במת הכנסת.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
יעלה ויבוא.

היו"ר ד' שילנסקי:
בהתאם להצעת סגן השר גולדשטיין, אני אומר: יעלה ויבוא סגן שר האוצר, מכובדנו הרב עזרן, וישיב על שאילתא מס' 3467, מאת חבר הכנסת יאיר לוי. הוא איננו והתשובה תימסר לפרוטוקול.

3467. הקרן לעידוד סרטי איכות

חבר הכנסת יא' לוי שאל את שר האוצר ביום כ"ג באייר התשנ"א (7 במאי 1991):

ברצוני לשאול:

1. אילו קרנות קיימות לעידוד, לסיוע ולייצור סרטים בישראל?

2. מה הם התקציבים העומדים לימין כל קרן, ומנין המשאבים?

3. אילו סרטים, יוצרים ובמאים קיבלו בשנתיים האחרונות סיוע מכל קרן, ובאילו סכומים (פירוט שמי ומספרי)?

תשובת סגן שר האוצר י' עזרן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. הקרנות הקיימות לעידוד, לסיוע ולייצור סרטים בישראל הן: א. הקרן לעידוד קולנוע ישראלי איכותי; ב. קרן לקידום סרטי טלוויזיה לייצוא; ג. קרן ציבורית לעידוד הסרט הישראלי — אין מימון ממשלתי; ד. פרס "מנורת הכסף"; ה. עידוד הסרט הקצר; ו. קרן לקידום שיווק — קרן זו אינה מיועדת בלעדית לסרטים.

הקרן	תקציב שנת 1991 (9 חודשים)	המקור
א. קרן לעידוד קולנוע ישראלי איכותי	1,811,000 ש"ח	תקציב משרד התמ"ס ומשרד החינוך
ב. קרן לקידום סרטי טלוויזיה לייצוא	103 ,000 ש"ח	תקציב משרד התמ"ס
ג. פרס "מנורת הכסף"	65,000 ש"ח	תקציב משרד התמ"ס
ד. עידוד הסרט הקצר	טרם נקבע אשתקד — 55,000 ש"ח	תקציב משרד התמ"ס
ה. קרן לקידום השיווק	טרם נקבע. אשתקד — 100,00 דולר	תקציב משרד התמ"ס

ו. קרן לעידוד הסרט הישראלי — המקור הכספי לקרן זו הוא הפרשה וולונטרית של 2.5% מכרטיס הקולנוע על־ידי בעלי בתי־הקולנוע והמפיצים. לקרן הנהלה ציבורית התומכת בהפקות ישראליות. בשנת 1990 תמכה הקרן ב־14 סרטי עלילה ישראליים בתקציב של 922,000 ש"ח.

3. א. סרטי האיכות הישראליים האחרונים שקיבלו תמיכה מהקרן לעידוד קולנוע איכותי הם:

"המחצבה"	— 90,000 דולר;
"שורו"	— 105,000 דולר;
"לורה אדלר"	— 7,500 דולר;
"דרך הנשר"	— 253,000 דולר;
"ענות הדובדבנים"	— 200,000 דולר;
"היקיצה"	— 25,000 דולר;
"האב האבוד"	— 30,000 דולר.

ב. זוכי פרס "מנורת הכסף" הם: 1. רוזי פרודקשן — פרס הסרט המצטיין ("שורו") — 50,000 ש"ח; 2. אריק ויוחנן רביב — פרס המפיקים המצטיינים ("שורו") — 10,000 ש"ח; 3. שם־טוב לוי — פרס המלחין המצטיין ("לורה אדלר") — 1,000 ש"ח; 4. טלי הלטר — פרס עורכת מצטיינת ("שורו") — 1,000 ש"ח; 5. אליהו טרגן — פרס המקליט המצטיין ("שורו") — 1,000 ש"ח; 6. אבי וענת אביב — פרס המנהלים האמנותיים המצטיינים — 1,000 ש"ח.

ג. החברות שזכו לסיוע בקידום השיווק הן:

סרטי ארגו	—	1,780 דולר;
טלעד	—	1,964 דולר;
סרטי רול	—	27,000 דולר;
רותי הפקות	—	1,699 דולר;
דוקו פרוד'	—	5,397 דולר;
סנרייז	—	38,646 דולר;
יונתן פז	—	1,335 דולר;
פרלקס	—	3,698 דולר;
טרנספקס	—	4,151 דולר;
בלפילמס	—	1,659 דולר;
אפיקים הפקות	—	2,430 דולר;
מנגו פילם	—	1,519 דולר;
חלום הפקות	—	3,038 דולר;
סט הפקות	—	3,100 דולר;
טליה הפקות	—	3,350 דולר.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. אנחנו עוברים לשאילתא מס' 3529 מאת חבר הכנסת אלי בן-מנחם. אבל, אני מבין שהוא ישב לידך ונתת לו את התשובה. לכן כבר אין צורך.

סגן שר האוצר י' עזרן:

עדיין לא.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם יש צורך — בבקשה.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אדוני היושב-ראש, יש תורה שבעל-פה ויש תורה שבכתב.

היו"ר ד' שילנסקי:

עכשיו זו תהא תורה שבכתב. יש פלפול.

3529. משפחות שבתיהן נפגעו מטילים

חבר הכנסת א' בן-מנחם שאל את שר האוצר ביום א' בסיוון התשנ"א (14 במאי 1991):

מידיעה שפורסמה בעיתון "חדשות" ביום 1 במאי 1991 עולה, כי למשפחת שרעבי, שביתה נהרס מטיל ה"סקאד" בתל-אביב, אין זכות על הקרקע ולכן מסרבים לבנות לה בית חדש. זוהי אחת המשפחות אשר בתיהן לא נרשמו בטאבו על שמן ועל כן הן נחשבות כחסרות דיור ומוצאות מבתי-מלון.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

2. כיצד יטופלו משפחות אשר גרו בדמי-מפתח ואיבדו את כספן ובתיהן בעקבות פגיעת טילי ה"סקאד" בבתיהן?

סגן שר האוצר י' עזרן:

כבוד היושב-ראש, חברי הבית, 1. מדובר בבית ברחוב סמדר 13 בשכונת-התקווה. הבית שימש כדירת מגורים של מר שרעבי, כדייר מוגן. הבית היה במצב גרוע והיה אמור להיות הרוס.

בעת נפילת הטיל, כאמור, נגרמו לבית הזה נזקים מזעריים, נפגעו תריסים וחלונות. אולם, בגלל מצבו הרעוע ובהתחשב ברצונה של העירייה לשקם את השכונה כולה, קבעה העירייה כי יש להרוס את הבית, בין כ-100 בתים שלגביהם הוציאה צווי הריסה.

בשלב זה נבדקו כל הבניינים שלגביהם הוצא צו הריסה, ונקבע כי רק ל-49 בתים מתוך ה-100 נגרם נזק במידה כזו המחייבת הריסה ובנייה מחדש. יתר הבתים נקבעו לשיפוץ, לפי הצורך.

בשלב זה הגיע מידע אנונימי, כי במבנה הנדון עובדים עם פטישים כדי לגרום לו נזק נוסף. כאשר נערך ביקור נוסף במקום יחד עם אנשי מהנדס העיר נמצאו סימנים כי המבנה נפגע באופן חיצוני על-ידי כלים הנדסיים, כנראה במזיד.

נוכח המצב האמור שנוצר לא נותרה ברירה אלא להרוס את הבניין מייד בגלל סכנת התמוטטות.

נוכח השתלשלות הדברים לא נמצא שיש מקום לאשר בניית הבית מחדש על-חשבון המדינה מקרן הפיצויים לנזקי מלחמה. למותר לציין כי לתובע זכות להגיש ערר לוועדה הציבורית שמונתה על-פי החוק על-ידי שר המשפטים. הרכב הוועדה: עורך-דין בדרגה של שופט, שהוא היושב-ראש, נציג משרד הביטחון ונציג משרד האוצר.

2. כדי לשמור על זכויות הדיירים במקרה של נזק במושכר החליטה ועדת השרים לענייני חקיקה כי הדבר יעוגן בצורה מפורשת בתקנות. נציבות מס הכנסה ומס רכוש מכינה כעת נוסח התקנות בנדון, אשר יובאו לאישור ועדת הכספים של הכנסת והכנסת תאשר אותן. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אדוני סגן השר, אני מודה לך על התשובה. אני אישית אבדוק ואבקש גם לקבל את *החומר* לגבי הדברים שאמרת כאן. אבל, לצערי, יש הרבה מאוד דיירים הגרים בדמי-מפתח שבתיהם בתל-אביב נהרסו בעיקר על-ידי העירייה או על-ידי גורמים אחרים. לאחר שהבית נהרס מבקשים מהאיש לפנות את בית-המלון, כי לא מגיע לו. אחרי שהחליטו שמגיע לו, והרסו לו את הבית, נופלים בין הכיסאות, ויש היום משפחות שנשארו בלי דיור בבית-מלון ובלי בית.

הנושא הזה די מורכב. אני מציע לקיים ישיבה מיוחדת בתל-אביב, עם כל הגורמים, עם נציגי הדיירים במקום, כדי לפתור את הבעיה הזאת, אחת ולתמיד.

הנושא שהעלית פה היום — שניסו להרוס, אני אישית לא יודע עליו. אני מכיר רק צד שני. אני אישית אגש למקום עוד השבוע לבדוק את כל הנושא הזה מקרוב. מה שאגלה אעביר לך, כאחראי לנושא בתפקידך כסגן שר האוצר.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני סגן שר האוצר, אם תרשה לי, הרי בתוך עמי אני חי. נפגשתי עם האנשים האלה ופשוט לא ידעתי את התשובה על שאלה מס' 2. דיברתם פה הרבה על שאלה מס' 1. שאלה מס' 2 מנקרת בתוכי כל הזמן ולא נותנת לי מנוחה, כי מדובר באדם שהוא בעל הבית; ביתו נהרס — נתווכח אתו כמה הוא שווה.

אבל חבר הכנסת בן־מנחם שאל שאלה על האדם הפחות־עשיר, זה שאין לו בית והוא גר שם בשכר דירה. מה מצבו עכשיו? מצבו מעורפל?

סגן שר האוצר י' עזרן:
התייחסתי לזה.

היו"ר ד' שילנסקי:
אודה לך גם אני אם תשיב על שאלה מס' 2. כי זה לא נותן לי מנוחה.

סגן שר האוצר י' עזרן:
בהחלט, שאלה עניינית מאוד וחשובה מאוד ומראה על הרגישות של כבוד היושב־ראש לבעיה הכאובה הזאת. ואכן, בתשובתי על שאלה מס' 2 התייחסתי לבעיה הזאת.

היו"ר ד' שילנסקי:
אבקש להרחיב.

סגן שר האוצר י' עזרן:
קודם כול, אנחנו מכירים עקרונית בבעיה. היא צריכה להיות מעוגנת בתקנות. עד עכשיו, נכון להיום, אלה שגרו בדירות בדמי־מפתח ובשכירות נפלו קצת בין הכיסאות, כיוון שהם לא בעלים והרכוש לא שייך להם. היתה כאן בעיה ספציפית, שקשה מאוד לפצות אדם שאינו בעל הנכס. ואכן, ועדת השרים לעניין הזה סיימה כעת את התקנות, ואנחנו עומדים להגיש אותן לפי החוק, לפי הנוהל, לוועדת הכספים, והכנסת תאשר את התקנות האלה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. אני מבין שחבר הכנסת אלי בן־מנחם, בוודאי כל חברי הכנסת, מבקשים לזרז את הטיפול בבעיה האנושית הזאת.

ראובן ריבלין (הליכוד):
הממשלה עומדת ליזום חוק בעניין הזה?

סגן שר האוצר י' עזרן:
לא, תקנות.

ראובן ריבלין (הליכוד):
— — —

סגן שר האוצר י' עזרן:
בהחלט. בכל אופן, זה יבוא לוועדת הכספים.

3564. דליפת חומר ממחשב מס הכנסה

חבר הכנסת ב' בן־אליעזר שאל את שר האוצר ביום ח' בסיוון התשנ"א (21 במאי 1991):

פורסם כי בבדיקה של נציבות מס הכנסה מתברר שעדיין יש דליפות והדלפות ממחשב מס הכנסה על אנשים פרטיים וגופים ציבוריים אל חוקרים פרטיים ומשרדי חקירות.

ברצוני לשאול:

1. האם זה נכון?

2. האם אין דרך למנוע את ההדלפות ממחשב מס הכנסה?

3. מה היא הדרך למניעת הדלפות?

4. האם אין כאן פגיעה בצנעת הפרט ובחוק שבא להגן על הפרט?

תשובת סגן שר האוצר י' עזרן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כיום נבדק מידע בדבר חשד להדלפות.

2—3. מבקר הפנים של מס הכנסה עורך ביקורות שגרתיות וביקורות אד־הוק לגילוי דליפות.

הביקורות במחשב נבדקות ומוכנסים שיפורים אם נמצאו ליקויים; כמו כן הופצה לאחרונה הנחיה בדבר הגברת הפיקוח על עובדים על־ידי הממונים.

כל מקרה שבו נחשד עובד אגף מס הכנסה ומס רכוש בשימוש שלא כדין במידע המצוי במחשב נבדק על־ידי מבקר האגף, ואם נמצא ביסוס כלשהו לטענה, מועבר הטיפול למשטרת ישראל.

כל עובד באגף מס הכנסה ומס רכוש רשאי, על־פי צופן המוקצה לו, להשתמש רק באותן שאילתות המשמשות אותו לביצוע תפקידו. השימוש בשאילתות נרשם ונאגר, ובמידת הצורך מאפשר הדבר בדיקת שימוש במידע על־ידי כל עובד.

4. פקודת מס הכנסה מטילה איסור מפורש לגלות מידע אף לבית־משפט, מטעמי צנעת הפרט וסודיות המידע, וברור שהדלפת מידע כמוה כפגיעה בכלל זה.

3580. פרסומים ממשלתיים

חבר הכנסת א' בן־מנחם שאל את שר האוצר ביום ח' בסיוון התשנ"א (21 במאי 1991):

בחודש אפריל רבים הפרסומים של חברות ממשלתיות, תאגידים ומשרדי ממשלה בעיתונות הבוקר והצהריים. על־פי חוק התאגידים הממשלתיים, זו זכותם, ועל כך אין חולק. אך הכמות הרבה של פרסומים הממלאים חצאי עמודים ועמודים שלמים, זו הוצאה של כספי ציבור רבים.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

2. לפי איזה פיקוח ועל־פי אילו קריטריונים ניתן מימון למשרדים ולתאגידים?

3. במצב שבו נקראים כולם לחסוך, מה ייעשה כדי לעצור את מסעי הפרסום הללו?

סגן שר האוצר י' עזרן:
כבוד היושב־ראש, חברי הבית, אין משרדנו עורך מעקבים אחרי פרסומים של החברות הממשלתיות הפועלות בהתאם לחוק על־פי שיקולים עסקיים שלהן.

עם זה, אני מבקש לציין כי ההוצאה לפרסום נעשית מתקציב החברה, המאושר על־ידי הדירקטוריון שלה.

בעקבות השאילתא של חבר הכנסת אלי בן־מנחם הוציא מנהל רשות החברות חוזר לכל החברות הממשלתיות בנושא פרסומת, ואני קורא את תוכנו: "הנני להסב את תשומת לבכם לכך שפרסומת, אם היא נעשית על־ידי חברתכם בדרכים שונות, ולרבות באמצעי התקשורת ההמונית, חייבת להיעשות משיקולים עסקיים בלבד, בפיקוח הדירקטוריון בהתאם למדיניות העסקית של החברה ובמסגרת הסעיף התקציבי המיועד לכך.

"הנני מבקש להביא חוזר זה לידיעת חברי הדירקטוריון בישיבה הבאה של הדירקטוריון ולהקפיד לנהוג כמתחייב ממנו."

3619. משרדי פקיד השומה בחיפה

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר האוצר ביום ט"ו בסיוון התשנ"א (28 במאי 1991):

בעבר שאלתי פעמיים — מתי אכן יורחב, ישופץ וישופר בניין מס הכנסה בחיפה, ברחוב הנמל 65.

המשרד מעניק שירות לרבבות אזרחים, והוא לא ברמה סבירה. הצפיפות גדולה, שלושה־ארבעה פקידים נאלצים לעבוד בחדר אחד, דבר הפוגע לעתים בזכות הדיסקרטיות של הנישום, המעליות עמוסות וכו'. מגיעים לעובדים מסורים אלה ולקהל תנאים סבירים לפחות.

ברצוני לשאול:

מה נעשה בעניין זה?

סגן שר האוצר י' עזרן:

בשנים 1989 ו־1990 הושקעו כ־400,000 ש"ח בשיפוץ ובשיפור של משרד פקיד השומה בחיפה, וחזותו של המשרד השתנתה לטובה.

בשל בעיות משפטיות שהתעוררו והגיעו לערכאות, נבצר היה לממש עסקת בנייה שתוכננה. עתה, משנסתיימו ההליכים המשפטיים, בדעתנו לקדם את נושא הבנייה החדשה למשרד פקיד השומה בחיפה.

היו"ר ד' שילנסקי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני סגן שר האוצר, לאמיתו של דבר אני די מודע לעובדות האלה, כי אני מלווה, פחות או יותר, את העניינים של חיפה — עירי. המבנה הקיים הוא מבנה שבשום אופן לא מספק את הצרכים, גם לא מבחינת המקום. יושבים פקידי שומה — שניים־שלושה פקידים בחדר — יש אנשים שרוצים את השעה הזאת שבה הם מבלים עם פקיד השומה, ואני חושב שזו זכות אלמנטרית שלהם להיות אתו לבד. זו באמת רשות היחיד.

אני אומר — לגבי שכירים. דווקא לי או לאנשים כמוני אין בעיה. לגבי עצמאים, אולי הם לא רוצים לפרוס בפני אדם מזדמן אחר שיושב שם את כל עניניהם. יש פה בעיה של פגם, הייתי אומר: פגיעה בחירות בסיסית של האזרח.

הפקידים עובדים שם קשה מאוד, יש עומס תיקים, אין להם מקום לשים את התיקים. זה פשוט בלתי אפשרי.

יש שם מעלית אחת זקנה. באים אנשים מבוגרים להסדיר את העניינים שלהם, פנסיונרים, שצריכים לעלות שלוש וארבע קומות, משום שאם הם ימתינו למעלית — זה מסובך יותר מאשר ההמתנה למעלית בכנסת. זה ממש מסובך.

ובמשך שנים חוזרת אותה תשובה. אני חושב שהעובדים החרוצים שם והאזרחים ראויים למבנה אחר. זה ממש עניין חיוני, עם כל המצוקות של התקציב.

אני שואל, אם אתם יכולים לעשות משהו כדי שבזמן קרוב מאוד תושיעו את העובדים הרבים שם מן המצוקה, בעיקר את האזרחים — צעירים, זקנים וסטודנטים. קשה להעלות על הדעת את המצב. גם אין שם שום חנייה, אין שם אפילו חנייה לנכים, אם הם רוצים להגיע כדי להסדיר את עניניהם. זה נמל, זה מקום צפוף עם משאיות. אני חושב שאתם חייבים לעשות פה משהו מהר, דחוף וטוב. שאלתי היא, האם אכן תוכלו לעמוד באתגר הזה?

היו"ר ד' שילנסקי:

אם תרשה לי הערה, חבר הכנסת שבח וייס — לדעתי המעליות בכנסת עובדות בסדר.

שבח וייס (המערך):

לא, אמרתי עוד יותר. הן עובדות בסדר, אבל לא ביחס למה שקורה בשנים אלה בכנסת, אולי פעם. אבל זה עניין אחר.

היו"ר ד' שילנסקי:

זו רק הערה אגב אורחא, כדי לשמור על כבוד הכנסת.

סגן שר האוצר י' עזרן:

חבר הכנסת שבח וייס הנכבד, אין לי מה להוסיף. כל מלה שאמרת היא נכונה. אכן, אילולא היו הבעיות המשפטיות האובייקטיביות שעיכבו — ואתם יודעים איך ההליכים המשפטיים הנכסיים כאן כל כך נסחבים, לצערי הרב. הבעיה העיקרית שהפריעה עד כה היתה בעיה משפטית, שאכן נפתרה. אני משוכנע ומקווה שאכן נקדם את העניין הזה. מה גם שבתלמוד נאמר, שאוכל ואינו עושה זה שלילי; אוכל ועושה זה דבר מאוזן; אבל עושה ואינו אוכל — זה לא צודק. ואכן פקיד השומה בחיפה הוא בבחינת עושה ואינו אוכל, ואנחנו צריכים לתקן זאת. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מודה לסגן שר האוצר.

ג. הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 31), התשנ"א — 1991 *
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר־היום: הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 31), התשנ"א — 1991, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את החוק יושב־ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה, חבר הכנסת יהושע מצא.

יהושע מצא (יז"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לפניכם לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 31), התשנ"א — 1991, שעניינה תוכנית לשימור אתרים.

תחילתו של החוק בהצעת חוק תקפ"א של חברת הכנסת עדנה סולודר, שנדונה במליאת הכנסת בדיון מוקדם ביום 27 ביוני 1990 והועברה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה לשם הכנתה לקריאה ראשונה.

ההצעה הובאה לקריאה ראשונה ביום 12 במרס 1991 כהצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 32), התשנ"א — 1991. עתה, עם הבאתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, היא הופכת להיות תיקון מס' 31 לחוק.

בעת הדיון במליאה בקריאה הראשונה היו חברים שביקשו להקל בדרישות המופנות כלפי בעל הנכס המיועד

---

* "דברי הכנסת", חוב' כ"ב, עמ' 2713; נספחות.

לשימור בכל הקשור להוצאות אחזקתו ולשמירה על זכויותיו בהליכים הקשורים בהכרזתו כאתר לשימור. הוועדה אכן קיבלה גישה זו והכניסה בהצעת החוק את התיקונים הבאים:

סעיף 14(א) לתוספת הרביעית, בפסקה המסמיכה את הרשות המקומית לבצע עבודות חיוניות למניעת הריסתו של אתר המיועד לשימור כאשר הבעלים נדרש לכך ולא עשה זאת, קבע כי הבעלים יחויבו בהחזר ההוצאות האמורות. פסקה זו תוקנה, ונקבע עתה כי הרשות יכולה להחליט כי היא שתישא בהוצאות אלה, כולן או חלקן. במקביל, הוכנס תיקון לסעיף 16(ב) לתוספת הרביעית. ועדת הערר הוסמכה להורות על חלוקה שונה של ההוצאות בין הבעלים, הדיירים המוגן של הנכס — כאשר יש דייר כזה — ובין הרשות המקומית. על החלטתה של ועדת הערר יש ערעור בפני בית־המשפט המחוזי, ועל החלטתו של זה — ערעור ברשות בפני בית־המשפט העליון. כך שקבענו לא רק את העיקרון, שיכול שהרשות המקומית היא שתישא בהוצאות הביצוע של עבודות אחזקה בנכס המיועד לשימור, כאשר הנכס ממשיך להיות בבעלות פרטית, אלא קבענו גם כמה ערכאות שבפניהן יוכל בעל הנכס לשטוח את טענותיו לעניין הוצאות האחזקה.

תיקון חשוב שני הוא ביטולו של סעיף 2 בהצעת החוק שבחוברת הכחולה. סעיף 2 האמור בא לתקן את סעיף 200 לחוק התכנון והבנייה ולהוסיף לרשימת העניינים שלגביהם קיים פטור מתשלום פיצויים גם מקרה שבו נפגעה קרקע כתוצאה מהוראות בתוכנית לשימור אתרים. משמעות מחיקתו של סעיף 2 היא, כי יחולו ההוראות הכלליות של סעיף 197 לחוק התכנון והבנייה, שלפיהן קיימת זכות לפיצויים כל אימת שמקרקעין הנמצאים בתחום תוכנית או גובלים עמו נפגעו בשל התוכנית, אף בלי שהופקעו.

תיקונים אחרים שהוכנסו בהצעת החוק הם: בסעיף 10 לתוספת הרביעית, הקובע את הרכבה של ועדה לשימור — במקום שני חברים של מועצת הרשות יהיו שלושה חברים; במקום נציג המועצה הארצית לשימור מבנים ואתרי התיישבות יהיה כנציג בעל דעה מייעצת אדם המצוי בנושא שימור מבנים ואתרי התיישבות, אשר ייקבע בידי מועצת הרשות. תיקון זה הוכנס משום שלמועצה הארצית לשימור מבנים ואתרי התיישבות אין מעמד סטטוטורי. בסעיף 16(ד) לתוספת הרביעית הושמטה המגבלה, שלפיה ערעור ברשות לבית־המשפט העליון יכול להיות רק בשאלה משפטית. כיוון שמדובר בערעור ברשות, לא ראינו מקום להגביל את שיקול דעתו של נשיא בית־המשפט העליון.

יתר התיקונים שהוכנסו הם תיקונים טכניים, או שיש בהם משום שכלול ושיפור של הנוסח הקיים.

אדוני היושב־ראש, להצעת החוק הסתייגויות מספר, ואתייחס אליהן, אם יהיה צורך בכך, לאחר שתנומקנה.

לסיום, אני מברך את חברת הכנסת עדנה סולודר על יוזמתה להביא לידי חקיקת חוק חשוב זה, חוק שקיימנו בו סדרה של דיונים לא פשוטים, ארוכים מאוד, עם תיקונים לא מעטים, כאשר בסופו של דבר גיבשנו עמדה.

לסיום שבסיום: אין ספק שכאשר קיימנו היום דיון די קשה בפגיעה באתר לאומי והוא הירדן, ואין ספק שכאשר אנחנו דנים בשבוע איכות הסביבה, חוק זה של שימור אתרים יש לו חשיבות מיוחדת, והלוואי שנדע לשמור עליו בהתאם לצורך על־מנת שלא תהיינה פגיעות כאותן פגיעות שמצאנו היום בנהר הירדן. למרות החוקים הטובים הצליחו ליצור מציאות, שלו יכולנו למנוע אותה היינו מונעים אותה. אבל החקיקה היא מעל ליכולת התיקון שבידינו, כך שבג"ץ, שעומד להיקבע מחר, הוא שיכריע בנושא הזה. תודה רבה, אדוני היושב־ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, לשם החוק יש הסתייגות לחבר הכנסת עובדיה עלי ולחבר הכנסת אברהם פורז. בבקשה, חבר הכנסת פורז.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, מאחר שיש לי שתי הסתייגויות, אני אנמק את שתיהן עכשיו, לא אפצל, כדי שנחסוך בזמן.

החוק הזה הוא חוק חשוב, הוא חוק טוב, ואני חושב שגם היוזמת אותו, חברת הכנסת עדנה סולודר, וגם יושב־ראש ועדת הפנים, חבר הכנסת יהושע מצא, ראויים לברכות על החוק הזה.

אני רוצה לציין תיקונים מספר שהכנסנו בוועדה, וחשוב לומר אותם, כי אני יודע שלעתים קורה, שכאשר נתקלים בבעיה של פרשנות חוק נזקקים גם ל"דברי הכנסת". זה קורה לעתים. לכן אני רוצה לומר, שאנחנו הורדנו את העניין של תוכנית לשימור אתרים מהרשימה לפי סעיף 200 לחוק. הרשימה לפי סעיף 200 אומרת על אותן פגיעות, שבעצם בגינן אין מפצים. מחקנו את ההוראה הזאת. התוצאה היא שכל פגיעה שתיגרם על־ידי תוכנית לבעל נכס — הכוונה לתוכנית שימור — תקנה לו את הזכות לקבל פיצויים. העניין הזה אינו דבר קטן, משום שאני חושב שלא ניתן לפגוע ברכוש של אנשים ולפגוע בזכות קניינית בלי לפצות אותם. אם יש מישהו שצריך לשאת בנטל, זה הציבור. פה הוכנס תיקון מסוים, שהוא חיובי, בכך שגם הוועדה המקומית היא בין הגופים שאפשר לחייב אותם להשתתף. אגב, תמיד, לפי סעיף 197 לחוק התכנון והבנייה, הפיצויים משולמים על־ידי הוועדה המקומית לתכנון ובנייה.

הנושא השני שאני מסתייג לגביו — יש הוראה שמי שלא ביצע את השיפוץ בתוך הזמן שננקב, חרף ההתראות שניתנו לו, רשאים להפקיע ממנו את הנכס. הרוב בוועדה מציע, שאם בתום חמש שנים רוצים למכור את הנכס הזה, יש לתת לו זכות קדימה. אני חושב שאדם כזה איננו ראוי לזכות קדימה בשום צורה שהיא. מי שהתרשל בשמירה על רכוש שהיה לו ועל אתר חשוב, אין כל סיבה שבעולם, אחרי שכבר הפקיעו את זה ממנו וכבר נאלצו לעשות את כל הפעולה הלא־נעימה הזאת של הפקעה, לשוב ולהחזיר לו את הנכס או לתת לו זכות קדימה, ואני מציע לבטל זאת.

אדוני היושב־ראש, לפני כשנתיים, עם כינונה של הכנסת הנוכחית, הגשתי למליאת הכנסת הצעת חוק לגבי שיפוץ מבנים בכלל, לאו דווקא לגבי מבנים מיוחדים כאלה. הצעת החוק עברה בקריאה מוקדמת והגיעה לוועדת הפנים. הצעתי סנקציה שאמרה, שמי שאיננו משפץ את הנכס שלו ואינו מחזיק אותו במצב תקין, אפשר יהיה להטיל עליו ארנונה בשיעור גבוה על־מנת לעודד אותו ולהמריץ אותו לבצע את השיפוץ. בוועדה היו ויכוחים רבים בעניין הזה. בין היתר, נשאלה השאלה, מה דינם של מבנים המוחזקים מתוקף חוק הגנת הדייר וכו'. והנה אנחנו מוצאים בחוק הזה פתרון יוצא מן הכלל לשאלת שיפוץ מבנים. אבל, אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, הוראות אלה כוחן יפה לגבי כל מבנה במדינה, לאו דווקא לגבי מבנים היסטוריים. אני חושב שאין לאדם זכות לכער את סביבתו על־ידי זה שהוא מחזיק ברשות הציבור נכס מכוער, מוזנח, מרופט, שבור, דהוי והרוס. אין כל סיבה. אין לו זכות כזאת. אף שאני מצדד מאוד בשמירה על חופש הקניין

ובאי־פגיעה בזכויות קנייניות, אני חושב שאין זכות לכער את הסביבה.

לכן אני אומר לך, אדוני יושב־ראש ועדת הפנים, אני אבקש ממך לאמץ את ההוראות האלה לגבי כל המבנים במדינה, גם לגבי זכות הערעור, גם לגבי זכות הפיצוי; לגבי כל המבנים. מדוע זה רק המבנים האלה, שהם בחזקת נכס, ישופצו ויהיו יפים ומסודרים, ובניינים אחרים יהיו מכוערים? בסך הכול, כשאנחנו מדברים על שיפוץ מבנים אנחנו מדברים בעיקר בקוסמטיקה. אנחנו לא מדברים בעניין של חיזוק היסודות או בבנייה מחדש של הבניין. אנחנו מדברים בדרך כלל על טיח, צבע, הסרת כל מיני שלטים מכוערים, סתימת כל מיני חורים, כיסוי כל מיני חלקי מתכת מחלידים וכו'. זה צריך להיעשות גם לגבי מבנים מסוג אחר. בזה סיימתי לנמק את ההתנגדויות.

אני רוצה להודות שוב לחברת הכנסת סולודר וליושב־ראש ועדת הפנים, חבר הכנסת מצא. אני מקווה מאוד, שלפחות ההסתייגות הראשונה שלי, הדנה בשם החוק, תתקבל, כי על־ידי זה אנחנו נותנים קצת נשמה לעניין הזה. במקום לומר שזה עוד תיקון מספר כך וכך בחוק התכנון והבנייה — דהיינו מס' 31 — אנחנו גם מסבירים לציבור, שמדובר בנושא החשוב של שימור אתרים. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת אברהם פורז. הסתייגות לחבר הכנסת מיכה גולדמן.

מיכה גולדמן (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי חברי הכנסת, החוק שהוגש היום לקריאה שנייה ולקריאה שלישית על־ידי יושב־ראש ועדת הפנים של הכנסת, ביוזמתה של חברת הכנסת עדנה סולודר, הוא מאותם חוקים שיש להם תרומה חשובה למדינת ישראל ולמבנים ההיסטוריים בארץ.

כבן מושבה ותיקה, החוגגת השנה 90 שנה להיווסדה, אני יודע את החשיבות של שמירת מבני ציבור ומבנים בעלי ערך היסטורי, ויש רבים כאלה בארץ, ולא רק בכפר־תבור. אחד התפקידים הראשונים שלי כראש המועצה המקומית בכפר־תבור היה שימור המבנים ההיסטוריים במושבה. הצטערתי על כך שבשנת 1974, כשציינה המושבה 73 שנים להיווסדה, כמעט שלא נמצאו בה מבנים המציינים את השנים הראשונות ואת הימים הראשונים של המתיישבים בכפר־תבור.

החוק הזה בא להגן על מבנים, שלצערי הרב הם לא רבים במדינת ישראל, שצריך לשמר אותם כדי להראות לדורות הבאים מה עבר על הראשונים שבנו והקימו יישובים ברחבי הארץ. הזכרתי את כפר־תבור, ואני יכול לציין את כל מושבות הגליל, החל ממטולה בצפון דרך יסוד־המעלה, ראש־פינה, מגדל, יבנאל, מנחמייה, כינרת, ומושבה אחת, שלצערנו כבר אינה קיימת — משמר־הירדן. המושבות ראו, ובעיקר אנחנו, בני הדור השלישי במושבות הגליל התחתון, וגם בני דור רביעי וחמישי במושבות בגליל העליון, רואים לנכון לחזק את החוק, להבטיח אותם מבנים שיכולים לספר את הסיפור של היישוב הוותיק בגליל. אבל אני לא מתייחס רק ליישובי הגליל. אנחנו יכולים לעבור בכל חלקי הארץ ולראות את המבנים בתל־אביב, בחדרה, ברחובות. בשנה ה־43 למדינת ישראל נשארו רק מעט מאוד אוהלים וצריפים של עולים שהגיעו לארץ־ישראל, למדינת ישראל לפני 40 שנה ויותר. אפשר לבקר בקריית־גת ולראות אותה פורחת, ואין זכר שיכול לציין אותה מעברה קטנה שהיתה בשלב הראשון של ההתיישבות בקריית־גת ובחבל־לכיש.

אני רואה חשיבות רבה לחוק הזה, לפעולה של גופים שעושים למען שמירת האתרים ההיסטוריים. למועצה הארצית לשימור מבנים ואתרים יש זכות גדולה להיות השומר של אותם מבנים. מניסיוני גם כראש רשות וגם כחבר הכנסת, שאתרים היסטוריים קרובים ללבו, אני רואה חשיבות בהסתייגות לסעיף 10 לתוספת הרביעית. אני מציע תיקון — שנציג המועצה הארצית לשימור מבנים ואתרי התיישבות יהיה חבר בוועדה לשימור אתרים בזכות דעה מייעצת.

אנחנו יודעים שבוועדות בניין ערים יושבים אנשים שרוצים בטובת הציבור ובטובת העניין. אבל אם לא יהיה בוועדה אדם שיש לו לב חם לשימור מבנים ואתרים, חברי הוועדה לבניין ערים לא יראו את הדברים מנקודת המבט של מי שעוסקים יום־יום בשימור אתרים.

אני חושב שההסתייגות שלי לא באה לעשות כאן מהפכה בחוק. אני מציע שבוועדה לשימור אתרים יהיה נציג של המועצה הארצית לשימור מבנים ואתרי התיישבות, הוא יהיה רק בעל דעה מייעצת, אבל תהיה לכך חשיבות גדולה.

אדוני היושב־ראש, אני מבקש מחברי הכנסת להתייחס להסתייגות שלי כאל הצעה שבאה להשלים את החוק שהוגש היום על־ידי יושב־ראש ועדת הפנים של הכנסת. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אדוני יושב־ראש הוועדה, בבקשה.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב־ראש, אני מוכן בהחלט לקבל את ההסתייגות הראשונה של חבר הכנסת פורז לשם החוק. הוא הציע להוסיף בסוגריים — תוכנית לשימור אתרים; לציין את מספר התיקון, אבל בגלל חשיבות העניין לציין גם שמדובר בשימור אתרים.

את יתר ההסתייגויות אני מציע לדחות. חבר הכנסת פורז הציע שלא לתת זכות ראשונים לבעל נכס שהופקע. אני חושב שזה לא יהיה הוגן. אם נכס הופקע מאדם, ובסופו של דבר הוא מוחזר, צריכה להיות זכות ראשונים למי שהיה בעל הנכס.

אני מבקש מחבר הכנסת מיכה גולדמן להסיר את ההסתייגות שלו; חבל שהוא מעלה אותה. אם תתקבל ההסתייגות הזאת, אמשוך בחזרה את החוק כולו. בהצעת החוק קבענו שבוועדה לשימור אתרים יהיו נציגים לגופים מסוימים. לא נתנו נציג למועצה לשימור אתרים כי זה לא מוסד שקיים על־פי חוק. אם המוסד הזה יתבטל, לא נדע מי הנציג. מצאנו לנכון לקבוע שהרשות המקומית תקבע מי יהיה נציגה בוועדה לשימור אתרים, מומחה לשימור אתרים שייבחר מתוך רשימה של מומחים באותה עיר. אני מציע לדחות את ההסתייגות של חבר הכנסת גולדמן.

סמלית, אני מוכן לקבל את ההסתייגות הראשונה של חבר הכנסת פורז, לשם החוק. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. אני מעמיד להצבעה בקריאה שנייה את הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 31), התשנ"א—1991. אני מעמיד להצבעה את ההסתייגות של חברי הכנסת עובדיה עלי ואברהם פורז לשם החוק. זו הצבעה מס' 1.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי הכנסת

ע' עלי וא' פורז לשם החוק	—	18
נגד	—	אין
נמנעים	—	אין

התיקון של חברי הכנסת ע' עלי וא' פורז לשם החוק נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

לסעיפים 1 ו־2 אין הסתייגויות. אנחנו מצביעים. זו הצבעה מס' 2.

ה צ ב ע ה

בעד סעיפים 1 — 2	—	18
נגד	—	אין
נמנעים	—	אין

סעיפים 1 — 2 נתקבלו.

היו"ר נ' מסאלחה:

18 בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שסעיפים 1 ו־2 נתקבלו.

אנחנו עוברים לסעיף 3. לסעיפים 1 עד 9 לתוספת הרביעית אין הסתייגויות. אנחנו מצביעים. זו הצבעה מס' 3.

ה צ ב ע ה

בעד סעיפים 1 — 9 לתוספת הרביעית	—	17
נגד	—	אין
נמנעים	—	1

סעיפים 1 — 9 לתוספת הרביעית נתקבלו.

היו"ר נ' מסאלחה:

בעד — 17, נגד אין, אחד נמנע. אני קובע שסעיפים 1 — 9 לתוספת הרביעית אושרו. אני עובר לסעיף 10 לתוספת הרביעית. מי בעד התיקון של חבר הכנסת מיכה גולדמן? זו הצבעה מס' 4.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת מ' גולדמן לסעיף 10 לתוספת הרביעית — 8

נגד	—	8
נמנעים	—	1

היו"ר נ' מסאלחה:

שמונה בעד, שמונה נגד, אחד נמנע. אני קובע שההסתייגות של חבר הכנסת מיכה גולדמן לא נתקבלה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני טעיתי, אני בעד ההסתייגות של חבר הכנסת גולדמן.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת. חבר הכנסת אלי דיין. חבר הכנסת לנדאו, אתה מבקש הצבעה חוזרת?

עוזי לנדאו (הליכוד):

כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו מצביעים הצבעה חוזרת על ההסתייגות של חבר הכנסת מיכה גולדמן לסעיף 10. זו הצבעה מס' 5.

קריאות:

— — —

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת מ' גולדמן לסעיף 10 לתוספת

הרביעית	—	12
נגד	—	10
נמנעים	—	2

היו"ר נ' מסאלחה:

12 בעד, 10 נגד, שני נמנעים. אני קובע — — —

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אני מבקש להחזיר את החוק לוועדה לפני הקריאה השלישית.

שושנה ארבלי־אלמוזלינו (המערך):

אולי נצביע הצבעה חוזרת.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני לא מוכן. חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אני מקווה שאני אומר את הדברים בהסכמה רחבה. ראיתי שיש פה הסכמה רחבה מאוד לחוק. היו כמה חברי כנסת, שנכנסו ברגע האחרון והצביעו כפי שהצביעו. אנחנו מבקשים לקיים שוב הצבעה, וזאת מתוך רוח ההסכמה. אתם רוצים להפיל את החוק?

עדנה סולודר (המערך):

אני מבקשת הצבעה חוזרת. אני לא אפיל את החוק בגלל זה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת לנדאו, אני מבקש לשבת. חבר הכנסת מצא, אני רואה התלבטויות. אתם קובעים את העניין הדמוקרטי. כיושב־ראש, היות שאני רואה התלבטויות, אני רוצה להיענות שוב להצבעה נוספת, דבר שלא קורה לי. אני מבקש ממך שלא לדבר, כדי שלא ייראה כאילו היושב־ראש שמע את הדברים שלך.

חברי הכנסת, תואילו להצביע ביד, האם רוצים הצבעה חוזרת. אם יהיה רוב, אני אערוך הצבעה חוזרת; אם לא, אלך לפי תוצאת ההצבעה הקודמת.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לקיים הצבעה חוזרת — 14
נגד — 2

ההצעה לקיים הצבעה חוזרת נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

היות שהרוב רוצה הצבעה חוזרת, אנחנו מצביעים בפעם האחרונה. אני מעמיד שוב להצבעה את ההסתייגות של חבר הכנסת גולדמן לסעיף 10 לתוספת הרביעית. זו הצבעה מס' 6.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת
מ' גולדמן לסעיף 10 לתוספת
הרביעית — 4
נגד — 12
נמנעים — 6

התיקון של חבר הכנסת מ' גולדמן לסעיף 10 לתוספת הרביעית לא נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

ארבעה בעד, 12 נגד, שישה נמנעים. אני קובע שהתיקון של חבר הכנסת גולדמן לא נתקבל. מי בעד סעיף 10 כהצעת הוועדה? זו הצבעה מס' 7.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 10 לתוספת הרביעית,
כהצעת הוועדה — 8
נגד — 1
נמנעים — אין

סעיף 10 לתוספת הרביעית, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

לסעיפים 11 — 14 לתוספת הרביעית אין הסתייגויות. מי בעד? זו הצבעה מס' 8.

ה צ ב ע ה

בעד סעיפים 11 — 14 לתוספת
הרביעית — 20
נגד — אין
נמנעים — אין

סעיפים 11 — 14 לתוספת הרביעית נתקבלו.

היו"ר נ' מסאלחה:

20 בעד, אין נגד, אין נמנעים. סעיפים 11 — 14 לתוספת הרביעית, כהצעת הוועדה, נתקבלו.

לסעיף 15 לתוספת הרביעית יש הסתייגות של חבר הכנסת אברהם פורז. מי בעד? זו הצבעה מס' 9.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת
א' פורז לסעיף 15 לתוספת
הרביעית — 3
נגד — 12
נמנעים — אין

התיקון של חבר הכנסת א' פורז לסעיף 15 לתוספת הרביעית לא נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

בעד ההסתייגות — שלושה, נגד — 12, נמנעים אין. התיקון של חבר הכנסת אברהם פורז לסעיף 15 לתוספת הרביעית לא נתקבל.

עדנה סולודר (המערך):

אני טעיתי בהצבעה. אני נגד.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מעמיד את סעיף 15 להצבעה כהצעת הוועדה. זו הצבעה מס' 10.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 15 לתוספת הרביעית,
כהצעת הוועדה — 21
נגד — אין
נמנעים — אין

סעיף 15 לתוספת הרביעית, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

בעד — 21, נגד אין, נמנעים אין. אני קובע שסעיף 15 לתוספת הרביעית, כהצעת הוועדה, נתקבל.

חברי הכנסת, לסעיפים 16 ו־17 לתוספת הרביעית אין הסתייגויות. אני מעמיד אותם להצבעה, מס' 11.

ה צ ב ע ה

בעד סעיפים 16 — 17 לתוספת
הרביעית — 14
נגד — אין
נמנעים — אין

סעיפים 16 — 17 לתוספת הרביעית נתקבלו.

היו"ר נ' מסאלחה:

14 בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שסעיפים 16 ו־17 לתוספת הרביעית נתקבלו.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית.
יושב־ראש ועדת הפנים, האם אתה רוצה שנצביע בקריאה שלישית?

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
כן.

היו"ר נ' מסאלחה:
חברי הכנסת, אנחנו מצביעים בקריאה שלישית על חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 31) (תוכנית לשימור אתרים), התשנ"א — 1991. מי בעד ומי נגד? זו הצבעה מס' 12.

ה צ ב ע ה

בעד חוק	—	14
נגד	—	אין
נמנעים	—	1

חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 31) (תוכנית לשימור אתרים), התשנ"א — 1991, נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:
בעד החוק — 14, נגד אין, נמנע אחד. אני קובע שהחוק אושר בקריאה שלישית.

ד. סקירת שר הכלכלה והתכנון על פעולות משרדו

היו"ר נ' מסאלחה:
אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר־היום: סקירת שר הכלכלה והתכנון על פעולות משרדו ודיון. שר הכלכלה והתכנון, בבקשה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה — — —

היו"ר נ' מסאלחה:
חבר הכנסת ויינשטיין, חבר הכנסת מיכה גולדמן, השר עוד לא התחיל בדבריו. חבר הכנסת ויינשטיין, אם התיישבת בספסלי המערך, כל הכבוד. לדבר שם — אני לא מסכים. חבר הכנסת אלי דיין.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אדוני היושב־ראש, חברי כנסת נכבדים, כמעט עשר שנים חלפו מאז הוקם משרד הכלכלה והתכנון בשמו הראשון, משרד הכלכלה והתיאום הבין־משרדי, וכמעט שנה חלפה מאז התחלתי לכהן בתפקיד שר הכלכלה והתכנון, שם שנקבע בהחלטת ממשלה ב־1984.

אני חייב לומר, כי אני מתייצב בפניכם בסיפוק מסוים, לאחר שראש הממשלה העמיד אתמול, בישיבת הממשלה, את הדין־וחשבון של משרדי במרכז הדיון. אני לא יכול להתעלם מכך שכ־20 מחברי הכנסת, מהנכבדים שבין חברי הכנסת, נרשמו לשאלות ולדיון. אני אומר זאת דווקא משום שמשרד הכלכלה והתכנון עובד באפס תקציבים. התקציב שלו, כפי שאישרתם, הוא בסך הכול 3,086,000 שקל. בצוות המצומצם העומד לרשות המשרד ניסינו להשיג את המירב, לשפר את עבודת המטה של הממשלה, להכריח את הממשלה לתכנן את צעדיה בראייה לטווח רחוק ובינוני, ואני חושב שבמידה מסוימת הצלחנו לעשות זאת.

אני רוצה להקדים ולומר, כי בהתכווננו לדיון הזה ניסיתי לקרוא התבטאויות של חברי כנסת בעשר השנים האחרונות, בדיונים על תקציב המדינה. לא אחת נשמעה ההצעה לבטל את משרד הכלכלה והתכנון. יש לי בשורה בשבילכם, חברי הכנסת. משרד הכלכלה והתכנון מגבש תוכנית לצמצום מספר משרדי הממשלה ל־12.

אברהם שוחט (המערך):
כולל משרד הכלכלה והתכנון?

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
טקטית, אנו מחכים, בעזרת השם — אני אישית, אני לא אומר זאת בשם הממשלה — שהכנסת הזאת תשנה את שיטת הממשל, תאמץ את החוק לבחירה ישירה של ראש הממשלה. מייד לאחר תיקון החוק אני מתחייב לשלוף את התוכנית המדברת על צמצום מספר משרדי הממשלה על־פי חוק. אם נצליח בכך אראה בזאת את גולת הכותרת של משרד הכלכלה והתכנון, אשר יתנהל ביחד עם שבעה משרדים נוספים אחרים. הקדמתי זאת, כדי שהטענה העולה במשך עשר שנים בדיונים על תקציב המדינה לא תעלה גם בדיון היום.

לא אסתיר מפני חברי הכנסת, כי לפני עשר שנים, כאשר הוקם המשרד הזה, היתה כוונה להפוך אותו למשרד־על כלכלי. אולי הכוונה הזאת הפכה אותו, מבחינה תקציבית, למשרד הקטן ביותר בין משרדי הממשלה. יושבים כאן חברי כנסת מנוסים, והם יכולים לנחש מי הוא המשרד שהוביל את המאבק בזמנו לצמצם את תחום הפעילות של משרד הכלכלה והתיאום הבין־משרדי, המשרד שנקרא היום משרד הכלכלה והתכנון.

המשרד עובד באמצעות כמה זרועות. האחת, הרשות לתכנון לאומי וכלכלי, בראשות הגברת רות לובנטל. השנייה, המועצה לתכנון לאומי, שהיא וולונטרית, ובראשה עומד שר הכלכלה והתכנון. השלישית, אגף הפיקוח הכללי, בראשות מר עוזי ברלינסקי. הרביעית, המטה לייעול המשק הציבורי, בראשות מר שאול דנאי.

יש במשרד יועצים בכירים, ממיטב המוחות במשק: יועץ להשקעות משק וכלכלה, שאול ברגר; יועץ לתכנון לאומי ואסטרטגי, משה ישראלי; היועצת המשפטית, מיה קוך; יועץ לענייני עלייה, מר אלכסנדר טנצר; יועץ לענייני תפוצות, בהתנדבות, מר יעקב סלע.

כפי שציינתי, הזרועות הללו מקיפות את התחומים הקשורים לתכנון לאומי, לקשר בין הממשלה, זרועותיה ומוסדותיה לבין מבקר המדינה, לתיאום בין־משרדי בנושאים רב־תחומיים, ואני מגלה כאן סוד שכבר ידוע לכול — בראש ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל עומד, לא במקרה, שר הכלכלה והתכנון. אני מודה בפני הכנסת, כי אני בהחלט משתמש במשרד הכלכלה והתכנון כזרוע ליישום רעיונות, החלטות ונושאים שעולים באותה ועדת שרים. כידוע, כל החלטה של ועדת שרים אשר אין עליה ערעור בתוך 15 ימים הופכת להחלטת ממשלה. בהמשך הדברים, בסקירה הכתובה כפי שהונחה בפני חברי הכנסת, תוכלו לראות את פרטי הדברים.

אנחנו לא נרתעים מיוזמות לייעול בכל הקשור לפעילות המשק הציבורי. פיתחנו בשנה האחרונה את הנושא של הטיפול במדיניות אזורית, על בסיס חוק הנגב, התשמ"ו, על בסיס חוק הגליל, התשמ"ח, ועל בסיס חוק ערי ואזורי פיתוח, התשמ"ח.

מי שעקב אחר פעולות המשרד בשנה האחרונה — ואני חייב לומר בכנות, אולי בשנתיים האחרונות — היה יכול לראות שהמשרד, אף שבמהותו הוא משרד־מטה, נכנס לתחום הפעילות האקטיבית בכמה וכמה נושאים, כפי שפורטו בחוברת הנמצאת לפני חברי הכנסת.

לפני שאדבר על הפעילות השוטפת שהמשרד, על כורחו, נגרר אליה, וללא טיפולו בנושאים הללו יכול להיות שהם היו נמוגים, נעלמים או לא מתקדמים, אני רוצה לייחד בראשית דברי דברים לפעילות בתחום התכנוני, לטווח הארוך ולטווח הבינוני. גם אתמול צוינה, בישיבת הממשלה, הכוונה כפי שגובשה וקיבלה תוקף של החלטת ממשלה בנובמבר 1990, עת אישרה הממשלה את התקציב השוטף לשנת 1991.

אני מודיע לכם, חברי הכנסת, שבמקביל להגשת התקציב הבא, התקציב לשנת 1992, שכזכור משתרע מ־1 בינואר 1992 עד 31 בדצמבר באותה שנה, יוגש תקציב רב־שנתי. התקציב הפעם יהיה לשלוש שנים, לשנים 1991, 1992 ו־1993.

הרשות לתכנון לאומי וכלכלי מקפידה על ביצוע מעקב שוטף אחרי התוכניות ליישום המדיניות הכלכלית השוטפת, תוך גישה של ראייה כוללת לטווח הארוך ועל בסיס התוכניות שגובשו ברשות, במשרדי הממשלה השונים ובמועצה לתכנון לאומי וכלכלי.

בשנה האחרונה שמנו דגש בגיבוש מדיניות פיתוח לאומית כוללת, צמיחה כלכלית, לטווח הבינוני והארוך; גיבוש מדיניות פיתוח אזורית, לרבות פיזור האוכלוסייה, גם פה בראייה לטווח הבינוני והארוך; גיבוש מדיניות הכוונה של תוכניות הפיתוח הענפיות, בתיאום עם הגורמים הנוגעים בדבר; טיפול בפרויקטים כלכליים־לאומיים, לרבות גיבוש מדיניות ומעקב.

על בסיס כל התוכניות הללו אנו שותפים פעילים בגיבוש תוכניות לפיתוח לאומי, יחד עם משרדי הממשלה האחרים, חברות ממשלתיות וארגונים ציבוריים העוסקים בתשתית. התקציב הרב־שנתי נגזר, כמובן, מתוכנית הפיתוח הלאומית. אני מקווה שלחברי הכנסת תהיינה הזדמנויות לשמוע פרטים מפיה של מנהלת הרשות לתכנון לאומי וכלכלי, אשר עושה עבודה מצוינת בעניין, במיוחד בהטמעת הנושא בתודעת קובעי המדיניות, ואני יכול לומר אפילו — בתודעה הציבורית הכללית.

הרשות לתכנון לאומי וכלכלי הכינה עבודות חשובות מאוד שסייעו לממשלה בקבלת החלטות. לדוגמה, העבודה הנקראת: קליטת עלייה — בעיות, פוטנציאל לצמיחה ומדיניות קליטה, חוברת שהופצה ונשלחה גם לחברי הכנסת בפברואר 1990; חוברת — פרמטרים להתפתחות המשק, בהנחה של עליית כחצי מיליון עולים במשך חמש שנים, רק ביוני 1990 הנושא הובא לידיעת הציבור; חוברת ששמה — פרמטרים להתפתחות המשק, בהנחה של הגעת כמיליון עולים, חוברת וחומר שגובשו בנובמבר 1990 וגם שימשו השראה מסוימת לממשלה בדיוניה על התקציב השוטף. בימים אלה אנו מצויים בעיצומו של תהליך הכנת המסמך, מתאר למשק הלאומי לשנים 1991 — 1995, והצעה למסגרת תקציב רב־שנתי.

לא אלאה את חברי הכנסת בפרטים הרשומים בפניכם, ואני מקווה שבקשתי, כפי שנמסרה לנשיאות הכנסת, תמולא והחוברת, ללא הנספחים, תיכלל בסטנוגרמה של הכנסת, כי אחרת עלולים להיווצר עיוותים.

אנחנו מחזקים את נושא מאגר המידע, והוא יקבל חיזוק נוסף ממש בחודשים הקרובים.

הרשות פועלת עם משרד האוצר, כפי שאמרתי, להכנת מסגרת התקציב הרב־שנתי, ואני מקווה כי כבר בחורף הקרוב נוכל לראות את הפירות שהתוכנית הזאת תניב.

בשבוע שעבר נתכנסה המועצה לתכנון לאומי וכלכלי והחלה בדיוניה, הייתי אומר: החלה לגבש את המחשבות בנושא יעדים לאומיים־אסטרטגיים למשק הלאומי בחמש השנים הקרובות במסגרת תקציב רב־שנתי. אני מקווה, כי עוד לפני צאת הכנסת לפגרת הקיץ תגיע חוברת זו לעיונם של חברי הכנסת הנכבדים.

אדוני היושב־ראש, אני מבקש לעדכן את חברי הכנסת בנושא ביקורת המדינה. כידוע, ביום רביעי הקרוב יונח על שולחן הכנסת הדין־וחשבון מס' 41 של מבקר המדינה. בצמוד אליו, קצת בצנעה, תראו ספר, גם הוא עבה, ששמו "הערות שר הכלכלה והתכנון", הערות הנגזרות מחוק מבקר המדינה ומתייחסות לאותן הערות שמבקר המדינה מניח על שולחן הכנסת.

אני רוצה לומר לכם ולגלות, כי ב־12 השבועות שעמדו לרשות משרד הכלכלה והתכנון להתייחס לטיוטת הדוח דאגתי לכנס את ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל פעמים מספר, כדי שלא להסתפק, חלילה, בפעולה בלדרית של העברת הביקורת הכתובה ממבקר המדינה למשרד הממשלתי והעברת תשובת המשרד למבקר המדינה, אלא לחקור את הנושאים לעומקם.

היו"ר נ' מסאלחה:

אדוני השר, אתה מדבר עשר דקות. נתתי שתי דקות נוספות. אתה צריך לסיים בתוך דקה. למה? כי יש לך עשר שאלות, אתה יכול לענות, ואחר כך יש לך עוד סיכום. אני יודע שהדברים חשובים, אבל כך החליטה ועדת הכנסת לגבי כל השרים. אני מבקש ממך להצטמצם. אני מצטער להגיד את זה. נתתי שתי דקות בלי להעיר.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אני מקבל את ההערה, אדוני היושב־ראש.

אני רק חוזר ואומר, כי אם הסטנוגרמה תמלא את הדברים שנמסרו בכתב, יהיה טוב, אחרת פשוט לא יבינו מה תחומי הפעילות של המשרד.

בנושא של הפיקוח הכללי והפעילות בקשר עם דוח מבקר המדינה, יש לנו בשורות, תראו אותן ביום רביעי, ותראו בחודשים הקרובים בהצעות חוק שהממשלה תגיש ביוזמת המשרד בנושא ייעול המשק ובנושאים שוטפים. לא אלאה אתכם, אבל אלה נושאים דוגמת העברת התעשייה הצבאית ממרכזי האוכלוסין לנגב. הנושא הזה יגיע, כך אני מקווה, כבר בחודש הזה לידי פרסום, והוא פרי של עבודת צוות בין־משרדי הפועל בעניין בראשות מנכ"ל משרד, יחזקאל הרמלך, העובד ועושה לילות כימים בכמה וכמה נושאים.

גם בנושא שהכנסת יזמה לפני שלושה שבועות, לדעתי בחוסר תכנון, בחקיקת חוק המשכנתאות, חקיקה נחפזת שהולידה הקפאת החוק — עוד בחודש הזה תביא הממשלה, בתיאום ובתייעצות עם חברי הכנסת, הצעת חוק משלה, ותהיה בכך בשורה. אני מקווה שבאמצע חודש יוני נוכל לדבר בעניין.

—

שושנה ארבלי־אלמוזלינו (המערך):
החקיקה לא היתה נחפזת.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אמרתי: לדעתי. אני כמעט מהמר ואומר, שאחת היוזמות תיגע בנושאים אלה, ואם היושב־ראש ירשה לי אחר־כך להרחיב, אני ארחיב.

אדוני היושב־ראש, בגלל אילוצי הזמן אני פשוט קוטע את הסקירה בעל־פה. אני מקווה שהסקירה בכתב לא נקטעה, ואני מוכן ומזומן לשאלות, להתקפות, לביקורת, והדבר הכי חשוב — את זה לא אמרתי בפתיחת הדברים: ידידי חברי הכנסת, באתי הנה גם ללמוד, ואשמח לשמוע הערות והצעות לגיבוש נושאים חדשים במסגרת הממשלתית, במיוחד נושאים רב־תחומיים הקשורים לכמה וכמה משרדים, וגיליתי את הסוד — ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל תנסה ותוכל להתמודד אתם כדי לקדם אותם אם הם ייראו לנו רעיונות טובים.

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה, אדוני השר. אני רק רוצה להעיר לך, שהסטנוגרמה לא תכיל את החוברת שלך, לפי הנהלים בכנסת. אבל כל חבר הכנסת תהיה לו החוברת והוא יוכל לקרוא את מה שהכנת.

אנחנו ניגשים עכשיו לשאלות — עשר שאלות של עשרה חברי הכנסת, לרשות כל אחד דקה. מיותר להעיר לכם, שהדקה היא לא נאום. אני מבקש להקפיד על הזמן. ראשונת השואלים — חברת הכנסת שושנה ארבלי־אלמוזלינו, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אולי תגיד את כל עשרת השואלים.

היו"ר נ' מסאלחה:
לא. אני יכול להגיד, שאחרי חברת הכנסת ארבלי־אלמוזלינו ידבר חבר הכנסת ראובן ריבלין.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
למה אי־אפשר לדעת?

היו"ר נ' מסאלחה:
כדי שיישארו כאן וישמעו את השאלות.

שושנה ארבלי־אלמוזלינו (המערך):
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, השינויים החוזרים ונשנים בגיבוש תוכנית כלכלית על־ידי שר האוצר, כאשר לא אחת היא חורגת מהמדיניות הכלכלית של הממשלה, גורמים לערעור האמינות ביציבות המשק מצד משקיעים מחוץ־לארץ.

הקמת השיכונים לעולים חדשים ולזוגות צעירים ללא שום התאמה למקורות התעסוקה הקיימים והפוטנציאליים, טמונה בה סכנה כלכלית וחברתית והיא מנוגדת לרעיון התוכנית הכוללת.

ברצוני לשאול אותך, אדוני השר: האם קיימת בכלל תוכנית כלכלית מוסכמת לטווח ארוך, המתואמת עם שר הכלכלה והתכנון, בדבר פריסת השיכונים, בכל רחבי הארץ, הנבנים על־ידי שר הבינוי והשיכון, ויצירת מקורות תעסוקה, והאם היא תואמת את עקרונות פיזור האוכלוסייה?

מה הן התוכניות בנושא פיתוח הגליל והנגב?

האם קיים תיאום בין שר האוצר, שר התעשייה והמסחר ושר הכלכלה והתכנון בכל אותם נושאים המחייבים תיאום בין השרים המופקדים על העניינים הכלכליים?

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה רבה. שאלה לחבר הכנסת ראובן ריבלין. אחריו — חברת הכנסת עדנה סולודר.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, שתי שאלות. שאלה ראשונה, בהמשך לשאלתה של חברתי הבכירה חברת הכנסת שושנה ארבלי־אלמוזלינו: הייתי מבקש לדעת מאדוני, האם הוא מפנה, גם כאיש הנגב, תשומת לב מיוחדת לנושא פיתוח הנגב, מהטעם הפשוט שהיום מובאים לאזור הנגב כל כך הרבה עולים חדשים, כאשר מועצת הנגב עושה כל שביכולתה על־מנת לאפשר את קליטתם גם בנושא העבודה?

לאחרונה הצעתי הצעה לסדר־היום, ובה ביקשתי להקדים פרויקטים לאומיים, ובעיקר את נושא שדה התעופה הבין־לאומי בנבטים. ושאלתי היא, האם במסגרת התכנון הכלכלי שהמשרד עוסק בו — ואני יודע שהוא הביע לא פעם אחת את דעתו לגבי הנחיצות בקיום אותו שדה תעופה לדור הבא — אין זה מן הראוי שננצל את הזמן ואת הצורך בעבודות יזומות גם להקמת שדה תעופה זה? אני בזמני פעלתי בנושא זה על־פי בקשת מועצת הנגב וראש העיר באר־שבע.

שאלתי השנייה — הגוף המתאם — — —

היו"ר נ' מסאלחה:
לא, יש לך שאלה אחת, וגם נגמר הזמן שלך.

ראובן ריבלין (הליכוד):
תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה. חברת הכנסת עדנה סולודר, ואחריה — חבר הכנסת אברהם שוחט.

עדנה סולודר (המערך):
כבוד השר, בחוברת שהגשת לנו מצוין, שמשרדך עוסק, בין שאר הדברים החשובים, בתכנון אזורי ובקידום אזורי ועירי פיתוח. ואני גם זוכרת את פעילותך הרבה לגבי חוק ערי ואזורי פיתוח, שעד היום אנחנו לא מיישמים אותו. אבל הייתי מבקשת אולי סוף־כל־סוף את פעולתך והחייחסותך לתיקון העיוות הקיים ברשימות של ערי ואזורי פיתוח ובבלבולת הנוראית שאנחנו עדים לה מתוקף כך בתמריצים ובפטורים השונים, כאשר לפעמים אתה מסתכל ברשימות השונות ואתה לא מבין, מצד אחד, איך נכנסו יישובים, ומצד שני, איך חסרים יישובים. לפי כל הקריטריונים שיכולים להיראות סבירים לעין של אזרחית כמוני, העניין מוזר מאוד.

אנחנו יודעים, שכל כמה חודשים אנחנו צריכים לשנות את הרשימה או לאשרה מחדש, ובגלל אילוצים פוליטיים איננו מצליחים לעשות זאת. הייתי מבקשת מאוד שתראה לעצמך משימה אולי להתעלות מעל לשיקולים פוליטיים ולנסות פעם אחת לעדכן את הרשימה הזאת, שתהיה לעניין גופא.

היו"ר נ' מסאלחה:
זו שאלה אופוזיציונית.

רשות השאלה לחבר הכנסת אברהם שוחט, ואחריו — לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

אברהם שוחט (המערך):
אדוני השר, כשר האחראי למשרד הדואג לייעול המשק, תרשה לי לשאול אותך שאלה, שלא הייתי מאמין שהיא נכונה

— — —

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— — —

אברהם שוחט (המערך):
השאלה ודאי נכונה.

— — — לשמועה, שלא הייתי מעלה על דעתי שהיא נכונה — שבמועצת הגליל, שהיא גוף לא כל כך גדול, מכהנים שני אנשים בתפקיד מרכזי, גם יושב־ראש וגם מזכיר, לא חשובים כרגע התארים. אני רוצה מאוד לדעת, איך הדבר מתקשר במשרד שתפקידו לייעל והוא אחראי לגוף מסוים, אשר מעסיק שני אנשים בכירים במשכורות לא כל כך צנועות לצורך פעולות, גוף שהוא בינתיים קצת יותר קטן מאיזה מפעל גדול או גוף מינהלי מורכב וגדול?

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואחריה — חבר הכנסת יוסי גולדברג.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני השר, שמחתי לשמוע שמשרדך מטפל במרץ בעניין המשכנתאות לדיור. אני מבקשת לשאול, האם המשרד מטפל, כאותה הזדמנות, בנושא הכאוב של יכולת הפירעון, כאשר יש דוגמאות רבות של משפחות שנאלצו למכור את הדירה כדי לפרוע את החוב המצטבר לבנק?

שאלה שנייה, האם בחוק, שמשרדך עוסק בו כרגע, תבוטל האפליה לרעה הקיימת של הזוגות הצעירים הערבים ושל המשפחות מקרב האוכלוסייה הערבית המתגוררות בצפיפות?

דבר שלישי בנושא הזה, מה הקשר, לדעתך, בין שכונות הקרוונים המוקמות לבין מה שמשרדך אמור לעשות — תכנון לטווח ארוך?

נושא שני שאני רוצה לשאול נוגע לשאלת תפקוד המשרד שלך. קראתי שהוקמה ועדת מנכ"לים לעניין משק הביוב, נושא חשוב ורציני מאוד. והנה, אני מחזיקה בידי חוברת שהוצאה רק בפברואר השנה על־ידי משרד החקלאות והמשרד לאיכות הסביבה בנושא השקיה בקולחין, בראשות פרופסור אבנימלך; 70 מומחים, מלאה המלצות טובות ומועילות בנושא הזיהום, בנושא מקורות המים, בנושא שמירת התברואה של התוצרת החקלאית, ועוד כל מיני נושאים חשובים ביותר, לרבות הצעדים הטכנולוגיים. מדוע להקים, במקום ליישם את מה שנאמר בחוברת הזאת, עוד צוות שישב עוד שנה, ואז נדון שוב איך ליישם את המסקנות? תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה. חבר הכנסת יוסי גולדברג, ואחריו — חבר הכנסת חיים אורון.

יוסף גולדברג (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, ככוד השר, ברצוני לשאול בנושא מועצת הנגב ומועצת הגליל. שמחנו להתבשר על הקמת מועצת הגליל ועל תחילת פעולותיה בצפון. כפי שידוע לך, הבעיות המרכזיות שאנחנו מתמודדים אתן הן נושא התעסוקה, קליטת העלייה ופיתוח תשתיות.

ברצוני לשאול: האם הוקצו משאבים למועצת הגליל ולמועצת הנגב לצורך פעולת מועצות אלה? והאם יש בכוונתך גם להנחות את משרדי הממשלה שיקצו, כפי שהיה נהוג, שליש מתקציביהם לגליל והשליש האחר לנגב, ועל־ידי כך גם תהיה חלוקה יותר צודקת של משאבים בין אזורי הארץ השונים?

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה. שאלה לחבר הכנסת חיים אורון, ואחריו — לחבר הכנסת מיכאל איתן; בהיעדרו — לחבר הכנסת חיים קופמן.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני מבקש לשאול את השר, מה הם הכלים העומדים לרשותו למניעת כשלים בתכנון או בתכנון היפר־קינטי, שמתרחש היום בדמותן של תוכניות אזוריות חדשות לבקרים, ששרים שונים נותנים להן את שמן? לפחות לגבי הנגב — הזכירו פה את הנגב — יש תוכנית של שר השיכון לאין־סוף עיירות חדשות; יש תוכנית עמק־סיליקון, שכנראה יהיה על הר ולא בעמק; יש תוכנית של שר התעשייה והמסחר. לו היתה הבעיה רק בספרים שמוציאים עליהם הרבה כסף, הייתי אומר: מילא. כל שר, במידה רבה גם פועל בהנחה שתוכניתו תתקבל בסופו של דבר. מהו המנגנון הממשלתי הכולל המונע פעולה של שרים אלא על בסיס של תוכנית כוללת, מוסכמת, מאושרת וידועה בציבור?

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה. שאלה לחבר הכנסת מיכאל איתן — איננו נוכח. שאלה לחבר הכנסת חיים קופמן, ואחרון — חבר הכנסת מיכה גולדמן.

יעקב צור (המערך):
מה קרה? הייתי רשום.

אליקים העצני (התחיה):
גם אני.

היו"ר נ' מסאלחה:
אתם לא רשומים. קיבלתי את הרשימה ממזכיר הכנסת. היות שיש עשרה שואלים, היות שחבר הכנסת מיכאל איתן איננו נוכח, אתן לך רשות לשאלה.

אליקים העצני (התחיה):
גם לי.

היו"ר נ' מסאלחה:
חבר הכנסת אליקים העצני, חבר הכנסת צור ביקש לפניך.

חיים קופמן (הליכוד):
אני מוכן לתת לו עשר שניות.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת העצני וצור רשומים לשאלה המוקדמת.

היו"ר נ' מסאלחה:
חברי הכנסת, אני חוזר ואומר, יש לי אמון מלא במזכיר הכנסת ובסגנית מזכיר הכנסת שכתבו את הרשימה; זהו כתב ידם. חבר הכנסת צור ביקש ראשון. היו תשעה, כי חבר הכנסת מיכאל איתן איננו נוכח. לכן נתתי לחבר הכנסת צור. לא צריך לציין שזה מהמערך וזה מסיעה אחרת. אני מאזן. בבקשה, חבר הכנסת חיים קופמן.

חיים קופמן (הליכוד):
ככוד היושב־ראש, שר הכלכלה, שאלה ראשונה: לפני כמה שבועות עבר כאן בקריאה שנייה ובקריאה שלישית חוק המשכנתאות. ראש הממשלה והממשלה הבטיחו, שבתוך חודש ימים יביאו הצעה ברורה בנושא הזה. אנחנו מתקרבים בשבוע הבא למועד הקובע. אני רוצה לשמוע מהשר — אני יודע שאתה מרכז את הנושא הזה — האם כבר יש לכם המלצות ברורות, ואם כן — מה הן? ומתי אתם מתכוונים ליישם אותן הלכה למעשה?

נושא שני, לגבי הנגב במיוחד, וזה נכון לגבי כל המדינה — תעסוקה היא בעיית הבעיות בנגב, אני שואל את השאלה: האם משרדך גם כן נערך לעידוד העסקים הקטנים? יש הרבה מאוד בעיות בנושא הזה — במימון, באשראי, בכלל בשינוי כל הגישה וההתייחסות של השלטונות, הבנקים וכל יתר הגורמים. אודה לך מאוד אם תתייחס לנושא הזה.

היו"ר נ' מסאלחה:
חבר הכנסת העצני, הוספנו את השם שלך לדיון. תדבר חמש דקות.

חבר הכנסת מיכה גולדמן, ואחריו — חבר הכנסת יעקב צור.

מיכה גולדמן (המערך):
אדוני השר, כשר הממונה על התייעלות המשק, אני מבקש לשאול אותך, איך מתיישבים הדברים, שמצד אחד יש המכון לפריון העבודה על יד משרד העבודה והרווחה, שהוא מכין ניירות עמדה להיערכות המשק לתעסוקה; ומצד שני אנחנו יודעים שמשרדי הממשלה הכלכליים, כמו משרד האוצר, משרד התעשייה, מכינים עבודה שעולה מיליוני שקלים, ולא פעם אחת נוצר מצב שלאותו משרד כלכלי פונים משרדים שונים, מקבלים אותה חוברת בצבע שונה של הכריכה, ואם אנחנו בודקים את התוכן — יש שינוי קל בעמוד הראשון, כשעל חוברת אחת חתום שר התעשייה והמסחר, ועל החוברת השנייה חתום שר האוצר, אבל כשבודקים את שתי החוברות — אפשר היה לקבלן, כלי הוצאת אותם כספים על־ידי המכון לפריון העבודה שהכין את העבודה, כחלק מתקציב המדינה.

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה. חבר הכנסת יעקב צור, בבקשה.

יעקב צור (המערך):
אדוני השר, משרדך, שעוסק בתכנון ובתיאום, ניסה, מטבע הדברים, לעסוק גם בנושא של קליטת העלייה. בפתח הפרק על קליטת העלייה, אתה כותב: על הממשלה להכריז על מדיניות כלכלית ברורה ועקבית לטווח ארוך.

אני רוצה לשאול אותך — זכינו מאז להמון תוכניות. חברים רבים שאלו פה על תוכניות לפיתוח הנגב והגליל, אני חושב שלא זאת השאלה היום. האם אינך חושב שהחיסרון הגדול ביותר הוא, שאין תוכנית לממשלה, גם לאחר שמשרדך הכין תוכנית, בתחום הפיתוח הכלכלי והמשקי, כדי להבטיח תעסוקה? הדבר הזה עומד היום כמכשלה הגדולה ביותר לקליטת העלייה; ואם משרד שצריך לתאם איננו יכול להציג איזו תוכנית מוסכמת על הממשלה, נדמה לי שלא מתמודדים עם העניין הלאומי המרכזי היום.

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה.

מיכאל איתן (הליכוד):
— — —

היו"ר נ' מסאלחה:
לא, אני מצטער — — —

שושנה ארבלי־אלמוזלינו (המערך):
חבר הכנסת מיכאל איתן נרשם לרשות הדיבור.

היו"ר נ' מסאלחה:
הוא רשום, הסתכלתי. תראה מה קרה. אני אמרתי שינאם מי שלפניך, ואחריו — חבר הכנסת מיכאל איתן. קראתי לך, ולא היית. לכן נאלצתי לתת את רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב צור.

חבר הכנסת העצני ביקש רשות דיבור. הוא יהיה הדובר ה־11, ואתה תהיה הדובר ה־12.

מיכאל איתן (הליכוד):
— — —

היו"ר נ' מסאלחה:
כן, במקומך. הרי יש עשרה שואלים. קראתי לך פעמיים ולא היית כאן. לכן נתתי את רשות הדיבור למי שהיה אחריך בתור — לחבר הכנסת יעקב צור. אם אתן לך את רשות הדיבור, אני חייב לתת קודם לחבר הכנסת העצני, כי הוא ביקש.

אליקים העצני (התחיה):
אני מוותר.

היו"ר נ' מסאלחה:
לא בגללך. ועדת הכנסת החליטה. אני לא רוצה להיראות כיושב־ראש large, שבמקום לעשרה ייתן רשות דיבור ל־12. זו לא בעיה אישית, חס וחלילה. חבר הכנסת איתן, היות שאתה רשום, אני מציע לך שבדקה הראשונה של הנאום שלך תשאל. הרי השר יענה פעמיים. עכשיו הוא עונה לכם ואחר כך הוא יסכם את הדיון.

מיכאל איתן (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, אני מבקש לומר משפט. אם אתה לא רוצה לתת לי לומר משפט, אני אומר אותו בכל אופן. אני יצאתי בגלל — — —

היו"ר נ' מסאלחה:
אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

מיכאל איתן (הליכוד):
— — —

היו"ר נ' מסאלחה:
ובפעם השנייה לסדר.

מיכאל איתן (הליכוד):
אילו הייתי חיים רמון, לא היית מתנהג כך.

היו"ר נ' מסאלחה:
אתה עוד תתנצל על ההערה הזאת. אני מנסה שלא לעשות כאן איפה ואיפה.

אדוני השר, בבקשה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אדוני היושב־ראש, קצת קשה לעמוד במסגרת הזמן ולענות על מבול השאלות הקונסטרוקטיביות. אשתדל לעשות זאת בקצב מהיר.

ראשית, לחברת הכנסת שושנה ארבלי־אלמוזלינו, יושבת־ראש ועדת הכלכלה של הכנסת, בכל פעם שאני אומר את דעתנו על שיתוף הפעולה עמה ועל רמת התפקוד של הוועדה, אומרים לי שהמחמאות שלי גורמות לך נזק במפלגה. אבל אין מה לעשות, נשבעתי לומר את האמת בכנסת.

ראובן ריבלין (הליכוד):
היא מאזנת — — —

היו"ר נ' מסאלחה:
אבל זה הדדי.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
יש שיתוף פעולה פורה מאוד,ואני חושב שהוועדה עוזרת מאוד, גם למשרד הכלכלה והתכנון, למלא את תפקידו. יש לנו

נציגה בכירה קבועה ששמה גברת פנינה סופר. חברת הכנסת שושנה ארבלי־אלמוזלינו צודקת, כי הממשלה, בשנה האחרונה, בזרועותיה השונות, הרבתה בהצגת תוכניות, שבהן אפשר לגלות ניואנסים שונים, בהתאם לגישה של אותו משרד — אני לא יכול להכחיש את העובדה הזאת.

אבל, כדי להרגיע את כולנו, אני רוצה לבשר לכם, כי בעזרת השם, בחודש אוקטובר, או לכל המאוחר בנובמבר, צוות היגוי, העובד במועצה הארצית לתכנון ולבנייה, צריך לגבש את עמדות הגורמים והמרכיבים השונים של הממשלה בנושא התכנוני, כך שלא יהיה, חלילה, מחדל תכנוני, שתכנון הבנייה ייעשה לחוד, תכנון התעסוקה ייעשה לחוד ותכנון התשתית ייעשה לחוד. הנציג שלנו במשרד מדווח לי שהצוות הזה מתקדם יפה, ואנחנו רואים, לאחר ההלם הראשון של קליטת גלי העלייה, הגלים המבורכים של העלייה, למרות ההפתעה מקצב העלייה, הנושא התכנוני מקבל צביון רחב יותר ויותר. ברור ששאלת השאלות היא תעסוקה. האתגר הוא באמת תעסוקה, ומדיניות הבינוי והשיכון צריכה להיות תואמת את התעסוקה ולהיפך.

חבר הכנסת ראובן ריבלין, אני יודע ששר האוצר מנסה לקדם את בניית שדה התעופה נבטים שבנגב. בהמשך, כשאענה לחבר הכנסת חיים אורון, אבשר על החלטת ממשלה, המדברת על פרויקטים לאומיים, ואני מקווה שכל נושא שיעבור תהליך, כפי שפורט בהחלטת הממשלה, יזכה ליישום.

חברת הכנסת עדנה סולודר, אשר שמה גם מופיע בסקירה שלנו כיוזמת הצעת חוק בנושא פריון העבודה, ואנחנו משתדלים יחד עמה לקדם את הנושא — ועדת הכלכלה של הכנסת דיברה על רשימת ערי ואזורי הפיתוח. בג"ץ חייב את שני היושבים־ראש — את שר האוצר ואת שר הכלכלה והתכנון — של ועדת השרים לעניין ערי ואזורי הפיתוח לגבש רשימה מוסכמת. אני לא מסתיר, יש חילוקי דעות תהומיים בינינו. אנחנו, כמשרד הכלכלה והתכנון, רואים את עצמנו מופקדים קודם כול על הפן החברתי. אני בכלל מחזיק בדעה שהכלכלה נועדה לשרת את החברה ולא להיפך. אני מקווה מאוד, שכאשר נתייצב ביחד מול בג"ץ בחודש ספטמבר, תצליח הוועדה סוף־סוף לקבל החלטה.

דרך אגב, אחד הלקחים שלמדתי בשנה האחרונה — הרי זה מקרוב באתי לממשלה מן הכנסת — חברי הכנסת השתדלו שלא לחוקק חוקים ותקנות שבהם מעניקים מנדט לשני שרים. יושב־ראש מועצת הנגב — שני אנשים ממלאים את התפקיד הזה, או יושב־ראש מועצת הגליל — שני אנשים ממלאים את התפקיד הזה, או יושב־ראש ועדת השרים לערי ואזורי פיתוח, שלפי חוק שני אנשים ממלאים את התפקיד הזה — הכפילות הזאת מכבידה מאוד, וזאת אני אומר בלשון המעטה.

חבר הכנסת שוחט, אני מודה שבראשות מועצת הגליל עומדים מנהל ומזכיר. הרכב האוכלוסין ומורכבות הבעיות חייבו את שני היושבים־ראש, לאחר דיון במועצת הגליל, להגיע למינוי הזה. אבל כדי להרגיע את כולם, תקציב משרד הכלכלה והתכנון לא ממן, לא את מועצת הגליל ולא את מועצת הנגב. העניין נתון בידי ועדת הכספים של הכנסת. הסמנכ"ל הבכיר שעושה עבודה אצלי במשרד, שמחה שקדי, עומד ליד דלת הוועדה, ואני מקווה שהוא יצליח לשכנע את הוועדה להעביר את התקציבים הללו ישירות למועצות ולא באמצעות משרד הכלכלה והתכנון.

חברת הכנסת גוז'נסקי, בעניין המשכנתאות לערבים וליהודים, אני מציע שלא לערב זאת עכשיו. את מכירה את המדיניות. מי שמשרת שירות חובה בצה"ל מקבל את כל הזכויות, ואני מציע שלא להיכנס ברגע זה לנושא זה.

אני מוסר לחברי הכנסת במלוא האחריות, שההצעה אשר תוגש ביום שני הבא, 10 ביוני, לממשלה, לוועדת השרים לענייני תיאום ומינהל, אשר הקימה את הצוות בראשותו של המנכ"ל, מר הרמלך, לגיבוש הצעת החלטה בנושא המשכנתאות, בהצעה הזאת יש משום בשורה לזוגות הצעירים ולעולים החדשים, וגם בשורה לאלו שנטלו משכנתאות לפני שנים מספר.

היום היתה ישיבה מכרעת בצוות הבין־משרדי. היתה התקרבות, אפשר לומר, בין העמדות של משרד האוצר לבין אלו של משרד הכלכלה. אני חייב להודות, שהפעילות שהיתה בכנסת, ברכה אחת לפחות היתה בה — פסיכולוגית וציבורית היא סייעה למשרד הכלכלה והתכנון בגישה החברתית שלו בעניין. אני מאמין שב־10 בחודש אתייצב בפני ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל עם בשורה בתחום הזה, וכמובן אשמח לשתף פעולה עם כל חברי הכנסת שהנושא יעניין אותם.

חברת הכנסת גוז'נסקי, ברור שגם לגבי יכולת הפירעון יש תשובה ויש בשורה בעניין הזה.

בנושא הקרוונים והביוב, בשבוע שעבר שמעתי את סקירתו של שר הבינוי והשיכון. הוא נתן תשובה מוחלטת בעניין הזה.

חבר הכנסת יוסי גולדברג — אגב, מי שמבקר במטולה ורואה את הסכמה: מטולה ללא גבול, יכול להבין מה זאת מטולה. אני מציע, אם מותר לי, לעשות יחסי ציבור לגליל ולמטולה. חייבים לבקר במטולה ולראות לפחות את מרכז קנדה, אם לא לבקר את חבר הכנסת יוסי גולדברג.

היו"ר נ' מסאלחה:

הוא לא מזמין.

יוסף גולדברג (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, במעמד זה אני מזמין את כולם.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

משרד הבינוי והשיכון בונה מאסה אדירה בגליל ובנגב. אני חושב שאנחנו עומדים במושגים של כשליש בנייה בגליל וכשליש בנייה בנגב. השאלות והקושיות שהצגת מוצדקות בהחלט.

חבר הכנסת חיים אורון שאל לגבי כלים למניעת כשל בתוכניות. בעמוד 22 בסקירה שיש לפניך נאמר — ואצטט ציטוט קצר שהוא החלטת ממשלה. תהליך קבלת החלטות בפרויקטים לאומיים, החלטת הממשלה — שאותה יזמנו — אומרת: "א. כל פרויקט לאומי, למעט פרויקט ביטחוני שראש הממשלה הגדירו כסודי, יובא עם התגבשותו, על־ידי השר האחראי למשרד העיקרי שבמסגרתו הוא ניזום, לידיעתו של יושב־ראש ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל; ב. אם החליט יושב־ראש ועדת השרים כי מן הראוי לדון בפרויקט בוועדת השרים לענייני תיאום ומינהל, יובא הנושא לאישור ועדת השרים בצירוף חוות דעת מקצועיות שהוגשו על־ידי המשרד האמור, בנושאים הבאים: 1. תרומת הפרויקט למשק הלאומי; 2. הכדאיות הכלכלית של הפרויקט למשק הלאומי".

היו"ר נ' מסאלחה:

אדוני השר, סליחה. אני, ואולי התקנון, הכנסנו אותך ללחץ של שדר ספורט. אני מבקש ממך: קרא לאט, ואני אתחשב.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
תודה רבה.

"3. עלות הפרויקט למשק; 4. שיקולים נוספים המצדיקים ביצוע הפרויקט; 5. דרכי התכנון והביצוע של הפרויקט."

לא אלאה אתכם, חברי הכנסת, אבל אגלה את אוזנו של חבר הכנסת אורון: כשראיתי, לפי התבטאויות בתקשורת ובמוסדות לא־רשמיים, התבטאויות של שרים שאינן עולות בקנה אחד עם החלטה הזאת, כתבתי להם מכתב, התרעתי, ואני חושב שתיקנתי ועצרתי. הכלי העיקרי הוא החלטת הממשלה שנתקבלה לעניין הזה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אפשר לתת לזה פומבי? אחרת הציבור חושב — — —

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אשמח באמת בהזדמנות קרובה לעדכן אותך בתחזיות שלי. הרשיתי לעצמי כמעט להעמיד את כבודי ואת אמונתי במבחן. אני מאמין שהנושא של התעשייה הצבאית, כפרויקט לאומי, קיבל בחודשים האחרונים, ובוודאי בחודש האחרון, ממד מוחשי של סיכוי להצלחה, ואני לא רוצה להתחייב יותר מכך.

ידידי חבר הכנסת חיים קופמן, בנושא המשכנתאות הזכרתי: ב־10 ביוני, בוועדת השרים לענייני תיאום מינהל, נדון בנושא. הפן החברתי, לפי דין־וחשבון שקיבלתי מיושב־ראש הצוות הבין־משרדי, מקבל הדגשה, הרבה בזכות האווירה שנוצרה בכנסת ובזכות הפעילות שלכם.

ראובן ריבלין (הליכוד):
יועץ ראש הממשלה עשה פלסתר את כל — — —

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
חבר הכנסת רובי ריבלין, אחרי שנתפרסם מה שנתפרסם מפיו של היועץ הכלכלי של ראש הממשלה, היו לי עמו שתי פגישות אישיות, ואני חייב לומר: אנחנו צועדים באותו מסלול, ויש כאן בשורה חברתית. כל זמן שלא מסתיים הדיון — ונדמה לי שמחר יש דיון אחרון או לפני־אחרון בצוות הבין־משרדי — איני רשאי לומר יותר מכך.

בנושא עסקים קטנים בנגב, ולא רק בנגב: אני רוצה להזכיר שוב, שב־5 באוגוסט 1990 הניח משרד הכלכלה והתכנון על שולחן הממשלה תוכנית המדברת בנושא קליטת העלייה, לרבות התעסוקה, לרבות ערבויות, לרבות עסקים קטנים ולרבות נושאים רבים שבינתיים מומשו בשטח. בהחלטת הממשלה נאמר, כי התוכנית הזאת תידון בוועדת השרים לענייני עלייה וקליטה. הוועדה דנה בעניין, והוחלט להעבירו לוועדת השרים לכלכלה. כמלא־מקום יושב־ראש ועדת השרים לכלכלה אני משתדל בכל הזדמנות לראות, כי נתחים מהרעיונות שהגו במשרד הכלכלה והתכנון יגיעו לידי יישום בשטח, ואני חייב לומר, כי במידה מסוימת יש לי סיפוק מההתקדמות ומהמימוש של הרעיונות.

אדוני היושב־ראש, המחמאה הכי גדולה שקיבלה הממשלה יצאה היום בדיון מפיו של חברי חבר הכנסת מיכה גולדמן, ואני מקווה שגם זה לא יגרום לך נזק במפלגה. מה אמר חבר הכנסת גולדמן, לא פחות ולא יותר, לשר הכלכלה והתכנון? — הוא אמר דבר, שלצערי הרב הוא לא מדויק. הוא אמר, שכל התוכניות של כל משרדי הממשלה הן תוכניות דומות, חוץ מהכריכה.

מיכה גולדמן (המערך):
לא.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
לא כך אמרת?

מיכה גולדמן (המערך):
אמרתי שמוסרים למשרד בחוץ, לאותו משרד שעושה את העבודה לשלושתם, מוציאים כסף עבור העבודה הזאת, ובסופו של דבר, כשמקבלים את העבודה, מתברר שהעתיקו אותה ממשרד ממשלתי, מהמכון לפריון העבודה, כך שאפשר היה שלא להוציא אותה החוצה, לחסוך כמה מיליוני שקלים — — —

עדנה סולודר (המערך):
ועוד רוצים לבטל את המכון לפריון העבודה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
כדי שחבר הכנסת גולדמן לא יחזור בו, אני לא אומר שהוא נתן את המחמאה לממשלה, אלא אומר שמה שאמרת הוא נכון. חבל שזה לא נכון. יש הבדלי גישות, והתפקיד של משרד הכלכלה והתכנון הוא להשתדל לצמצם את ההבדלים הללו. זוהי עבודה קשה. מה קורה למעשה בממשלה? הוויכוחים הם האמצעי לנסות לגשר בין העמדות המנוגדות. אם הבעיה העיקרית תהיה הכריכות או הוצאת חוברות, אני אהיה מרוצה.

חבר הכנסת יעקב צור אמר, כי זה חיסרון שאין לממשלה תוכנית ברורה אחת להבטיח תעסוקה. ב־13 בספטמבר 1990 קיבלה הממשלה תוכנית טובה, ואני אתלה באילנות גבוהים: נגיד בנק ישראל בירך על התוכנית הזאת בפה מלא.

אברהם שוחט (המערך):
מה נשאר ממנה?

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אני מודה בצער ואומר, כי המצב הפרלמנטרי, ועוצמתה של ההסתדרות הכללית, ואולי גם חולשתה של הממשלה בכנסת, גרמו מדי פעם לכך שאותה תוכנית טובה לא הובאה לידי מימוש. אני מודה בכך, זהו מצב פרלמנטרי נתון, מצב קואליציוני נתון, וכשהאופוזיציה מתעוררת היא מצליחה גם לעצור תוכניות של הממשלה. חבל שהיא עוצרת גם תוכניות טובות. אני הייתי מעדיף שתוכניות לא־טובות תיעצרנה, ולא התוכנית הזאת. אני מקווה שהמאמצים של הממשלה לעקוף את הסכר הזה שהכנסת וההסתדרות הכללית הציבו יעלו בסופו של דבר יפה.

האסטרטגיה, למי שלא רואה אותה היום, אומרת כך: תכנון לטווח הבינוני לשנים 1994 — 1995. אנחנו מאמינים שבשנים הללו, במקביל להמשך העלייה בממדים שהתרגלנו אליהם, יצא המשק למרחב. החוכמה הגדולה ביותר של כולנו, של הממשלה ושל הכנסת, היא לעבור בשלום את התקופה הקשה, שאני מכנה אותה בלשוני "תקופת הגשר הצר". יש סכנה של קיטוב חברתי, יש סכנה של קיטוב סקטוריאלי, יש סכנה של קנאת ותיקים או זוגות צעירים ילידי הארץ בעולים חדשים, ויש סכנה שאבטלה הולכת וגואה תחבל בסיכויים להמשך העלייה.

אנחנו חייבים לפעול על־ידי יצירת אווירה נכונה, על־ידי עידוד גורמי התנדבות, על־ידי מתן פתרונות מיידיים, לפחות לקבוצות הבולטות. דרך אגב, פסלנו רעיונות לעבד תוכנית לעבודות דחק. את הדחק אנחנו רואים בממד הזמן, ולא בעבודה, ויש תוכניות, שאותן מוביל בעיקר משרד האוצר, מרכז ההשקעות, וכמובן, שר התעשייה והמסחר והמשרדים הכלכליים האחרים, לתת פתרונות מיידיים בטווח הקרוב

לעשרות אלפי עולים חדשים כדי לצמצם במידה מסוימת את היקף מעגל האבטלה.

אני מאמין שמתן פתרונות, גם אם אינם פתרונות מוחלטים, בזמן אמיתי, תוך כדי קליטת עלייה — גם אם עדיין לא יצרנו 650,000 מקורות תעסוקה, שהתוכנית המקורית של הממשלה מדברת עליהם — יחד עם עיבוד התוכניות שגובשו לשנים 1994 — 1995, בסופו של דבר, בעזרת השם, ייצרו מדינה בעלת צביון כלכלי איתן, חזק. כל מי שמבין את האל"ף-בי"ת של הכלכלה יודע, שכאשר המצב הכלכלי איתן גם המצב החברתי איתן, ויש כאלה המרחיקים לכת ואומרים, שאפילו המצב המדיני נעשה איתן, ואני לא מתווכח אתם.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה, אדוני השר. חברי הכנסת, אנחנו מתחילים בדיון במסגרת חמש דקות. אני מבקש מאוד להקפיד על הזמן. ראשונה — חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלינו, ואחריה — חבר הכנסת ראובן ריבלין.

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, רצון וכוונות טובות, יכולת וכושר ביצוע של השר דוד מגן עומדים ביחס הפוך לסמכויות בתחום הפעולה של המשרד שעליו הוא מופקד, ויש להצטער על כך.

השנה מלאו עשר שנים למשרד לכלכלה ותכנון. המשרד הוקם לא מתוך כורח המציאות וצורכי המינהל הממלכתי, אלא מתוך רצון של ראש הממשלה דאז לשלם חוב חברי ותנועתי לידיד, והוא יצר בעבורו תיק ממשלתי ללא תפקיד משמעותי. עם כל הגלגולים שעבר המשרד, שינוי שם ושינוי שרים, הוא נשאר כגלגל חמישי במרכבה הכלכלית של המדינה. התקציב של המשרד, המסתכם ב-3 מיליונים ו-80,000 שקל, מאפיין את המגבלות ואת היקף פעולות המשרד. רבותי, מה אפשר לעשות עם 3 מיליונים?

אדוני היושב-ראש, בשנים האחרונות נוכחנו לדעת, שקיימות מגבלות אובייקטיביות בדבר תכנון המשק לטווח הארוך. עם זאת, על הממשלה להיות גורם אובייקטיבי בהכוונת הכוחות הפועלים במשק, אך זאת יש לעשות תוך שמירת האיזון המתחייב במשק פלורליסטי. אם התכנון נתקל בקשיים אובייקטיביים במדינות ותיקות ומבוססות, על אחת כמה וכמה זה פועל במדינת ישראל, כתוצאה מאופיה המיוחד ומהבעיות הספציפיות של המדינה.

אין להתפלא על שבין הרצון בתכנון לבין המציאות קיים פער, לפעמים קטן יותר ולפעמים גדול יותר. עם זאת, מדינת ישראל, על אף התמורות המתחוללות, חייבת לקבוע לעצמה תוכנית כלכלית שתכוון את הממשלה בפעולותיה במשק ובחברה. וזאת תוך קביעת סדרי עדיפויות בביצוע.

יישום תוכנית כלכלית מותנה בראש ובראשונה בתיאום בין כל המשרדים הכלכליים, כאשר שר הכלכלה והתכנון חייב להיות אדריכל התוכנית, ועל ראש הממשלה לדאוג שהשרים יפעלו בהתאם לתוכנית שאושרה. לדאבוננו, תיאום זה חסר בממשלה הנוכחית, והתזמורת של הממשלה מנגנת ללא מנצח.

כבוד השר, על איזו תוכנית כלכלית אפשר לדבר כאשר כל חודשיים-שלושה חודשים שולף שר האוצר תוכנית כלכלית חדשה? על איזו תוכנית כלכלית אפשר לדבר כאשר אפילו התקציב שאושר רק לפני חודשיים בכנסת פרוץ? והדוגמה הבולטת לכך היא הגירעון של מיליארד שקל ורבע שהצטבר במשרד הבינוי והשיכון. חושששני שעוד היד נטויה בתחום זה והגירעון עוד ילך ויתפח.

עם רצון טוב של כבוד השר ויכולת ביצוע מעולה, אך ללא עזרה וגיבוי מצד ראש הממשלה, כל תכנון כלכלי יישאר, במקרה הטוב, בגדר משאלה ושטר ללא כיסוי.

התפקיד המרכזי והממשי של המשרד המופקד בידיך הוא התגובה על ממצאי דוח מבקרת המדינה, ואינני מקנאה במילוי תפקידך זה. בתוקף הנסיבות והקולגיאליות אתה נאלץ לתרץ ולהסביר שגיאות ומחדלים של עמיתיך בממשלה ולהבטיח את תיקונם בלי ביטחון שהליקויים אכן יתוקנו.

אני סקרנית מאוד לדעת, איך תסביר את השערורייה המתחוללת בחברת "עמידר", עד כדי כך שמבקרת המדינה הוציאה צו וביטלה למעשה את הוצאתו או פיטוריו של מנכ"ל "עמידר".

עם כל הוויכוח שיש לי עם נגיד בנק ישראל בתחום המדיניות החברתית, הרואה בהורדת שכר העבודה את תרופת הפלא להבראת המשק ולקידום הצמיחה הכלכלית, נאמנים עלי דבריו, שחוסר עקביות במדיניות הכלכלית הוא אחד הגורמים המרכזיים באטיות התגובה של הסקטור העסקי לקידום המשק. ופעולת הממשלה בתחום המשק היתה בבחינת מאוחר מדי ומעט מדי.

אף שהשר דוד מגן הוא שר הכלכלה והתכנון, אי-אפשר להאשים אותו בגין מחדלי המשק, כי המשרד שהוא עומד בראשו חסר סמכויות וחסר יכולת לנווט את המשק, כפי שהיה צריך להיות. המשרד פועל רבות בתחומים רבים, בוועדות שונות ובנושאים שונים. אין לו סמכויות לקבל החלטות קובעות, והרי נאמר שבעל המאה הוא בעל הדעה. אתה מציע רעיונות, רעיונות — כפי שהזכרת עכשיו בנושא העסקים הקטנים ובנושאים אחרים, אבל זה לא נזקף על חשבונך, לצערי הרב, אלא זה נזקף על חשבונם של אחרים.

שינוי השם, אדוני היושב-ראש, ממשרד הכלכלה והתיאום למשרד הכלכלה והתכנון הבליט את המגמה לשלול מהמשרד את תפקידו העיקרי להיות הגורם המתאם בתחום הכלכלי-החברתי בין כל משרדי הממשלה, על כל שיקפידו השרים על יישום התוכניות כפי שהוחלט עליהן.

במצב הקיים חייבת הממשלה להחליט על אחת משתיים: או להפנות סמכויות, ואני בעד, הנדרשות למשרד כמשרד מתכנן ומתאם בתחום הכלכלה, או לבטלו לחלוטין, כי במצב הקיים זוהי פיקציה וחבל על הכישורים והזמן המבוזבזים של השר דוד מגן.

אילו הצליח השר להזיז דברים בתחום פיתוח הגליל והנגב, ולגבי שני נושאים אלה חוקקה הכנסת חוקים ויש בידיך הכלים, ניחא. אך, לדאבוננו, שמו מקלות בגלגלי הפיתוח, ואלה עצרו את התנופה, אף שהשר היה אכן מעוניין לקדם אותה ולתת לנושאים האלה את הכלים כדי להביא למה שחברי כנסת קיוו וציפו בשעתם ביוזמם את שני החוקים הללו.

אני מעריכה את הפעילות הנעשית על-ידי השר דוד מגן ועובדי משרדו, על השקדנות בתחומים רבים ושונים. הוא עומד על הבמה הזאת, מופיע, מדבר ומסביר בקשר לדברים שבאמת נעשים בתחומים רבים, אבל בלי תקציבים ובלי מתן סמכויות למשרד הזה, לצערי הרב, אכן כל הדברים הללו נשארים חסרי משמעות.

אני רוצה לקוות, שהטיפול שאתה נותן והעדיפות שאתה מייחס לפיתוח הגליל והנגב, שאתה גם תושב שלו, יביאו לתמורה משמעותית בפיתוח הנגב ובפיתוח הגליל, ונצליח להשיג את המגמות והמשימות הללו, במידה שיוקצו לכך

האמצעים הדרושים ובמידה שנצליח להעביר את החוק בדבר הקמת רשות לפיתוח הנגב. הצעת החוק הזאת מונחת עכשיו על שולחנה של ועדת הכלכלה, ביוזמתו של חבר הכנסת עמיר פרץ, ונקווה לשיתוף פעולה עם משרדך על־מנת שנקדם ביחד את הנושא הזה, כדי שהחוק ייתן פעם אחת את הדחיפה לפיתוחו של הנגב. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת ראובן ריבלין, ואחריו — לחברת הכנסת עדנה סולודר.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה, לפעמים, כאשר אני־רואה את המרץ של השרים העולים בפנינו, העוסקים בצורכי ציבור באמונה, מצר אני על כך שאותם שרים אינם נמצאים בנקודות צומת, שבהן הם יכולים, מבחינת מרצם, יוזמתם ויכולת פעולתם, לפעול גם באותה מאטריה שאפשר לראות בה את התוצאות הלכה למעשה, כאשר הן מתבצעות בשטח. אני רק מקווה, אדוני השר דוד מגן, שכשם שעברך עומד לרשותך ולזכותך כך עתידך עומד לפניך, וכאשר תתקדם במעלה ההר ותגיע לפסגה תזכור גם אותם קטעים שבהם פעלת והיית מוגבל כל־כך מבחינת היכולת שלך לפעול, אף שרצית. זה אמור לגבי שני התפקידים שלך, גם כנושא המגזר הערבי — ואני חושב שצמצום הפערים הוא אחת מן המשימות החשובות ביותר של ממשלת הליכוד, כי אנו אלה שמאמינים שאפשר לחיות יחד באזור הזה, במדינה יהודית דמוקרטית — וגם בתפקידך כשר הכלכלה בישראל.

אני רוצה לומר, שאני מוכרח לציין לשבח כמה דברים, וכן לציין בצער רב דברים מספר שאינם נעשים. קודם כול, יוזמות החקיקה של משרדך בתקופתך הן משביעות רצון בהחלט, ואף למעלה מכך. זה אמור גם לגבי כל קידום נושא הביקורת הפנימית, שיכול לעזור בצורה נמרצת לפעולות המשרד עצמו; זה אמור גם לגבי אותו חוק שמדבר בחובה להוציא מכרזים, חוק המכרזים שהוצע על־ידי משרדך; זה אמור גם לגבי אותו חוק שמדבר על חוק מבקר המדינה, על כל תיקוניו; וזה אמור גם לגבי כל שיתוף הפעולה מצד משרדך עם הוועדה לענייני ביקורת המדינה בכל נושא קידום החקיקה בדבר מבקרים בתוך הרשויות המקומיות. כל אלה משפרים בהחלט את היכולת של המשרד לפעול בכל מה שקשור לביקורת ולמעקב אחר פעולות הרשות המבצעת.

אני בהחלט חושב שאתה מוגבל ומשרדך מוגבל מבחינת התקנים ביכולת לערוך מעקב אחר דוחות מבקרת המדינה. אם היום אנחנו דנים בנושא המים במדינת ישראל, ואנחנו רואים את כל אותם משרדים המופקדים על חלקים ומגזרים שונים במשק המים, כמו משרד החקלאות, המשרד לאיכות הסביבה, משרד הפנים, שלא הסכים להעביר למשרד לאיכות הסביבה את כל הנושאים הקשורים בפיקוח על זיהום מקורות מים; כמו משרד האוצר אשר תפקידו לתקצב את כל עבודות התשתית, שהן כל כך נחוצות על־מנת שמשק המים יוכל להיות ולהתקיים לעתיד לבוא על־ידי שמירת מקורותיו, על־ידי הצורך לשפר את כל אותה תשתית שהיום תה"ל — תכנון המים לישראל — למעשה משכנה לעתיד לבוא ושילמה, או השתמשה בכל הכספים שהיו מיועדים לתשתית, לצרכים אחרים, בלי שהיתה עין מפקחת.

דוחות מבקר המדינה בעשר השנים האחרונות מדברים על כך שיש סכנה גדולה שנגיע למצב שבו משק המים יגיע לסף פשיטת רגל, מצב שהוא סכנה קיומית למדינת ישראל. ובכל זאת אנחנו, כוועדה, ומשרד הכלכלה, כמשרד העוקב אחרי כל אותם דוחות במשך עשר שנים רצופות, לא יכולים להושיע.

שר הכלכלה צריך לבוא בפני ראש הממשלה ובפני מליאת הממשלה ולומר, שעל־מנת שנוכל לאכוף, על־מנת שנוכל לבצע אותם דברים וליישמם הלכה למעשה בשטח, על־ידי כך שנכפה על משרדי הממשלה הר כגיגית, עד שיאמרו "רוצים אנו"; והיום יודע שר הכלכלה טוב יותר מכל אדם אחר בבית הזה עד כמה יכולה דעת הציבור להשפיע ולשמש מורא ובבחינת שוט כנגד הרשות המבצעת, יותר מכל נאום בכנסת. מורא הציבור קיים ומורא הציבור עומד מאחורי דוחות ביקורת המדינה. משרד הכלכלה יכול בהחלט לעשות שימוש בכל האמצעים העומדים היום לרשותו, כתוצאה מכך שהציבור עומד מאחורי כל אותם לקחים הנדרשים על־ידי דוחות ביקורת המדינה, על־מנת להביא לידי כך ששר הכלכלה יאמר לאותו שר: ראה הוזהרת, ראה נתבקשת, ראה עשה זאת, ואם לא תעשה זאת נוציא דיבתך בכל הארץ הזאת. לאמור, נתבקשת לפעול באמונה למען הציבור ואתה מועל בתפקידך. השוט הזה חזק יותר מכל החלטת ממשלה. ראינו את זה, ואנחנו ערים לכך.

לבסוף, בקשה מאדוני השר, וברכה. הבקשה היא — לאחר שהמשרד שלך חוקק את חוקי מועצת הנגב ומועצת הגליל, אינני יכול להבין מדוע כתוב בעמוד 19 שלמועצת הנגב אין מנהל קבוע. במסגרת ביקורנו, כחברי ועדות שונות בכנסת הזאת, חשבנו שיש למועצת הנגב מנכ"ל מוכשר ומיומן העושה מלאכתו נאמנה. אם יש צורך בעזרתנו על־מנת להניע את שר המסחר והתעשייה שיבוא ויאמר — זה המנכ"ל, אנחנו אומרים לו מכאן: זה המנכ"ל, משום שהוא איש טוב ועושה את עבודתו נאמנה.

אני מבקש לברך את מנכ"ל משרדך ואנשי צוותו, ואת אנשי הצוות המשפטי, שיש לי מעט היכולת והמיומנות לבדוק ולעקוב אחרי מעשיהם, לברך אותם על העבודה הטובה שהם עושים במסגרת מוגבלת של משרד, שצריך להיות בצומת של עבודת הממשלה. אני תקווה, שכאשר יעלה אדוני במעלות הממשלה — ואני חוזר על תקוותי זאת — יזכור שקיים משרד המהווה צומת בחייה ובתפקודה של הממשלה, וכתוצאה מכך בחיי הציבור. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. רשות הדיבור לחברת הכנסת עדנה סולודר, ואחריה — לחבר הכנסת מיכה גולדמן.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב־ראש, חברי הכנסת, למעשה הייתי רוצה להמשיך את השאלות שלי, כי לא התאפשר לי לשאול אותן במסגרת הדקה. אני מעריכה מאוד, כמו חברתי חברת הכנסת שושנה ארבלי־אלמוזלינו, את יכולת העבודה של השר דוד מגן, בהכירי אותו מ"התנגחויות" אתו בתוך הכנסת. אינני יודעת אם המשרד שבו הוא מכהן הוא בדיוק המשרד המתאים לו. ייתכן שדווקא הוא יכול היה להפיח רוח חיים במשרד הזה, המופקר על תכנון לאומי כללי וחברתי, על ייעול המשק הציבורי, על מעקב אחרי ליקויים; אני מצטטת ממה שכתוב בחוברת.

הייתי רוצה לשאול: במצב שאנחנו נמצאים בו, אתה אמרת שהבעיה המרכזית היא איך נעבור את הגשר, את התקופה הקשה שבה אנחנו שומעים כל הזמן תחזיות. אנחנו לא צריכים לשמוע את זה, אנחנו חיים בתוך זה, בתוך משק קורס, בתוך חוסר עבודה באחוזים הולכים וגדלים, ובתקופה

שבה מדינת ישראל עומדת בפני האתגר הגדול ביותר בחייה — קליטה של מיליון יהודים. הלוואי שיבואו עוד, וייתכן שזה לא יהיה לאורך חמש שנים; אני מקווה. יש לי הרגשה שהזמן יהיה קצר יותר.

בקונצפציות הכלכליות שבהן אנחנו הולכים, כל הזמן מכים לנו על הראש, שדבר ראשון, קדוש, הוא לשמור על איזון תקציבי; אסור להיקלע לגירעון ואסור להיקלע לאינפלציה. אנחנו בתקופה שבה מצד אחד הארץ משוועת לצמיחה, ומצד אחר קלטנו הון אנושי שנפל לנו כמו מן השמים, שכבר הושקעו בו לימודים וידע והוא מונח לפנינו, ורק צריך לחבר את ההון האנושי עם הכסף. אנחנו לא מסוגלים לעשות זאת. אולי צריך איזה שינוי בקונצפציות המחשבתיות שלנו; אולי צריך איזו "רוח פרצים". הרי הכלכלה, אחרי הכול, אינה מדע מדויק. אני בוודאי אינני כלכלנית, אבל מי שסוקר את הניסיון במדינת ישראל לאורך השנים יודע שהיו דברים מעולם. כבר היו תקופות, ותנאים שונים, נכון, ובכל זאת היתה במדינה איזו תנופה מחשבתית. היא לא פחדה לקחת על עצמה סיכון, כי בלי סיכון אין גם סיכוי. היום יש הרגשה שפוחדים לקחת סיכון, ואם לא ניקח על עצמנו סיכון לא יהיה לנו גם סיכוי. אני שואלת: האם הדברים שבשמם הכלכלנים, שאנחנו מכירים אותם, מטילים עלינו את כל התוכניות שלהם, האם הם דברים קדושים? האם באמת אסור לעולם לעשות גירעון תקציבי? זה דבר מוחלט, או דבר יחסי? האם הגירעון לא תלוי ביעד שלשמו אנחנו עושים אותו? אני לא מביאה דוגמה מהתקציב הגדול של מדינת ישראל; אני יכולה להביא מתקציב קטן. אפילו משפחה נכנסת לפעמים לגירעון, כשיש לה יעד שהיא חושבת שהוא יעד חשוב.

יש לי הרגשה, שהממשלה איננה עושה את הדברים האלה. אביא אולי רק שתי דוגמאות פשוטות. ניקח את נושא הקרוונים. מצד אחד עומדים מפעלים במדינה, עומדים אנשים חסרי עבודה שאפשר להכשיר אותם לעבודת הבניין, והמדינה מייבאת קרוונים, שעד שהם יגיעו ועד שאפשר יהיה לאכלס אותם — מזל שהיו עכשיו קצת קרוונים ריקים ומזל שהצליח "מבצע שלמה" וחלק מהקרוונים התמלאו — הבתים כבר כמעט עומדים. ואם נעשה חשבון פשוט נראה שכמעט לא היה כדאי להביא את הקרוונים.

אנחנו מדברים על תשתיות. נושא המים לא יורד מעל הפרק. האם באמת הבעיה היא רק חוסר מים במדינת ישראל, או אם מדינת ישראל היתה חושבת שהמים הם בשביל — אומר במלים ציוניות — להפריח את שממות הארץ, או לבנות את כל הארץ, שתהיה מיושבת גם במקומות שבהם אין מים, שהמים הם מצרך חיוני למדינת ישראל, אז מדינת ישראל היתה משקיעה את המיליארד הדרוש, כי זה יעד שהיא חושבת שהוא חשוב לה?

אנחנו מדברים על תשתיות שהן כל כך חיוניות, ואנחנו מדברים, מדברים ומדברים. התוכניות מצוירות לפנינו, חבר הכנסת מיכה גולדמן טען שהחוברות הן אותו דבר, החוברות נקראות חוברת א', חוברת ב', תוכנית אין בלתה מספר אחת ותוכנית אין בלתה מספר שתיים, ושלוש וארבע, ומהדיבור הזה עדיין לא יצא עיבור.

לכן, אדוני השר, דווקא משום שאני מצפה ממך, מתוך קריאה של דעות של כלכלנים שונים, נדמה לי שהיה צריך כאן לקחת גם קצת סיכון וקצת גם לפרוץ מהשגרה המחשבתית שלנו.

אנחנו עוסקים בחוברות המוטלים על המגזרים היצרניים שלנו ומתווכחים על הסדר כזה ועל הסדר כזה, ובסופו של דבר זו תהיה בוכהלטריה של ניירת. אולי צריך גם לעשות שמיטת חובות, כי חלק מהחובות לא יוחזרו.

על כל הדברים האלה הייתי מבקשת, שדווקא המשרד שלך, דווקא מפני שהוא משרד שאיננו קשור בעשייה היומיומית פרופר, ויש לו קצת זמן לחשוב, לתכנן ולבחון, קצת יעסוק בדברים האלה, ואולי תנסה להביא לנו כיוון חדש כלשהו בעזרת רוח פרצים שניסיתי להביא אליך. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכה גולדמן, אחריו — לחבר הכנסת אברהם שוחט, ואחריו — לחבר הכנסת האשם מחאמיד.

מיכה גולדמן (המערך):

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, שר הכלכלה והתכנון, כמדי שנה מופיע בפנינו שר הכלכלה ומציג את תוכנית משרד הכלכלה והתכנון. אבל אני פונה אליך, אדוני השר, באופן שונה במקצת מלשרים שמילאו את תפקיד שר הכלכלה במשרד הכלכלה לפניך. כאדם שמילא את תפקיד ראש עיריית קריית־גת וחי בעיר פיתוח, אחד הדברים שהייתי רוצה לראות בך כשר בממשלת ישראל הוא — איך אתה מוביל את ריכוז המאמץ לאותה מדיניות שהאמין בה בן־גוריון: פיזור האוכלוסין במדינת ישראל.

מאז 1984 אנחנו יודעים שאין שר הממונה על ערי הפיתוח. אני חושב שאתה, כשר הכלכלה, וכפי שאמרתי בתחילת דברי, כמי שמילא תפקיד של ראש עיר, ויודע את המצוקות של יישובים הרחוקים 100 ק"מ מהגוש הצפוף במדינת ישראל, גוש חדרה־גדרה, ויודע איך צריך להתמודד ואיך להציג את הנושאים האלה כאדם שישב מהצד הזה של השולחן, בבואו מול שרי ממשלת ישראל או ממשלות ישראל, והיום, כיושב מהצד השני של השולחן, שותף להחלטות שיש בהן כדי לתרום לשינוי מצבם של אותם יישובים שנמצאים במרחק של 100 ק"מ ויותר מאזור תל־אביב. אני לא רוצה להציג כאן תמונה שבה כל מי שנמצאים 100 ק"מ דרומה או צפונה — אני לא יכול להגיד מזרחה, משום שאז יגידו לי שאני פתאום בעד ארץ־ישראל השלמה פלוס — אבל אני יכול לדבר על 100 ק"מ צפונה ודרומה, ועל אותם 60 ק"מ לכיוון בקעת־הירדן.

יואש צידון (צומת):

אנחנו לא נאשים אותך אם תגלה את כל האמת.

מיכה גולדמן (המערך):

על 60 ק"מ מזרחה יש פה קונסנסוס רחב יותר מאשר על 100 ק"מ מזרחה. על זה גם מיקי איתן לא יסכים אתי. כשאני מדבר על 60 ק"מ אני מציע, אדוני השר, שתציע לראש הממשלה להחזיר את תפקיד ועדת השרים לערי פיתוח, ושאתה תעמוד בראש אותה ועדה, שתוכל להתמודד בצורה היעילה והנכונה עם בעיית אזורי הפיתוח והיישובים המרוחקים ממרכז־הארץ. משום שאני לא צריך לבוא ולומר לך אילו בעיות של תשתית יש, וכאשר אני מדבר על תשתית אין זו הפעם הראשונה שאני מדבר מעל דוכן זה ופונה לכנסת ולשרי הממשלה: רבותי, כמה שנים נצטרך לחכות כדי לראות כבישים שמגיעים לצפת, לכרמיאל, לקריית־שמונה, כבישים שחלקם נסללו עוד בתקופת המנדט. מדובר בכבישים שאורכם הוא בסך־הכול בין 100 ל־160 ק"מ, והנסיעה בהם אורכת לפעמים שלוש שעות ויותר. אילו לקחנו אותם משאבים והשקענו אותם בסלילת הכבישים, היינו גם מקצרים את זמן הנסיעה, גם יוצרים מוטיבציה להקים תעשיות באותם אזורים רחוקים, גם מנצלים פרויקטים קיימים — — —

היו"ר נ' מסאלחה:
אתה מדבר על הפרויקט של פרס?

מיכה גולדמן (המערך):
אני מדבר על אותה תוכנית שבאה לשנות את פני המדינה. אם ניקח את בתי־החולים, למשל בית־החולים בצפת, על־ידי כך שנסלול כביש דו־מסלולי לכל כיוון בין צפת למפרץ־חיפה, נוכל להגביר את הפעילות של בית־החולים בצפת. כנ"ל אפשר לעשות בבאר־שבע, כנ"ל אפשר לעשות בנהרייה ובפורייה. על־ידי כך שנסלול כביש טוב מחדרה דרך ואדי־עארה לעפולה, נקרב את עמק־יזרעאל ואת הגליל־התחתון. היום אנחנו שורפים דלק בנסיעה של שלוש שעות למרחק של 120 ק"מ; מבזבזים שעות עבודה. זאת השקעה כלכלית. אין מדובר במותרות. לכן אני רואה את ריכוז המאמץ בתחום זה. אפשר לנצל אותם בתי־חולים קיימים במשמרת שנייה ושלישית בחדרים קיימים, במתקנים קיימים, בציוד שהושקעו בו מיליוני שקלים. נוכל ליצור מרכזים רפואיים יעילים, שיהיו בהם גם כוחות טובים יותר, ושנוכל להפוך אותם ליחידות כלכליות.

דבר אחד שאני רוצה לפנות לגביו אליך — עדכון התמריצים לאזורי פיתוח. רבותי, חלק מהתמריצים שניתנו לערי פיתוח לפני 15 ו־20 שנה, בקושי מכסים היום את הוצאות הטפסים שבהם אתה יכול לקבל אותו זיכוי, למשל דמי המעבר. יכול להיות שצריך לבטל חלק מהדברים ולרכז הכול בסל אחד, שבא לתת העדפה לאלה שהולכים לאותם אזורים רחוקים מגוש־דן.

אני יכול לפרט סעיפים נוספים אבל אינני רוצה להרחיב. אדוני השר, אני רוצה לסיים כפי שפתחתי: אני רוצה לראות אותך בישיבה הבאה, פה מעל הבמה הזאת, כשר הממונה על אזורי הפיתוח וכיושב־ראש ועדת השרים לערי פיתוח. נכון יעשה ראש הממשלה אם יעשה זאת מהר ככל האפשר, לטובת אזורי הפיתוח. תודה רבה.

ה. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר נ' מסאלחה:
חברי הכנסת, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת. בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:
ברשות היושב־ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת החלטת ועדת הכספים המאשרת הוראות בצו הבלו על דלק (הטלת בלו) (תיקון), התשנ"א — 1991. תודה.

ו. סקירת שר הכלכלה והתכנון על פעולות משרדו

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם שוחט, ואחריו — לחבר הכנסת האשם מחאמיד.

אברהם שוחט (המערך):
אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני השר, לא אתייחס בדברי למגוון פעולותיו של המשרד בתחומים השונים. אני אתרכז בדברי בעיקר בנושא של הנגב, מוצא הנגב.

עם זאת, לא אוכל שלא להעיר ולהגיב בנושא של תיאום בין משרדי הממשלה. אני מתייחס לתחומים שהוגדרו כפעולת המשרד: תכנון לאומי כלכלי וחברתי והשתתפות בעיצוב המדיניות הנגזרת מהתכנון. המשפט הזה, במדינת ישראל מוטב לו שלא היה נכתב, שכן הוא לא מתקיים, לצערי הרב. מי שעוקב אחרי מגוון התוכניות, לומד על מערכת היחסים בין המשרדים, ורואה את הדברים כפי שהם נעשים, ואני אומר זאת לצערי הרב, יודע שתכנון לאומי כלכלי וחברתי, תיאום בין־משרדי, דברים מהסוג הזה, הם בלתי רלבנטיים למערכת השלטונית שלנו.

אולי כמודל כדאי להזכיר, למשל, את התוכניות הרבות שנשלפו בנושא עידוד התעסוקה. חבר הכנסת גדליה גל הציע הצעת חוק. לאחר דיונים רבים מאוד באה הממשלה עם תוכנית המבוססת על הצעת החוק הזאת. התנהלו מאבקים רבים ובלתי פוסקים בין משרד האוצר לבין משרד התעשייה והמסחר. האוצר אמר שכל התוכנית גרועה, שהשתתפות בתעסוקה מנוגדת לתהליכים הטבעיים של פעילות כלכלית, העלה ל־20 את מספר העובדים במפעל, שממנו והלאה אפשר יהיה לקבל השתתפות, והגביל את זה לתחום התעשייה בלבד. כך יצאה לדרכה, לאחר מאבקים רבים מאוד, תוכנית שהודפסה בחוברת יפה לציבור וליזמים.

עברו שבוע או עשרה ימים, ושר האוצר של מדינת ישראל הודיע בעיתונות על תוכנית — אחר כך, בוועדת הכספים, הוא הוריד קצת את המספרים — לקליטה של 50,000 איש במימון מלא בתוך המערכת של המפעלים; אותו שר אוצר שאנשיו, אני מניח שבידיעתו, נאבקו בתוכנית מצומצמת הרבה יותר ומחמירה יותר. עוד לא יבשה הדיו של התוכנית שהודפסה, בא שר האוצר עם תוכנית אחרת.

לאחר מכן השתנתה התוכנית, נמוגה ונעלמה. התפתחו בממשלה לחצים לתת סיוע לקליטה במפעלים שיש בהם יותר מחמישה עובדים. חבר הכנסת גדליה גל הצליח להעביר את הצעתו בכנסת, 20 חברים מהאופוזיציה הצביעו בעדה והיה רק חבר כנסת אחד מהקואליציה, חבר הכנסת מיכאל איתן, שהצביע נגד.

היתה הדלפה לעיתון, כאילו תגיש הממשלה הצעה להקפיא את החוק שהתקבל בכנסת על־פי הצעתו של חבר הכנסת גדליה גל בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, והנה היום אני שומע שמועות, אינני יודע באיזו מידה הן נכונות, שבסופו של דבר הממשלה מסכימה לעניין, ואכן תוכנית העזרה והמימון של עובדים נוספים תהיה גם למפעלים שמספר העובדים בהם הוא לא 20 אלא חמישה ומעלה.

לא סיפרתי זאת בגלל הוויכוח המהותי, אלא מפני שרציתי להראות עד כמה המערכת, כפי שהיא מתנהלת ומתפקדת, היא לא־רלבנטית להגדרת התפקידים בסעיף הראשון של הסקירה.

צר לי, אדוני השר, שאתה צריך במסגרת תפקידך לבצע דברים שהם בלתי־אפשריים, אינם ניתנים לביצוע ולמעשה הם לא קיימים.

אני רוצה להתייחס למשפט האחרון בעניין מועצת הנגב, בעמוד 19 בסקירה, האומר כדלקמן: "למועצת הנגב אין מנהל קבוע, ואנו מקווים להתגבר בקרוב על חילוקי הדעות שבינינו

לבין משרד התעשייה והמסחר, במגמה לאשרר את מינויו של מר מ' הבדלה, הממלא את התפקיד בפועל מאז כ"ו בתמוז התש"ן (19 ביולי 1990)".

כשקוראים הערה כזאת בדוח של משרד ממשלתי אפשר לחשוב, שהכול בנגב מתנהל בסדר, חוץ מהבעיה הזאת. אני אומר לך, אדוני השר, ואני אומר זאת גם לחברי הכנסת הנמצאים כאן, שבעוד שנה או שנה וחצי יעמוד הנגב בפרשת דרכים קריטית. היקפי הבנייה העצומים בנגב, הרבה מעבר לחלקו היחסי של הנגב באוכלוסייה, פותחים פתח לאפשרות של הצלחה. אבל רמת הסיכון, אם לא ייעשו מעשים בתחום פיתוח הכלכלה והתעסוקה, גדולה כל כך — שהברכה הזאת, חס וחלילה, תהפוך לקללה.

חיים קורפו (הליכוד):

צריך — — — את ועדת השרים לפיתוח הנגב.

אברהם שוחט (המערך):

אני לא יודע. קודם כול, אין ועדת שרים כזאת, היתה קיימת בממשלה הקודמת.

רובץ לפתחנו סיכון אדיר. בגלל המספר הרב של האנשים שיבואו לנגב תרד רמת השירותים, ואנחנו יודעים שהיא כבר יורדת בתחום הבריאות, בתחום החינוך, רמת השיכון, הבינוי בערים, הפיתוח. האוכלוסייה הוותיקה בנגב, בחלקה לא תמשיך לחיות בנגב אם לא תהיה תוספת מאמץ להחזרת רמת השירותים ולשיפורם.

לדוגמה, הצפיפות בבית־החולים בנגב. מספר המיטות בנגב הוא 2.34 ל־1,000 נפש, בשעה שהממוצע הארצי הוא קצת מעל 2.7, ובירושלים יש שלוש מיטות ל־1,000 נפש. אם לא יוספו מיטות עם גידול האוכלוסייה, תרד רמת האשפוז במידה מסוכנת מתחת לקו האדום. אם לא תימצא תעסוקה לעולים החדשים שישוכנו בעשרות אלפי הבתים שנבנו, החלשים יישארו, החזקים ובעלי היוזמה ינדדו למרכז הארץ, ובמקרה הגרוע לחוץ־לארץ. ייווצר משקע של אוכלוסייה נתמכת, חסרת יוזמה, חסרת תעסוקה. פניו של הנגב, במקום שישונו לטובה — חס וחלילה, בתהליך כזה ישונו לרעה.

כשאני קורא שמ־19 ביולי, כמעט עשרה חודשים, רבים מי יהיה המנהל, והדברים חשובים מאוד — לא שאני חושב שמועצת הנגב הופכת עולמות, אבל הערה כזאת מבטאת למעשה הרבה מאוד את התייחסותה של הממשלה לנגב.

אדוני השר, לא שיש לך יותר מדי עבודה כשר הכלכלה והתכנון, קח לעצמך כמשימה את עניין הנגב, ובמידה מסוימת גם את עניין הגליל, שכן העיוות שעלול להיווצר, מחירו עלול להיות גבוה מאוד גם לנגב וגם לגליל. תודה רבה.

ז. הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת

היו"ר נ' מסאלחה:

הודעה ליושב־ראש ועדת הכנסת, בבקשה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, ועדת הכנסת, בישיבתה ביום ט"ו בסיוון התשנ"א, 28 במאי 1991, החליטה כי ועדת החוץ והביטחון תדון בנושא "ציר מדע ושלום" — הצעה לסדר־היום של חבר הכנסת עמיר פרץ.

ועדת הכנסת בישיבתה ביום 19 במרס 1991 החליטה להעביר לוועדת הכספים את הצעת חוק עידוד פריון העבודה במשק, התשנ"א — 1991, מאת חברי הכנסת שאול עמור ועדנה סולודר, לשם הכנתה לקריאה ראשונה. יושב־ראש ועדת הכספים פנה לוועדת הכנסת, בהתאם לסעיף 118(ג) לתקנון, בבקשה להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת הכלכלה. ועדת הכנסת בישיבתה ביום ט"ו בסיוון התשנ"א, 28 במאי 1991, החליטה להיענות לבקשה זו ולהמליץ בפני הכנסת להחליט על העברת החוק לוועדת הכלכלה לשם הכנתו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. אבקש את החלטתה של הכנסת להצעה זו.

כמו־כן החליטה ועדת הכנסת בישיבתה ביום כ"א בסיוון התשנ"א, 3 ביוני 1991, כי ועדת הכספים תדון בהצעת חוק פיצויים בעד נזקי מלחמת המפרץ, התשנ"א — 1991, שהגיש חבר הכנסת דוד ליבאי, לשם הכנתה לקריאה ראשונה. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את ההצעה שהביא יושב־ראש ועדת הכנסת. זו הצבעה מס' 13.

ה צ ב ע ה

בעד הצעת ועדת הכנסת	—	6
נגד	—	1
נמנעים	—	1

הצעת ועדת הכנסת להעביר את חוק עידוד פריון העבודה במשק, התשנ"א — 1991, לוועדת הכלכלה נתקבלה.

ח. סקירת שר הכלכלה והתכנון על פעולות משרדו

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בדיון על משרד הכלכלה והתכנון. רשות הדיבור לחבר הכנסת האשם מחאמיד, ואחריו — לחבר הכנסת חיים אורון.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב־ראש, אדוני השר, קראתי את סקירת משרדך ומתברר, לצערי הרב, שהוא בעל תקציב קטן ביותר, ושבשנת 1990 הועמד לרשות המשרד תקציב בסך 3.5 מיליוני שקל בלבד. חשבתי לתומי, שממשלה זו תרגיש ותחוש את המצוקות שבפניהן עומדת ישראל בכל התחומים ותעמיד תקציב מביש פחות מתקציב זה. והנה, לשנת התקציב 1991 נקבע תקציב זעום, אולי גם עלוב, בלתי מכובד עוד יותר, בסך 3 מיליוני שקל בלבד. תקציב כזה איננו עולה בקנה אחד עם הצרות והבעיות האורבות לישראל.

אלי דיין (המערך):

זה תקציב של חצי מחלקה בעירייה.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

נכון. לכן, אין תכנון, אדוני השר. מעמסים עליך את כל הבעיות של כל המשרדים — — —

אלי דיין (המערך):
כל הבעיות של המדינה.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
היות שאני לא בא להגן על ככוד השר — — —

היו"ר נ' מסאלחה:
נוסף על זה גם הבעיות של הערבים.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
בסכום הזה אריק שרון חורג כשהוא מתכוון לא לחרוג.

היו"ר נ' מסאלחה:
השר שרון איננו כאן.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני באמת לא מבין, מדברים אל השר במשך חצי יום בכנסת, על 3 מיליוני שקל. מה אפשר לעשות במדינה ב־3 מיליוני שקל? אני לא מבין.

אבל, בכל זאת אי־אפשר לנאום כלי לשאול שאלות ולתהות קצת. האם מישהו חושב ברצינות בארץ על משק המים, למשל? האם מישהו חושב על הקטסטרופה בתחום זה בעוד 10 שנים? האם מישהו חשב איך — לא מחר כי אם היום — נזרים את המים כשהם נקיים ובלתי מסרטנים לאזרחי המדינה? האם יש תכנון לחיים תקינים בארץ, לנשימה של אוויר צח בלי צחנה, עשן, ובאיכות סביבה נורמלית?

האם מישהו מעלה על דעתו שאלפים ימשיכו להיפצע ולמות בכל שנה בשל האונות דרכים, בשל חוסר תשתית נורמלית של כבישים? היום, אדוני השר, ביקשתי מהמועצה למניעת תאונות דרכים — ואני בטוח שהמספרים האלה אינם חדשים לכם — להמציא לי נתונים על מה שקרה ב־1990. 424 הרוגים, 3,990 פצועים קשה, 23,106 פצועים קל — סך הכול 27,520 בני אדם נפצעו או נהרגו בתאונות דרכים.

ממדי האבטלה יגיעו בעוד כמה חודשים אולי ל־17%. השאלה היא, איפה התכנון לתעשייה ולמפעלים כדי לקלוט עשרות אלפי עובדים אומללים ומיואשים? מעניין, לא רק שלא מתכננים, לא רק שלא חונכים מפעלים חדשים, אלא סוגרים מפעלים. ולא רק זאת אלא גם, אדוני השר, מייבאים פועלים מחוץ־לארץ, שהם לאמיתו של דבר עבדים לכל דבר.

ואם כבר מדברים על תכנון ועתיד החיים בארץ, האם קיים איזה תכנון לטווח ארוך, בינוני או אחר, במגזר הערבי? למשל, לנוכח האבטלה שכבר מגיעה ליותר מ־15% ולנוכח התפוצצות האוכלוסייה הערבית בצפיפות הנוראה שלה? מישהו חושב על בנייה לזוגות צעירים? איזה תכנון קיים כאשר ביוב זורם ברחובותיהם של היישובים הערביים ומזהם לא רק את הכפרים האלה והתושבים האלה, כי אם את כל האזורים בסביבה, ומאוחר יותר וכבר היום, מזהמים את כל הארץ?

ובכלל, אדוני השר, הבנתי שמשרדך פועל בנושא אזורי הפיתוח.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה מזהם את הארץ? למה הוא מתכוון, חבר הכנסת העצני?

אליקים העצני (התחיה):
— — —

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חבר הכנסת נפאע, הרי אתה יודע, זה דו־שיח של אילמים. מה אתה רוצה ממנו?

אליקים העצני (התחיה):
למה? הסכמתי אתך בכל מלה.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
יפה, סוף סוף.

הבנתי, אדוני, מתוך הדיונים שהיו פה, שמשרדך עוסק באזורי פיתוח. לפני שנה הגשתי שאילתא בנושא זה, ובה שאלתי מדוע אי־אפשר לצרף, למשל, את אום־אל־פחם או נצרת או כל יישוב אחר לאזורי הפיתוח. נאמר לי, שהוועדה שעוסקת בכך לא ישבה כבר שמונה שנים. אולי תחשוב, אדוני השר, על כמה יישובים ערביים בקטגוריה של אזורי פיתוח. הרי רוב היישובים הערביים במצב מצוקה. אי־אפשר להגיד שהם מפותחים דיים ולא להכריז לפחות על אזור כלשהו כעל אזור פיתוח.

לכן, יש צורך בגיבוש מדיניות כוללת, ארוכת־טווח, עם אופקים רחבים, יש לתכנן תכנון ארוך־טווח.

ומשפט אחרון, אדוני השר — אנחנו חייבים לדעת, שלא במקרה יש לך תקציב של 3 מיליוני שקל ולא יותר. לא במקרה אין לך יותר תקציב.

לכן, לא נגיע לפתרונות למצב בישראל כלי שלום באזור, שלום עם המדינות השכנות ועם העם הערבי הפלשתיני. תודה רבה.

אליקים העצני (התחיה):
— — —

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שלום עם הפלשתינים, אמרתי.

היו"ר נ' מסאלחה:
הוא היה חייב למצוא מחלוקת עם חבר הכנסת העצני במשפט האחרון. הוא חשש שיגידו בעיתון ששניכם הולכים יחד.

רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים אורון, ואחריו — לחבר הכנסת מיכאל איתן.

שבח וייס (המערך):
מי אחריו?

היו"ר נ' מסאלחה:
מי שלפניך בספסל, הוא לפניך כאן.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, יש לי יותר מאשר ספק באשר לצורך בקיומו של המשרד במתכונת הזאת. בעצם השר אמר את זה בראשית דבריו. אבל, אין לי כל ספק בצורך בקיומה של מערכת לאומית־ממלכתית לתכנון לאומי, כלכלי וחברתי. בעצם, מי שקורא אפילו את שמונת העמודים הראשונים בסקירה של השר, כמעט זה נייר שאומר מה אנחנו לא. כאילו כתב לא כן הוא. בעצם זה נייר שאומר מה אנחנו לא. כאילו כתב אותו מישהו בעבודה סמינריונית או במקום אחר.

אפשר לקחת כל ישיבה של ועדת הכספים של הכנסת, כל מפגש עם כל גורם ביצועי בארץ, והוא היה מסביר שכל מה שכתוב כאן — אין.

שבח וייס (המערך):
למה עבודה סמינריונית?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
עבודת דוקטורט? תסלח לי, הידע שלי בתחום זה לא מי

יודע מה. כלומר, משהו שמישהו יושב באיזה מקום ומתכנן באופן מנותק מן המציאות.

שבח וייס (המערך):
אוטופיה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לא, לא. תיכף אגיד לך מה זה אוטופיה. זו לא אוטופיה. אני מדבר פה על סקירה של שר הכלכלה והתכנון בכנסת. כשאני אומר שזה נראה בעיני כמו עבודה שלא מחוברת למציאות — אין מי שיודע טוב יותר מהשר שמה שאני אומר הוא מדויק — הרי זה משום שהממשלה מצליחה באורח יומיומי, בכל אחד מהנושאים שבהם היא עוסקת, להגיד שמה שכתוב פה, אנחנו לא עושים.

זו לא רק בעיה של המשרד, זו לא רק בעיה עכשווית. יש שאלה גדולה היום לא רק במדינת ישראל, העולם המערבי כולו מתלבט בה, מה היא המידה הרצויה של תכנון לאומי בצד היכולת לתת את מירב כושר הפעולה לכוחות הטבעיים. כשאני אומר "כוחות טבעיים", אינני מתכוון רק לכוחות שוק, אלא לכוחות טבעיים בכל מיני צורות. השאלה, מה מידת התכנון הראויה למדינה כמו מדינת ישראל, היא שאלה שעליה נכתבות היום ספריות שלמות.

אבל, אני לא מכיר מישהו שאומר, שלא דרושה מידה מסוימת ומוגדרת של ראייה כוללת אשר ליעדים, להקצאת המשאבים להם, ויכולת לבחון אותם בפרקי זמן מבחינת אורח ביצועם. כל הדבר הזה לא התקיים לפני העלייה ולא מתקיים גם עכשיו, בתקופת העלייה.

אם אינני טועה, השר אמר קודם לכן, שבספטמבר או באוקטובר תגיש הוועדה לתכנון שמונתה את הצעותיה, והן יהיו בסיס לדיון בין־משרדי. אני לא טוען את הטענה הזאת, כי איש לא ידע לפני שלוש שנים, שבשנים 1990 — 1995 יגיעו מיליון עולים. אבל אני רוצה לטעון, שהעדר התכנון היה אחד המאפיינים המרכזיים של פעולת הממשלה מאז תוכניות מינהל התכנון בשנות ה־60 וה־70. זה לא דבר מקרי. זה חלק מתפיסה שאמרה: תנו, הדברים יסתדרו; הכוחות האמיתיים — לא רק כוחות השוק — יאזנו את עצמם באופן המדויק ביותר, הנכון ביותר, וכל התערבות היא רק לרעה.

אני חושב שהכישלון הנורא שאנחנו עומדים לפניו עכשיו נובע מכך, שאין שום חיבור בין המקומות שבהם בונים בתים לבין המקומות שבהם תימצא תעסוקה; שיש פיגור מתמשך ביכולת לנסח מה הם התחומים המרכזיים, לאילו כיוונים רוצים שהתעשייה תתפתח — כן מאגרות, לא מאגרות; כן רעיון אחד, לא רעיון שני. יש סבך של חוסר יכולת.

אני לא רוצה להיות גיבור יותר ממישהו אחר. האתגר שבפניו עומדת מדינת ישראל הוא כזה, שלא היה אפשר לתכנן את הדברים במדויק לא לפני שנה ולא לפני שנתיים. הבעיה היא לא של המשרד. מעמדה של מערכת תכנונית כוללת במשטר של מדינת ישראל הוא אחת הרעות החולות. קודמי יכול להזכיר את הביוב, זה שאחריו יזכיר את הכבישים, וזה שאחריו יזכיר את המים, וזה שאחריו יזכיר את עניין פיזור האוכלוסייה ואת עניין פיזור הבנייה — לא תמצא תחום אחד, לא באקדמיה, לא באוניברסיטאות ולא במכללות, שתוכל לבוא ולומר שיש בו כוונה של מכוון, שיש מחשבה כוללת, בין־משרדית, שמנחה את הממשלה. בעצם בתחום המרכזי, שהוא שווה ערך לנושא המדיני, מדינת ישראל היא ללא הנהגה.

ככוד שר הכלכלה והתכנון, המכשלה הזאת לא תיפתר באמצעות המנוף המוגבל מאוד שאתה מנסה להפעיל. זה בלתי תלוי לחלוטין בכשרונו, בכושרו ובמאמציו של השר. בעצם המערכת הממשלתית בנויה כרגע על קואליציה של משרדים שמתפקדים זה כלפי זה על בסיס של תחרות, בניסיונות של הכשלה הדדית וחוסר יכולת של הגורם המרכזי, קרי של ראש הממשלה, לבוא ולומר: זוהי המערכת, אלה סדרי העדיפויות שלה, ומכך נגזרות הפעולות שלה.

צר לי על שהמגבלה איננה 3 מיליוני שקלים. המגבלה היא באותו תחום קונצפטואלי ובמעמד שראש הממשלה נותן לתחום הזה כולו.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. אני קורא לחבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת אלי דיין.

מיכאל איתן (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, איני יודע אם הישיבה של השר שם בפאתי האולם, שם מתחת לאכסדרה ובין כמה מיועציו אינה אלא ביטוי לרצון שלו להיות מוסתר, מוגן ומאובטח מגבו, כאשר רק עיניו צופות קדימה נוכח המתקפות שתוקפים את המשרד מכאן, מדוכן הנואמים. בכל אופן, אני מקווה שהשר, שמקיים שם ישיבה בהרכב גדול הרבה יותר ממספר הנוכחים כאן במליאה, יאזין לדברים, ואני גם מקווה שהוא יפיק את הלקחים ואת המסקנות המתבקשות.

הנקודה הראשונה שרציתי להעלות קשורה בשאלה שרציתי להפנות לשר, אבל היא נמנעה ממני על־ידי היושב־ראש הקודם. השאלה — אני מקווה שאני אקבל עליה תשובה — מתייחסת לעמוד 19 בסקירת שר הכלכלה והתכנון. שם נאמר — אני מצטט: "למועצת הנגב אין מנהל קבוע, ואנו מקווים להתגבר בקרוב על חילוקי הדעות שבינינו לבין משרד התעשייה והמסחר, במגמה לאשרר את מינויו של מר מ' הבדלה, הממלא את התפקיד בפועל מאז כ"ו בתמוז התש"ן (19 ביולי 1990)". חזרתי וקראתי את המשפט הזה פעמים מספר. ניסיתי להבין מה כתוב בו, ועוד יותר — להבין מה לא כתוב בו והתכוונו לכתוב בו. בואו נבחן את הדברים.

מתוך האמור ברור שיש אדם בשם מ' הבדלה, שממלא תפקיד בפועל. מהו התפקיד בפועל שהוא ממלא מאז 19 ביולי 1990 — לא ברור בדיוק. כתוב רק שיש מגמה לאשרר את מינויו. הווי אומר, מצד אחד יש ביצוע בפועל של תפקיד מאז 19 ביולי 1990; מצד שני, יש צורך כלשהו לאשרר את מינויו. על דבר אחד אין חילוקי דעות — האדם מבצע בפועל את תפקידו מ־19 ביולי 1990. יש רמז בדברים כאן, שפעם אחת הוא אושר ויש צורך לאשרר את המינוי. אני לא בקיא היטב בכל חוקי מדינת ישראל, לא בנוהלי הממשלה ועוד פחות בהחלטותיה. לא זכור לי — ואשמח מאוד לשמוע — ממתי מאשרים ומאשררים מינויים; מי הם הגופים שסמכותם לאשר, ומי הם הגופים, שלאחר שאותם גופים שסמכותם היתה לאשר — אישרו, יש להם סמכות או צורך לאשרר את המינוי שכבר אושר?

נאמר כאן שלמועצת הנגב אין מנהל קבוע. האם מתוך האמירה הזאת יש להבין, שאותו מ' הבדלה הוא ממלא בפועל מאז 19 ביולי 1990?

אדוני היושב־ראש, ידידי ועמיתי חברי הכנסת, שאלת השאלות עולה מכל הללו: האם משה הבדלה, הממלא בפועל

את תפקידו, שמינויו אושר, אושרר, או לא אושר, או רק אושר, או רק אושרר, מקבל משכורת? ומי משלם לו את המשכורת?

ובכן, על־פי בירור שערכתי — יכול להיות שאני טועה, אני לא בטוח שהבירור שעשיתי היה מקיף עד תומו — נאמר לי, על־ידי אותו מר הבדלה, שהוא עדיין לא קיבל משכורת. אני שואל את עצמי שאלה. אני מסתכל פעם נוספת במה שכתוב פה, ואני לא מאמין. ב־19 ביולי 1990 השר מדווח למליאת הכנסת שאדם בשם מ' הבדלה ממלא את תפקידו בפועל, ועד היום הוא לא קיבל משכורת. האם הייתם מאמינים לדבר כזה, במדינה מתוקנת? לא ייאמן.

אני יודע שיש חילוקי דעות — גם זה מוזכר פה — בין משרד התעשייה והמסחר לבין משרד הכלכלה והתכנון; משרד התכנון — כך קוראים לו. איזה תכנון? אם כן, יש חילוקי דעות בין המשרדים. מילא, פעם היתה ממשלה שחציה היה מערך וחציה ליכוד, ואז אמרו שהיא מדברת בשני קולות. אני מבין שבממשלה שמדברת בשני קולות אפשר לדווח דיווח כזה ולהאשים את הצד השני. אבל אני שואל: מה קורה פה? האם משרד התעשייה והמסחר הוא באיזו ממשלה אחרת?

אלי דיין (המערך):
זו מפלגה אחרת.

מיכאל איתן (הליכוד):
לכן אני רוצה לסכם ולסיים את הנקודה הזאת: אני מקווה שהשר, שהוא ידוע לכולם כאדם בעל דינמיות, בעל כושר החלטה ומנהיגות, לא יזניח דבר קטן ופעוט כזה, ולמרות התקציב המדולדל של משרדו, המסתכם ב־3 מיליוני שקלים, בכל אופן ימצא את הדרך על מנת שלא לדווח לכנסת על מעשה המהווה עבירה על החוק, ואפילו עבירה, הייתי אומר, לא קלה, של הלנת שכר ארוכה כל כך.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה.

מיכאל איתן (הליכוד):
עכשו אני רוצה להתחיל. זאת היתה שאלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
זמנך תם, אני מצטער מאוד. אני נתתי לך מעבר לזמן.

מיכאל איתן (הליכוד):
מאחר שהיושב־ראש אומר שזמני תם, אומר רק משפט אחד על מה רציתי לדבר, משפט אחד וקצר.

אני רציתי לומר לשר את המסקנה שלי בשאלה, מה, לדעתי, השר צריך לעשות מתוך כל החומר שקיבלנו: לעזוב את כל המטלות, חוץ מאשר לשלם את השכר שלא שולם עד עכשיו, ולהתמקד בדבר אחד — ייעול המשק. אחר כך, לבוא לדווח לנו; לעזוב את כל הנושאים האחרים. אתה עמדת על כך, ובצדק, שלא נותנים לך לפעול במסגרת התקציב של המשרד. איש לא מצפה ממך שתעשה דברים בלי תקציב. אבל דבר אחד אפשר לעשות — לצמצם משרדים, לצמצם מעורבות ממשלתית, ביורוקרטיה ממשלתית. שים את זה בראש הדגל שלך, הציבור יהיה אתך, אתה תצליח, כי זה צו השעה. המשרד הזה צריך לבוא הנה כל שנה ולהראות אין הוא מבטל תקנים, מוריד משרדים, ואם יש כאלה ששומרים על כל מיני אחוזות, לבוא באומץ ולצאת נגד ולומר דברים ולהילחם עליהם. אתה יודע לעשות את זה. אתה רק צריך לרצות.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה לחבר הכנסת איתן. אני קורא לחבר הכנסת אלי דיין; אחריו — לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת מוחמד נפאע. בבקשה, חבר הכנסת אלי דיין.

אלי דיין (המערך):
אדוני היושב־ראש, אדוני השר, רבותי חברי הכנסת, בראש ובראשונה אני רוצה לברך את השר ואת המנכ"ל ואת עובדי המשרד על העבודה החשובה של המשרד החשוב הזה. נכון שתקציב המשרד מצומצם, אבל חזקה על חברי הכנסת שעיינו בדוח שהגיש לנו השר, שראו איזה דברים חשובים ניתן לתאם וניתן להפנות אליהם את תשומת הלב של משרדי ממשלה אחרים, והדבר בוודאי יכול להביא להרבה תיקונים ולביצוע של הרבה פרויקטים גדולים.

גם כחבר האופוזיציה, וגם כחבר ועדת הכספים, אני חושב שאנחנו צריכים לדאוג שיינתן תקציב הולם למשרד חשוב זה, כדי שיוכל באמת למלא את המשימות שהכנסת מטילה עליו. לא יעלה על הדעת להמשיך בתקציב כה זעום של 3 מיליוני ש"ח, כאשר אנחנו יודעים שלעתים זה תקציב של עמותה אחת ממקבלי הייחודיים. תארו לכם שר לכלכלה ותכנון שצריך להתמודד עם בעיות קשות במשק, עם מחקרים, עם הצעות, לעבוד בתקציב כה זעום, זה פשוט לא ייתכן.

אני גם רוצה להצטרף לדברי קודמי ולומר, שאכן יש מועצת הנגב, ואני מכיר אותה, ויש פעילות יפה, שחלקה מתוארת כאן. וכאיש הדרום והנגב, אני חושב שמן הראוי לא רק לסיים את הפרשה של מינויו של המנכ"ל, שיהיה לא רק מנכ"ל בפועל אלא גם דה־יורה וגם יקבל משכורת, אלא יש גם לחשוב איך לחזק את מועצת הנגב כדי שזו תוכל באמת למלא את תפקידה, כפי שהציע חברי, חבר הכנסת מיכאל איתן, גם כיצד לחזק את המועצה הזאת כדי שתוכל למלא את הייעודים שהחוק מטיל עליה. ויש לדאוג לתקציבים נוספים, והם לא רבים, שיאפשרו פעילות תקינה וטובה של המועצה, כפי שהיא עושה זאת היום. בוודאי יש בכך חיוניות רבה לאור קליטת העלייה, לאור כל מה שקורה בנגב, שמועצת הנגב, שפעילים בה ראשי רשויות, נציגי ציבור מהאזור, נציגים של גופים כלכליים, תוכל למלא את ייעודיה.

רציתי להפנות תשומת לבו של השר לכך שהממשלה מחליטה החלטות, ואני חושב שאחד התפקידים של משרד הכלכלה והתכנון הוא לעקוב לא רק אחרי דוח הביקורת של מבקר המדינה, אלא לעקוב אחרי ביצוע ההחלטות של הממשלה. הממשלה החליטה, שהדבר החשוב ביותר היום הוא להשקיע בתשתית, ואפילו שמענו שרי האוצר אומרים גם במליאת הכנסת וגם בוועדת הכספים של הכנסת, לא פעם אחת ולא פעמיים, שמה שיכול להביא לצמיחה, מה שיכול לצמצם את ממדי האבטלה, מה שיכול לסייע למשקיעים, ליזמים, זה פיתוח תשתית של כבישים, של אנרגיה, של מים, של מערכות ביוב, של מערכות תקשורת. אך אנחנו קוראים רק היום, בדוח שהגיש לנו נגיד בנק ישראל, שאין ביצוע של תשתיות. גם הנגיד מפנה את תשומת לב הממשלה לכך שאין ביצוע של תשתיות, ואנחנו עדים לקיפאון במשק, לחוסר צמיחה, לממדי אבטלה הולכים וגדלים. לכן אני חושב שתפקידו של המשרד הזה הוא לגרום לכך, שוועדת השרים, שהוא מיוצג בה, תעבור גם לביצוע החלטות אלו, שיכולות להביא הרבה מזור, הרבה צמיחה, הרבה פיתוח, גם לנגב, גם לגליל וגם למרכז־הארץ, ולהקל בנושא האבטלה.

נושא חשוב אחר שיש לדאוג לביצועו, וגם לגביו אנו קוראים שיש מחלוקת, ושוב בגלל העובדה, כנראה, שממונים עליו שני שרים, גם שר האוצר וגם שר אחר, הוא חוק ערי

ואזורי פיתוח. זה היה חוק טוב מאוד. אני חושב, שהשר עצמו, בהיותו חבר הכנסת היה מיוזמי החוק.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אל תזכיר "עוונות" ראשונים.

אלי דיין (המערך):
זה חוק כל כך חשוב, כל כך חיוני היום לאזורים אלה, שאני חושב שיש לסיים את הדיונים סביבו ולהביאו לממשלה או אף למליאת הכנסת, כי לא ייתכן שאנחנו מחוקקים חוקים, מליאת הכנסת מחוקקת חוקים, והם אינם מבוצעים.

הנושא האחרון — המשכנתאות לדיור. אני מברך על כך שמשרד הכלכלה טיפל בנושא גם לפני שהגשנו הצעת החוק שלנו, והצעת החוק שלנו עזרה לו להמשיך ולטפל בנושא חשוב זה. אבל אין להסכים לכך, שתימשך השיטה של הקפאת חוקים שמחוקקת הכנסת. אם לממשלה יש רעיונות אחרים, הצעות אחרות, מן הדין שתביא אותם. ואני הייתי מציע לוועדה שיושבת על מדוכה זו לחשוב גם על עניין ביטול התנאי של ערבים למשכנתאות. לא יעלה על הדעת, שאנחנו נהיה המדינה היחידה, שמעבר למשכון הדירה ולהתחייבות של מקבלי הלוואה, נדרשים העולים החדשים והזוגות הצעירים בה להמציא כמה ערבים. ואנחנו יודעים שהערבים האלה מסתבכים בתום־לב, כי הם נאלצים לחתום על הלוואות שונות, כדי שהאחד יהיה ערב לשני.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
דבר ראשון שיתבעו את החייב.

אלי דיין (המערך):
כן, שיתבעו את החייב בראש ובראשונה וייקבע בחוק, שהדירה היא הערובה האמיתית. אם הדבר לא ייעשה, יש בכוונתי להגיש הצעת חוק בכיוון הזה, כי המצב היום הוא בלתי נסבל. אפילו התחילו למכור בין העולים החדשים טופסי ערבות — בבחינת תחתום לי ואני אחתום לך ותביא תלוש כזה ואחר ועוד כהנה וכהנה.

אנחנו יודעים, שיותר מ־90% של הלווים פורעים את המשכנתה. מדובר באחוז קטן שהסתבך מהסיבות הידועות, שאפילו מתוארות בחוברת שהוגשה, ואני לא אעמוד עליהן.

אני רוצה, לבסוף, להודות לעובדי המשרד ולשר על העבודה היפה. אני בטוח שמליאת הכנסת תיתן את הגיבוי, שהמשרד הזה אכן יקבל תקציב הולם ויוכל למלא את ייעודו החשוב בימים אלה של קליטת מאות אלפי עולים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. אני קורא לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת מוחמד נפאע.

שבח וייס (המערך):
אדוני היושב־ראש, חברי, אדוני שר הכלכלה והתכנון, חברי הכנסת, בראשית ההערות הקצרות שלי אני רוצה לציין את העבודה שלך. אני חושב שאתה דוגמה של שר, כמו שהיית כחבר הכנסת, הממלא שליחות בחריצות, בדבקות, בלמידת עניין ובכבוד; גם כבוד כלפי האופוזיציה. אני אומר זאת לזכותך.

המשרד הזה אולי מסמל את הליקויים העיקריים במבנה הממשל בישראל. קודם כול, האקולוגיה היא כזאת: משטר קואליציוני מרוסק, שהוא אויב מספר אחת של כל ניסיון של תיאום ושל תכנון; משטר קואליציוני מרוסק, שהוא ספק בלתי נלאה של משרות מיותרות. על זה מתלבשת גם מסורת של תרבות פוליטית־אדמיניסטרטיבית בישראל, שהיא ביסודה ניאו־פיאודלית. זאת אומרת, לא רק שאין בתוך הממשלה סמכות היכולה להכתיב מדיניות לשר או למשרד שהוא בידי שותף קואליציוני, אלא במקרים רבים מאוד אותה סמכות האמורה להתרכז במוסד ששמו ראש ממשלה מתקשה גם להתערב לצורכי תיאום ותכנון במשרדים של שרים מתוך מפלגתו.

זה לא סיפור שהתחיל עם הממשלה הזאת וזה לא סיפור שהתחיל עם הליכוד. זה סיפור שמלווה אותנו כל השנים. היו תקופות שמפא"י היתה גדולה די הצורך כדי לאייש את רוב הממשלה, ושרי האוצר היו חזקים די הצורך כדי לפחות לשלוט במידה רבה מאוד במשרדים של שרי מפא"י. ואלה היו תקופות טובות יחסית. כלומר, בכוח המהות הפוליטית הזאת התגברו על חלק מהמכשולים שמובנים לתוך עצם שיטתנו.

על כן, מגוחך לבוא בכלל בטענות אליך, שיש לך תקציב כל כך קטן ושבעצם אתה לא יכול לעסוק בתכנון כולל. מה שאתה מצליח לעשות בין הסדקים והשיריים ושדות ההפקר השוליים הזעירים, הנובעים מחוסר זהירות של שרים בשדה הניאו־פיאודלי — אתה עושה בכשרון רב.

יכול להיות, שכאשר תשתנה שיטת הממשל בישראל ונכונן ממשל של ראש ממשלה — אולי חלק מהדברים יתוקנו. אגב, אני לא בטוח שהם יתוקנו. על כן אני תומך בשינוי שיטת הממשל, אבל אני די סקפטי לגבי התוצאות של זה. אני תומך כי אני חושב שכדאי לעשות ניסיון כזה. בשלטון המקומי הוא הצליח די טוב. הווי אומר, יש כמה חברי מועצות עירוניות שלא מרוצים מהסמכויות של ראש מועצה, אבל הטיעונים האלה לא מעניינים. הם חושבים שדמוקרטיה היא כמעט על סף אנרכיה. זה לא הסיפור של הדמוקרטיה.

שוחחתי עכשיו עם חברי, חבר הכנסת יעקב צור, והוא אמר לי משפט: אנחנו בעצם שוב במעין תקופת ראשית. אנחנו כאילו מקימים מחדש את מדינת ישראל. אני מצטט את דבריך, חבר הכנסת צור. העלייה האדירה הזאת, תהליך השלום — אני מקווה שהוא יהיה, גם אתכם. אני חושב שאתנו התהליך הזה היה מסתדר קצת יותר טוב; אולי יחד היה מסתדר טוב יותר.

הדמוגרפיה החדשה יוצרת גם הזדמנות לתכנון מחודש של מערכות, עם כל הקשיים. בתקופה כזאת היה חשוב מאוד שיהיה משרד תכנון, ואז אני לא צריך את המלה "כלכלה", כי התכנון צריך לכלול מערכות נוספות. למשל, אפילו משרד החינוך. כשאנחנו מדברים על תכנון כוח־אדם, יש לזה גם ערוץ לכיוון של משרד החינוך. תכנון מקצועי — משרד העבודה, כמשרד שצריך לעסוק גם בהכשרה מקצועית, וכיוצא באלה. המועצה להשכלה גבוהה — להרהר גם על בעיות אלה.

מה שאני יכול להמליץ לפניך: בנסיבות האלה של משטר קואליציוני מרוסק, של מערכת קואליציונית סוחטת מעבר לכל מידה, של תרבות ממשלתית קונפדרטיבית ניאו־פיאודלית, של חטיפה כמעט אלימה מתקציב המדינה בחוסר סימטריה מוחלט לכוחות שחוטפים, והם חוטפים בכוח — התרבות הלשון־מאניימית הרובצת על הדמוקרטיה הישראלית ויוצרת סמטאות אפלות של חטפנות תקציבית — הרבה לא תוכל לעשות. במעט שתוכל לעשות — אני מאחל לך הצלחה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה לחבר הכנסת שבח וייס. אני קורא לחבר הכנסת מוחמד נפאע, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם פורז.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, לא אסתיר, שמבחינה כלכלית ומדינית ראיתי בעסקים הגדולים המעסיקים מאות ואלפי עובדים כל אחד דבר חיובי, וסברתי שזה הפתרון. האפשרויות לפיתוח טכני, העובדה שאלפי פועלים עובדים

יחד — נותנות להם להרגיש כמה הם חזקים כדי לשפר את תנאי עבודתם, וזה גם חיסכון.

היום התחלתי לפקפק בדעה זו, במיוחד כשרואים שארצות מפותחות, מעצמה כמו ארצות־הברית יש בה 17 מיליון עסקים קטנים המעסיקים פחות מ־100 עובדים כל אחד, ו־60% מהחברות בארצות־הברית מעסיקות פחות מ־100 עובדים. בשנות ה־70 וה־80 מחצית התוספת לתעסוקה באה מחברות קטנות אלה, וזה, כפי שנאמר בדוח, הציל את האמריקנים מהחרפת מצב האבטלה.

אני לא מתעלם מחומרת האבטלה וממצוקת הדיור בארצות־הברית, ואיני מתעלם מחומרת ניצול העובדים, וגם מגובה ההשקעות הזרות בארצות־הברית ומקניית מוחות וכו'. די בכך שסעודיה, למשל, ומדינות הנפט במפרץ יוציאו את ההון המושקע בארצות־הברית ויפנו אותו לארצותיהן, לטובת עמיהן, ולא יהיה צורך במכירת נשק בכמות עצומה כמו היום — יהיה משבר רציני מאוד בארצות־הברית.

אבל, לא על זה רציתי לדבר. רציתי לדבר על נקודה אחרת, והיא — האם בתכנון הלאומי בנושאי תעסוקה, תעשייה, היתה ראייה שווה? והכוונה: שווה כלפי כל אזורי המדינה. למה, למשל, עובדים מבית־ג'ן מוכרחים לעבוד במקומות עבודה מרוחקים ממקום מגוריהם, כמו "ספן" באזור בית־שאן, או "חישולי הכרמל" — בעבר — בטירת־הכרמל, או מפעל הנייר בחדרה, וכל יום הם חוזרים הביתה? זאת אומרת, שלוש־ארבע שעות נסיעה ביום, ועל כבישים ידועים, ישנים, מוזנחים, עד שאחד התושבים אמר: כל דבר אצלנו זיפת, חוץ מהכבישים. איפה יש בית־חולים קרוב, למשל, לתושבי כרמיאל, בית־נטופה והכפרים ממג'דל־כרום עד ראמה? כמה נשים ילדו בדרכן לבית־החולים?

למה לא היתה ואין בתוכנית התכנון הלאומית כוונה או מטרה לתיעוש המגזר הערבי? מה שלילי בדבר? מה מסוכן בנושא? למי זה מפריע? העובד הערבי, כמו העובד היהודי, עובד מצוין, וכל הכבוד לעובדים הישראלים היהודים והערבים, הם חרוצים, נאמנים, בעלי רמה. למה הופנו עשרות אלפי הפועלים הערבים במיוחד לעבודת הבניין? זו עבודה חשובה, אני לא מזלזל בה. אבל למה רוב עובדי הבניין הם עובדים ערבים?

העובד הערבי לא מפונק, לגלל הניצול, תנאי העבודה והשכר הצנוע הוא עובד רווחי. נשאלת השאלה, למה? במיוחד כשמדובר על עסקים קטנים, מבחינה כלכלית זה טוב למדינה, זה מקל במוקדי אבטלה בנצרת ובגליל וגם בנגב. אדמה להקמת מפעלים — יש. מהאוכלוסייה הערבית לוקחים הרבה, במיוחד אדמות, אבל לא נותנים, לא נותנים אפילו תוכנית. נותנים, לצערי הרב, אפליה, לפעמים הסתה, ניסיון להשפלה, הרגשה של זרים במולדתם.

אני לא אשכח את הלוח שקראתי בכניסה לתחנת "אגד" בחיפה; שם יש שלט, כתוב עליו באותיות מתכת. בעברית כתוב: חיפה זו עיר שלך, שמור על ניקיונה; באנגלית כתוב אותו דבר; בערבית כתוב: שמור על הניקיון, העבריין ייענש. איזו גישה זאת? איזה תרגום זה? זו פשוט בושה.

אליקים העצני (התחיה):
זה קיים עד היום?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה קיים עד היום. ביום רביעי חיפשתי שוב ומצאתי את זה.

אליקים העצני (התחיה):
אמרת לראש העיר?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן, כן. שלחתי מכתב לראש העיר. כל מה שדרוש ממני, עשיתי.

זה לא עניין של ביורוקרטיה, זה לא עניין של פיגור בתחום הכלכלי־התעסוקתי. ישראל היא מדינה מפותחת, ברמה. זה לא עניין של הגשמת מערכות, כפי שנאמר בדוח, זוהי מדיניות. צריכה להיות ראייה פוליטית אחרת. צריכה להיות ראייה אנושית אחרת; מבוססת על שוויון אמת לכל אזרחי המדינה, כלי הבדל בין יהודי ובין ערבי; מבוססת על שלום צודק, שחוסך קורבנות, חוסך דם, חוסך ייסורים וחוסך גם כסף.

אני רוצה לסיים בשאלה. המועצה לתכנון לאומי הוקמה בשנת 1985. במועצה כ־50 חברים מתחומי האקדמיה, הפקידות הבכירה במשרדי הממשלה, התאגידים והחברות הממשלתיות ואנשי עסקים בכירים. האם יש במועצה חבר ערבי אחד אזרח מדינת ישראל, מהאקדמיה, מהפקידות הבכירה, איש עסקים? התשובה, לדעתי, היא — אין. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה לחבר הכנסת נפאע. אני קורא לחבר הכנסת אברהם פורז, אחריו — חבר הכנסת אליקים העצני, אחריו — חבר הכנסת יעקב צור, והאחרון — חבר הכנסת יואש צידון. חבר הכנסת פורז, בבקשה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, במשטר נכון ותקין, משרד הכלכלה והתכנון היה צריך להיות משרד מרכזי מאוד, משרד שבעצם נמצא מעל משרד האוצר. בסופו של דבר, בכלכלה נכונה, קודם כול קובעים את היעדים בשיטת המקרו ואחר כך מחלקים את הכסף הקטן למשרדים על־מנת להשיג את היעדים.

אצלנו, אנחנו יודעים את האמת. משרד הכלכלה והתכנון הוקם בשעתו על־מנת למצוא איזה תפקיד ליעקב מרידור, שהיה מקורב לראש הממשלה מנחם בגין, וכך ליקטו ממקומות שונים יחידות שונות, אספו אותן לכדי משרד אחד והפכו זאת למשרד הכלכלה והתכנון.

אני ראיתי שהשר, בסקירה שלו, המפורטת למדי, מציע על רשימת יעדים ועל פעילויות הנעשות במשרד. אני מוכרח לומר, שבהתחשב במשאבים, המשרד הזה עושה עבודה ראויה.

אני מבקש לומר, שהנושא שמשרד הכלכלה והתכנון עוסק בו, של העברת שדה התעופה באילת למקום אלטרנטיבי, הוא חשוב ביותר. שדה התעופה הזה חוצה את העיר אילת, מפריע לבתי־המלון, מפריע לתפקודה של העיר אילת, ואני מצטער על כך שעד היום כל המאמצים שנעשו והמכרזים השונים לא עלו יפה.

אני גם ראיתי שהעיקרון הוא עיקרון של barter, זאת אומרת, המדינה בעצם מוכרת את הכול בעסקת חבילה. אני רוצה לומר לך, אדוני השר, שלו זה היה תלוי בי — אף שאני יודע שגם כשרוצים לעשות משהו, לפעמים לא נותנים — היה הרבה יותר חכם מבחינת המדינה למצוא איזו מערכת של מימון העברת השדה ומכירת הקרקעות אחר כך קטע־קטע, משום שהערך הנכסי של הקרקעות האלה במרכז אילת עולה בהרבה, לדעתי, על המחיר של הקמת שדה תעופה אלטרנטיבי. אבל אני גם מבין את האילוץ, שבמערכות כמו אצלנו, לפעמים האלטרנטיבה היא — או שעושים barter או שלא עושים דבר.

וגם כשרוצים לעשות barter, לא נותנים לעשות barter. כך שאני בהחלט מאחל לך, שבנושא הזה של שדה התעופה באילת תמשיך, לא תניח לזה עד שתוציא את שדה התעופה הזה מתוך העיר אילת.

גם בנושא השני שהתחלנו לעסוק בו, חבר הכנסת צידון ואנוכי, בסיוע של משרדך, נושא של העתקת שדה־דב, גם על כך אתה ראוי לברכות, גם על ההחלטה שקיבלתם בממשלה וגם על תרומתך האישית בעניין הזה. העיר תל־אביב היא עיר חשובה לא פחות מהעיר אילת. אגב, זה מעניין. בעצם הטיסות המתקיימות הן משני שדות התעופה האלה שהיינו רוצים להעתיק אותם. רוב הטיסות הפנים־ארציות אצלנו הן באמת בין שדה־דב לבין שדה התעופה באילת, ואת שני השדות האלה היינו רוצים להעתיק ממקומותיהם. גם בעניין הזה אנחנו מקווים שבסיועך נוכל לעשות משהו חיובי.

אני רוצה לומר, שהמפלגה שאתה נמנה עמה נקראת: הליכוד — תנועה לאומית ליברלית. בקטע הלאומי, אין לי מחלוקת. בנושא ארץ־ישראל, אני לא מוצא אצלכם פרצות.

אליקים העצני (התחיה):

זו מחמאה גדולה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

כן, זו מחמאה גדולה. גם אלה שנחשבים בעיני רבים כמתונים, למשל אלה שהופנתה אליהם קריאה לתמוך בשינוי החוק בעניין מפגשים עם אש"ף, רחוקים מלהיות מתונים. לדעתי, אין בעיה בליכוד בנושא ארץ־ישראל, אף שיש קולות שונים. אני מניח, חבר הכנסת העצני, שחלקם מתונים מדי או לא פועלים לטעמך, אבל בעיני, מבחינת העניין הלאומי, אין לי טענות לליכוד. אבל, בעניין הליברלי יש לי טענות קשות מאוד.

אני מוכרח לומר, שחלק מהליכוד הוא, לדעתי, רחוק מאוד מתפיסת עולם ליברלית. הייתי אומר אפילו בולשביקית — זאת אומרת, חלק, גם משרי הליכוד, נוקטים גישות בולשביקיות, של ניסיון לערב את המדינה בכל דבר. ואני רוצה לומר, שאתה מציל את הליכוד בעניין הזה, משום שעקבתי אחריך, גם בפעולותיך, גם בהשקפת העולם שלך וגם בדברים שאתה מציע, וראיתי שאתה אכן פועל בשיטות של כלכלה חופשית וכלכלה ליברלית. יש עוד כמה שרים בליכוד שהם כמוך, אבל בעניין הזה אתה נושא דגל, ואני חושב שאתה נושא דגל חשוב. בעניין הזה אתה ראוי לברכות, משום שבעיני לפחות, בעניין הלאומי אני חלוק על הליכוד, אבל בעניין האחר, קיוויתי שלא אהיה חלוק, ואני דווקא מוצא את עצמי לעתים קרובות מאוד חלוק עליכם.

גם הנושא הזה של פינוי גרוטאות, שאתם עוסקים בו, הוא מלאכה חשובה ורצינית מאוד, משום שהעניין האקולוגי, איך שהמדינה הזאת נראית, הוא עניין חשוב. אני מבין גם את העניין הכלכלי הטמון בכך, שצריך למצוא את התמריצים המתאימים, כדי שהעניין הזה יהיה חשוב.

אני רוצה לומר לך, השר דוד מגן, ואני אומר את זה מעל במת הכנסת, שאתה overqualifed בשביל משרד הכלכלה והתכנון. לו היה זה תלוי בי, הייתי ממנה אותך לתפקיד חשוב יותר, לא משום שמשרד הכלכלה והתכנון אינו משרד חשוב, הוא בהחלט משרד חשוב, אני מעריך את העבודה שהמשרד הזה עושה, אבל בקונסטלציה שנוצרה אצלנו, משרד הכלכלה והתכנון הוא משרד שולי יחסית, ואתה, עם הכישורים שלך, ולפי השקפת העולם שלך והמרץ שלך, יכולת למלא בהצלחה תפקיד טוב יותר. אבל, אני מניח שהזמן יעשה את שלו, ואם לא תהיו באופוזיציה, אתה ודאי תתקדם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת פורז. אני בטוח שהשר שמח על הדברים האחרונים שלך.

אני קורא לחבר הכנסת אליקים העצני, ואחריו — לחבר הכנסת יעקב צור.

אליקים העצני (התחיה):

כבוד היושב־ראש, חברי הכנסת, כבוד השר, בתחילת דברי אבקש לציין בחיוב רב את הסקירה הזאת, את האיכות שלה, היא ברורה, מסודרת, ערוכה בטוב־טעם ומאלפת.

לפני ימים מספר היתה לנו ההזדמנות לשמוע כאן את הסיכום של שר הבינוי והשיכון. היום אנחנו יודעים, וכל הציבור חש בזה, שהוא בדרך להצלחה; דהיינו, אנחנו בדרך להצלחה באמצעותו בנושא של גג מעל לראשי העולים, וההיסטריה שבה היינו כולנו לא מזמן, שמא ילונו ברחובות, איננה עוד. לכן התפנינו להעלות את נושא התעסוקה לעולים, וכמובן גם לדור הצעיר, שכל שנה נכנס למעגל העבודה, והוא עכשיו בראש דאגותינו.

טוב שהסדר הוא זה, כי זה הסדר הנכון, כי כשיוצאים העולים מנמל התעופה — הדבר הראשון הוא גג מעל הראש. אבל אז מגיעים לשאלה הזאת של התעסוקה, והיא בעצם שאלת כל המשק — וזה משתקף אצלך בסקירה — כי אתה אינך יכול ליצור כמות כזאת של מקומות עבודה יצרניים, ולו גם חלק מהם יותר יזומים בתחילה, אבל בסופו של דבר יצרניים — בלי לחולל מהפכה שלמה במשק. משהו מזה משתקף בסקירה שלך, אדוני השר, אבל הבעיה היא: איפה הביצוע?

הייתי רוצה להביא כמה דוגמאות, מתוך ציפייה לשמוע בדברי התשובה של השר איזו קונקרטיזציה. ניקח את נספח א', שבו מדובר על הצעה לעיקרי מדיניות לקליטת עלייה. מדובר בעמוד 2 על שינויים במערכות השכר בחוק שכר מינימום ובחוק ביטוח אבטלה כדי שלא ישמשו מחסום לתעסוקה. לא צריך להגיד דבר, חבל על כל רגע, אנחנו יודעים בדיוק במה מדובר, איך הדבר הזה מחנק אנשים לא לעבוד. השאלה היא: איפה זה עומד היום? טוב מאוד לראות את כל הרעיונות האלה מרוכזים יחד, זה חשוב, אבל איפה הביצוע? ואינני בא אליך, כבוד השר, בשאלה איפה הביצוע, זה לא בידך, אבל התפקיד של המשרד שלך הוא, ראשית, להצביע, כפי שעשית, על מה שצריך לעשות, אבל גם לומר מה נעשה ומה לא נעשה, ולהדגיש מאוד מה שלא נעשה, כי רק בדרך שבה המשרד ממלא את תפקידו.

אני ממשיך באותו עמוד: ביצוע ההפרטה של חברות ממשלתיות ובנקים יואץ. עד שאנחנו פושטים יד בחוץ־לארץ ויש לנו נכס אדיר כזה של בנקים, ששילמנו עליו כל כך ביוקר, איפה זה? עכשיו הזמן לקחת את הכסף הזה ולהשתמש בו למטרות האלה. באיזה שלב נמצא העניין הזה ובאיזה שלב הוא לא נמצא? תאמר זאת בלי מורא ובלי משוא פנים.

עוד בעמוד 2: הסרת הפיקוח על מט"ח ושינויים מבניים בתקציב המדינה. עמוד 3: יצירת קרנות הון סיכון להשקעות במפעלים חדשניים בשלבי מו"פ, מחקר ופיתוח, טרום ייצור, פריצה לשווקים חדשים. אם אנחנו רוצים שלא לעד יטאטאו רופאים, טכנאים ומהנדסים רחובות — והם לא יעשו את זה לעד, אם הם יעשו את זה יותר משנה הם יעזבו את הארץ — פה התשובה. איפה זה עומד? מה נעשה במערכות השונות בעניין הזה?

אתה מדבר בעמוד 3 על יצירת כ־100,000 מקומות עבודה חדשים על־ידי השקעות בתשתית תעסוקתית מתאימה, ואני מתאר לי שפה כבר מדברים על דברים יזומים. בסדר, על מה? כבישים? ביוב? תעלת־הימים? בוא נשמע. נבטים וכביש דרך ערד לירושלים? מה? איפה עומדת כל התוכנית? ולא, הדברים תלויים באוויר.

שמענו ממך מלה לגבי מה שכתוב בעמוד 5 על עסקים קטנים, ובדבריך כאן כאילו משהו התקדם, אבל לא אמרת מה. הקמת מרכזי מחקר ופיתוח ליד מוסדות אקדמיים וכך הלאה וכך הלאה. מסים לשיתוף האוכלוסייה בנטל; זאת בושה שעדיין לא קיבלנו מיסוי רציני להשתתף בנטל הזה, ממש בושה. אי־אפשר להבין את זה כלל, ואנחנו באים לכל העולם בתביעות.

הואיל וכבר יש צפצוף, אינני רוצה להפסיד נקודה אחת שאני מבקש להעיר לך לגבי ערי הפיתוח.

היו"ר מ' וירשובסקי:

זאת תהיה האחרונה, כי כבר עברת את זמנך.

אליקים העצני (התחיה):

נקודה אחת לגבי ערי הפיתוח, שאתה רוצה לתקן את החוק, אבל התיקון הזה יכול להיות לרועץ. בנספח י' שלך אתה אומר: "הגידול הצפוי במספר התושבים בשל קליטת העלייה". ליש"ע, כידוע לך, אין מזרימים עלייה, אבל העולים נקלטים בבתים של ותיקים, והוותיקים באים אלינו. העונש ליישובי יש"ע יהיה שהקריטריון הזה יכה בהם. יש לתת את הדעת לעניין הזה.

הכנתי רשימה ארוכה, אבל בכל הנושאים שהזכרת — אסכם, זה המשפט האחרון שלי — רצוי, אם אפשר, לשמוע בדברי הסיכום שלך יישום או אי־יישום, אבל תשובה בתחום המעשה. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת העצני. אני קורא לחבר הכנסת יעקב צור, ואחריו — לאחרון המשתתפים בדיון, חבר הכנסת צידון. בבקשה, חבר הכנסת צור.

יעקב צור (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני מציע לשר להתאהב במשרד שהוא קטן ולנסות למצוא בו את העיקר בתקופה הזאת. את מחלותיו אנחנו יודעים, גם את חולשתו, אבל נדמה לי שאתה יכול למיין לעצמך תפקיד אחד ולהיות בו — אם גם תחשוב דברים שהם נכונים — המצליף בשער, ואלה הם השינויים שמתחייבים במשק לנוכח קליטת העלייה. אתה עוסק בזה בחוברת שלך.

אני חושב שאנחנו עומדים בפני המחדל החמור ביותר של הממשלה, כי את המחדל שהיה במשך חצי שנה, שבעה חודשים, בעניין השיכון — השיגו בהרבה כסף וגם בקצת מעשים לא כשרים שיסגרו את הפער הזה. בתחום היערכות המשק, בתחום התעסוקה, אנחנו ב"ברוך" אדיר, ואני חושב שעדיין צריך לראות את העלייה כאופציה ולא כוודאות. אני לא רואה שום שינוי מהותי בנושא התעסוקה, ונדרשים שינויים לא בהיקף ולא בכמות, אלא בעוצמה אחרת ובמהות חדשה.

ואני חושב שהטעות טמונה בכמה עניינים: דבר אחד — הממשלה לא אומרת לעצמה מנין יבואו המקורות והמשאבים; פשוט לדבר אמת: 30 מיליארד, 40 מיליארד — כמה? מנין זה יבוא? האם עוד אוחזים בדעתו של שר האוצר שזה יהיה דה־לוקס וכולנו גם נתעשר באותו זמן? הדבר השני, והוא בתחום פיתוח מקורות התעסוקה — מי יעשה את זה? אתה, כתושב קריית־גת וכמי שעמד בראש העיר הזאת, יודע שיישוב כמו קריית־גת נולד מיוזמה ממשלתית, גם אם היה שם הון פרטי של פולק, וצריך להיפרד מהתיאוריות הליברליות שאולי מתאימות לתקופה אחרת, וגם אז יש ויכוח אתן. אם לא יגייסו את כל החוכמה וההון וההשתתפות בסיכון לא יביאו לתמורה הנחוצה במשק, ליצירת 500,000 מקומות עבודה, גם אם יהיה כסף זול. בתקופה כזאת ממשלה לא יכולה להסתפק בקביעת המקרו של כללי המשחק בשוק, זה פשוט לא יקרה, בעיקר לא במשק שחלק גדול ממנו הוא משק ממשלתי וציבורי. ואני לא מבין איך אתם לא מצליחים להיפרד מתפיסתכם המוטעית. זאת לא בושה בתקופה כזאת להקים חברות ממשלתיות שיקימו מפעלים. אל תיבהלו מזה. הקמנו, ברוך השם, מפעלים ציבוריים וממשלתיים לא רעים כל כך, לא הכול פאשלות.

עובר חודש אחרי חודש, ואני חושב שיש כמה טעויות שצריך להיפרד מהן. זה לא הדבר הכי חשוב עכשיו למכור חברות ממשלתיות. מה שחשוב הוא — לתת להן הנחיה לגדול ולהתרחב על־פי קריטריונים כלכליים. זה החשוב עכשיו. זו לא מצווה עכשיו לחשוף את המשק, כי האלטרנטיבה היא לתת לאדם כסף חינם, שיהיה לו מה לאכול. אני גם לא מאלה שנתפסים למלה הקדושה הזאת "תשתיות". רוב העובדים בתשתיות יהיו עובדים מיובאים מחוץ־לארץ או מהשטחים. צריך להתחיל לראות שמקימים מפעלים, ואנחנו יודעים שמפעל זה לא רק כסף, זאת יזמות, זה למכור את המוצר.

לפי הבנתי, הממשלה הזאת אינה עוברת להבנת המציאות בשני עניינים: האחד — באמירה ברורה וחדה מה הם המשאבים, איך הם יושגו, מה הגירעון שאפשר לעמוד בו בשנים הקרובות, וכיצד אפשר להבטיח את המשאבים האלה; השני — היא לא מבינה שדאגה עוד ל־500,000 מקומות עבודה ברמת המיומנות וההשכלה של העולים לא תושג על־ידי כללי המשק החופשי והיזמות הפרטית בלבד. אני בעד עידודם. אני בעד שהם יתעשרו. אני בעד עידוד עסקים קטנים, וזה חשוב מאוד בעיקר בשל אופי העלייה הזאת. אבל ללא פריצת דרך של המשק הציבורי הקיים בארץ לא תהיה פריצת הדרך בנושא התעסוקה.

כל מי שמסתובב רואה את העולים, ולא יותר מ־10% ממי שבאו נקלטו בעבודה. אני לא יודע מנין הוציא ראש הממשלה את הנתון 50%. זו שטות. 50% מהם בכלל אינם בשוק העבודה. וגם האולפנים הם הרי חצי אבטלה, כי אילו היתה עבודה בארץ היו צריכים לעבוד ביום וללמוד בלילה, לייצר ולהרוויח. המשק הולך לקטסטרופה בעניין מקומות העבודה. העניין לא ייפרץ על־פי הקריטריונים וקווי המחשבה שאתם פועלים לפיהם.

אני חושב שבתקופה כזאת, דווקא העובדה שאתה לא מתעסק ביום־יום, אולי יתברר שזה התפקיד המרכזי — להיות המכשיר של החשיבה החדשה, כדי שתפתור את הבעיות האלה. גדולים ספקותי שהדבר יכול להתקיים בתפיסות הרווחות בממשלה ועם האנשים המרכיבים אותה היום.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת צור. רשות הדיבור לאחרון המשתתפים בדיון, חבר הכנסת יואש צידון. בבקשה.

יואש צידון (צומת):

אדוני היושב־ראש, אדוני השר, עמיתי, צוות המשרד הנכבד, אני אחרון הדוברים, כמעט אחרון המוהיקנים. בחמש דקות לא אתייחס לפרטים אלא לעיקרון בלבד. שיחק לי פעם

המזל, והייתי ממונה על תכנון חיל האוויר ועל פיתוח אמצעי הלחימה שלו; תפקיד מעניין ביותר במסגרת חבורת עילית. זו היתה מלחמה מתמדת שבין צורכי היום הדחופים והמוצדקים "לעשות" בזמן אמיתי, לבין צורכי המחר, הגדרתם היעילה, התיאום והאיזונים ביניהם, והתוויית הכיוון שבו היה תלוי עתידו של החיל ובכך עתידה של המדינה כולה. לא אומר כמה שנים קודם לביצוע תוכנן מה שהיה מאוחר יותר מלחמת ששת־הימים, אבל זה הרבה שנים — תוכנית מגירה.

אין תכנון מהיום להיום. התכנון הוא למחר, והמחר מגיע תמיד, פרט לאלה שההווה היה עבורם גם הסוף. בלחצים הקיימים וזנחים מדי יום את המחר כדי להטליא טלאים לצורכי היום, כי אתמול, כשהיום היה מחר, זנחו אותו בשל צורכי השלשום.

משום תפיסה זו הפך משרד הכלכלה והתכנון לסינדרלה, ואני איני מסכים לכך משום הנימוקים שהבאתי לעיל. אביא שתי דוגמאות. ראשית, התפלה על־ידי שימוש בחום השיעורי של תחנות כוח. הטכנולוגיה להתפלה כזאת ידועה היטב זה שני עשורי שנים. ישראל מובילה בה. אילו תכננו את תחנות הכוח של 20 השנים האחרונות כשההתפלה היא חלק אינטגרלי מתפקידן ומחסור המים היה ברור לכל פרט, פרט לכמה נציבי מים, נציבי מלח, היה מחיר המים המותפלים 35 — 45 סנט לקוב, שזה מחיר סביר מאוד, לצמיתות. אם יתקינו מתקני התפלה כיום, תוך עריכת שינויים בתחנות, יעלו המים מחיר כמעט כפול, לצמיתות. משרד האנרגיה עשה את שלו, רק את שלו. למשרד החקלאות לא היתה בכך דריסת רגל. מדוע? חסר היה משרד כלכלה ותכנון, שראייתו ממלכתית ולא אינטרסנטית צרה. אילו הוא היה מעורב, היו לנו כעת 200 מיליון קוב מים לשנה במחיר סביר; 10% מהתפוקה הכללית של המים.

דוגמה אחרת — נמל אילת. קיימת תוכנית להקמת נמל עמוק מים, שימוקם כ־10 קילומטרים צפונה מאילת ויחובר למפרץ על־ידי תעלה. לתוכנית זו יש יתרונות רבים, כגון פינוי חוף לתיירות, מניעה של תנועת רכבת בעיר בעתיד, שירות טוב יותר לאזור הסחר החופשי וכדומה. אלא שנמל אילת משנע רק מיליון טונות לשנה והעתקת הנמל לא כדאית בשל מיעוט המטען. פחם מייבאים בעיקר מדרום־אפריקה ומאוסטרליה. יש סיבות רבות להגביר את הקשר עם הארצות הללו ועם המזרח הרחוק. ניתן להגיע אליהן דרך הסואץ, אבל גם דרך אילת. הפחם יכול למלא את נפח המטען הדרוש לתפעול אילת־צפון. אבל קיים חשש לזיהום האוויר באילת עצמה על־ידי אבקת פחם המתפזרת בעת פריקה וטעינה. מה צריך? בדיקה וניסוי; פשוט. זה שנים רבות, אולי עשר שנים, דנים בשאלה "היה או לא יהיה זיהום". דנים. הניסוי וניתוח התוצאות עולים כשליש מיליון דולר, מזה מוכנה ממשלת הולנד לתרום כ־250,000, בהיות הנושא נושא אקולוגי והחברה המבצעת הולנדית. אין מי שיחליט.

לעיריית אילת יש עניינים משלה, לגיטימיים. לרשות הנמלים עניינים משלה, לגיטימיים. למשרד האנרגיה עניינים משלו, לגיטימיים. איפה העניינים של מדינת ישראל? — נדחקים לקרן זווית. אין פוסק לאומי.

אני פונה לממשלה להפסיק להפקיר את המחר כדי להטלות את טלאי היום בשל חוסר התכנון של אתמול. מגיע לנו משרד כלכלה חזק, עם סמכויות תיאום בתפר שבין המשרדים האינטרסנטיים השונים וסמכויות לגבי כל נושא ממלכתי שנפרס על־פני משרדים מספר. וכולנו יודעים שמספרם רב מדי. תודה, אדוני.

היו"ר מ' וידרושבסקי:

תודה לחבר הכנסת צידון. זו היתה הפעם הראשונה שעברת בכמה שניות את הזמן. בדרך כלל אתה הרבה בתוך הזמן.

אני קורא לשר הכלכלה והתכנון להשיב גם על הקומפלימנטים הרבים שהוא קיבל, והוא היה מקבל גם ממני אילו דיברתי, וגם על הדברים שנאמרו כאן. אני מציע שתתייחס בעיקר לדברים של החברים שנשארו לשמוע אותך.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אדוני היושב־ראש, גם אם פתחת בביקורת כלפי החברים שלא נשארו לשמוע אותי, חלקם על כל פנים התנצלו בפני בגלל מחויבויות אחרות שיש להם. אם תרשה לי להעיד בפניך כאחד שעבר לפני פחות מ־15 חודשים מספסלי הכנסת לספסלי הממשלה והקשיב בקשב רב לדיון, אני חושב שמשהו קרה לכנסת הזאת ב־15 החודשים האחרונים. בעיני היה הדיון ברמה גבוהה. גם הוויכוחים וגם הביקורת היו ענייניים, וגם אם לא נהוג להחמיא לעמיתי, חברי הכנסת, אני מודה לכל חברי הכנסת, ללא יוצא מן הכלל, אשר נטלו חלק בדיון ובוויכוח. בשעה שחברי הכנסת נרשמו לדיון, וזכרתי את העמוד הראשון, המדבר רק על 3 מיליונים ו־86,000 שקלים, חששתי שתהיה התנפלות ומה עלול לעלות בגורל משרד הכלכלה והתכנון. וברוך השם, אני חושב שעברנו זאת בשלום.

אני מודה על ההתייחסויות, אני מודה לחברי הכנסת, במיוחד מהאופוזיציה, שהתחייבו להילחם ולעזור למשרד הכלכלה והתכנון בדיון על התקציב בכנסת, כדי להעמיד לרשותו תקציב ראוי, כדי שיוכל להמשיך ולפתח את התחומים שבהם הוא החל לעסוק באחרונה.

אדוני היושב־ראש, לגבי אחת השאלות, שהיא בהחלט אקטואלית — בעוד 28 שעות יפורסם דוח מבקר המדינה. אומנם זו תהיה שעת לילה מאוחרת, אך אני מניח שביום רביעי בבוקר אפשר יהיה לקרוא את דוח מס' 41 של מבקרת המדינה, ולצדו יונח הספר הנקרא "הערות שר הכלכלה והתכנון". לא אלאה אתכם בפרטים. אני מנוע בתקופת החיסיון שתימשך עוד 28 שעות לדבר עמכם על מה שמופיע בדוח ומה עשתה הממשלה כדי לתקן ליקויים.

אבל, לדבר אחד הייתי מבקש את אוזניכם. אנחנו מתכוונים לבקש לתקן את חוק מבקר המדינה כך שהוא יונח ארבע פעמים בשנה — אחת לשלושה חודשים יפורסם דוח מבקר המדינה. התכיפות והתדירות הקבועות יהפכו את הביקורת לאפקטיבית יותר ויאפשרו גם לממשלה ולגופים המבוקרים לתקן בצורה יסודית יותר את הליקויים. גם אם יש ויכוחים בין משרד מבקר המדינה לבין משרד הכלכלה והתכנון, אני מקווה שבסופו של דבר תתמוך הכנסת בעמדת משרד הכלכלה והתכנון בתחום הזה.

התיקון השני המוצע אומר, כי דוח מיוחד של מבקר המדינה, גם לו תידרש תשובת הממשלה. היום, כידוע, אין לממשלה מעמד לגבי הדוחות המיוחדים. הניסיון שהצטבר, לפחות בשנה האחרונה, מחייב תיקון בעניין הזה. אני מקווה שהכנסת תסייע לממשלה לקבל את התיקון, אם אומנם אצליח לשכנע את חברי הממשלה כולם בעניין הזה.

בקשר להערות שהושמעו גם בקריאות ביניים, גם בפתקים שהועברו אלי, אני רוצה להצביע על כמה נושאים שהם פרי יוזמתו של מנכ"ל משרד הכלכלה והתכנון, יחזקאל הרמלך, אשר הקים את פורום הייעול הכולל את מנכ"לי משרדי הממשלה השונים.

בעקבות הדיונים בפורום הייעול יש תוכניות המדברות על הקמת קריית־ממשלה מחוזית ברמלה. אנחנו מדברים על הקמת שש קריות מחוזיות ברחבי הארץ.

הושגה גם התקדמות בכל מה שקשור בחיוב משרדי הממשלה בגין שימוש בדיור שבבעלות המדינה.

יש התקדמות בפיתוח שירותי גניזה מרכזיים, ובעניין הזה יש ועדת משנה שהוסמכה על־ידי לעבד הצעה סופית שתוגש לממשלה.

הוקם מאגר נתונים לעניין פרטי רישום של תושבי ישראל, וגם הנושא הזה נמצא בתהליכי יישום, לאחר שקיבל תוקף של החלטת ממשלה.

יש צוות העוסק בהקמת מאגר גיאוגרפי ארצי.

אנחנו מבקשים בחודשים הקרובים להתמודד, במסגרת הייעול, עם שני תחומים נוספים. האחד מדבר על מסגרת לתיאום מערכות התכנון בממשלה, והשני — על קביעת סדר־עדיפויות להקצאת משאבים.

הוזכרה כאן ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל, אחת מוועדות השרים שבראשה יש לי הכבוד לעמוד.

אני מבקש לעדכן ולומר בנושא יישום המלצות דוח ועדת־קוברסקי, זה הדוח שאומץ על־ידי הממשלה ה־23, הממשלה הקודמת, ועוסק בבדיקה כוללת של שירות המדינה — ראש הממשלה, שר האוצר ואנוכי מינינו לפני זמן קצר את נציב שירות המדינה כרפורמטור, והוא ירכז את כל הפעולות הקשורות ברפורמה, כמתבקש וכעולה מהמלצות דוח ועדת־קוברסקי.

לגבי עניין תהליך קבלת החלטות בפרויקטים לאומיים, כפי שמסרתי בסקירה ועניתי על אחת השאלות של חבר הכנסת אורון, ציטטתי את עיקרי ההחלטה שנתקבלה בממשלה.

משק המים בישראל — מי שעוקב אחר פעולות הממשלה יודע כי ב־22 במאי, לפני כשבועיים, גיבש צוות שרים בראשות שר המשפטים ובהשתתפות סגן ראש הממשלה, שר התעשייה והמסחר, שר האוצר ושר הכלכלה והתכנון, שהוסמכו על־ידי הממשלה, מערכת החלטות אשר תבוא לאישור הכנסת במסגרת חוק, בעניין משק המים. אני גא לומר, כי נושאים שעלו על־ידי עובדי משרד הכלכלה ברשות לתכנון לאומי וכלכלי, נושאים שרוכזו על־ידי יועצי, משה יזרעאלי, עוד לפני זמן רב, הגיעו לידי תרגום פורמלי בהחלטת צוות השרים. עם כל הצניעות, מותר למשרד הכלכלה והתכנון להיות גא בתרומתו לרפורמה המתבצעת והולכת במשק המים.

לא ארחיב את הדיבור לגבי התעשייה הצבאית והעברתה לנגב. אני חושש שוועד העובדים של התעשייה הצבאית יתנגד ליוזמה, ואני כמעט מהמר — אם מותר להמר, אדוני היושב־ראש — שהנושא יגיע לדיון — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

עוד לא אושר הדוח על בתי־הקזינו המותרים, אבל באופן פוליטי מותר להמר.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אני מעריך שהנושא יגיע ממש בקרוב לדיון בכנסת ובוועדותיה.

אענה עתה לחלק מחברי הכנסת אשר דיברו על נושא המשכנתאות. גם פה לא אכביר מלים. ביום שני הבא אמורה ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל לדון בהמלצות הצוות הבין־משרדי בראשותו של מנכ"ל משרדי, ולפי אינדיקציות שכבר קיבלתי, אני מודיע לכנסת: תהיה בשורה חברתית בהמלצות שיוגשו.

משק הביוב — גם בעניין הזה נתקבלה החלטת ממשלה באמצעות ועדת שרים לענייני תיאום ומינהל. אני מאמין שההרכב הפרסונלי של הוועדה בראשות מנכ"ל משרד הכלכלה והתכנון, שטיפלה בעניין בכל מה שקשור בייעול, בחיסכון, במערכת הטיהור, בפיתוח כל מה שקשור במחזור המים, ייתן תנופה לנושא החשוב הזה, שיש לו קשר, מלבד לאיכות החיים, גם להספקת מי קולחין, מים מושבים, לחקלאות.

בתחום הקצאת משאבים למחקר ופיתוח ובתחום שיפור הטיפול — פה הייתי מפריד בעניין הזה. לעניין הקצאת משאבים למחקר ופיתוח, אנחנו עוד נביא את העניינים בפרוטרוט לוועדת הכלכלה של הכנסת, אבל אני חייב חוב מסוים לכנסת ולגבי שאלות שנשאלו במהלך מלחמת המפרץ. במהלך המלחמה עלתה שאלה קשה בדבר הפיצויים לנפגעי הטילים. כזכור, לא הוכרז מצב הג"א, לא הוקמו באופן רשמי ועדות מל"ח — משק לשעת־חירום — וועדות פס"ח — פינוי, סעד, חללים — ומשרד הכלכלה והתכנון נדרש לנושא יחד עם ראשי הרשויות המקומיות, וצוות בין־משרדי הכין עבודה מצוינת. העבודה של של הצוות הבין־משרדי קיבלה גיבוי של החלטת ממשלה.

אלה ששאלו מה עם ביטוח התכולה של בתי התושבים שנפגעו או בתים שעלולים, חלילה, להיפגע בהתקפות טילים — היה ויכוח עקרוני שעמד על סדר־היום הציבורי: האם יש ביטוח אוטומטי לכל תושבי המדינה או שצריך להעדיף ביטוח רשות? בוויכוח הזה ניצח בסופו של דבר משרד הכלכלה והתכנון, אשר שכנע את הממשלה כי הביטוח הוא ביטוח אוטומטי, ואם אני זוכר היטב את ההחלטה, היא מדברת על כך שאם, חלילה, היה נפגע במהלך מלחמת המפרץ ביתו של אזרח, גם אם הוא לא היה מבוטח ביטוח רשות, הרי שלגבי ערך כינון עד 150,000 שקל יהיה פיצוי של 80,000 — 100,000 שקל. כרגע אינני יכול למסור את הציטוט המדויק של החלטת הממשלה. מה שחשוב הוא, שבוויכוח העקרוני הזה העמדה האומרת כי יש ביטוח אוטומטי היא העמדה שניצחה וקיבלה גושפנקה של החלטת ממשלה.

אם הזכרנו מלחמה, אני חייב לציין גם פה במעט גאווה, כי עבודה של צוות בין־משרדי לעניין התגוננות אזרחים, צוות שפעל הרבה לפני פרוץ מלחמת המפרץ, תרמה תרומה לא קטנה בהכנת העורף לאותה מלחמה. במיוחד אני מתכוון להיערכות הקשורה להתגוננות בפני התקפות כימיות.

אין זה סוד, כי בנושא עובדים זרים ועובדים בלתי מאורגנים מיהודה, משומרון ומחבל־עזה, העבודה שרוכזה על־ידי משרד הכלכלה והתכנון, גם פה באמצעות המנכ"ל, שריכז צוות בין־משרדי — ואגב, אדוני היושב־ראש, בתקופה הנסקרת, של פחות משנה שבה אני ממלא את תפקיד שר הכלכלה והתכנון, נוסף על מטלה שהוטלה עלי על־ידי ראש הממשלה, לטפל במיעוטים בישראל, היו גם חמישה חודשים שבהם הטיל עלי ראש הממשלה את האחריות למשרד העבודה והרווחה. העניין הזה והשילוב הזה עזרו מאוד לגיבוש התורה המגיעה בעצם הימים הללו לידי מימוש בשטח ונמצאת בתהליך התגשמות, כשאותה עבודת זרים הולכת ומצטמצמת. אם, למשל, הודיעה אתמול משטרת ישראל, כי היא עצרה 570

ערבים תושבי עזה, חברון והשומרון, ששהו ביישובי מדינת ישראל ללא אישורי שהייה, זו תולדה של אחת מההמלצות הרבות של הצוות הבין־משרדי. אם יש היום פיקוח אפקטיבי נגד עבודת זרים על המשמעויות השונות שלה, זהו פרי עבודתו של אותו צוות בין־משרדי.

גם פה אני חייב לומר, שלחברי הכנסת דיין ושמאי, אם אינני טועה, היתה השפעה בחקיקת חוק מרחיק לכת מבחינת היקף הקנסות, יותר אפילו ממה שאנחנו תכננו, ואין ספק שהעניין הזה מרתיע מעסיקים שבעבר אולי העדיפו עבודה זרה חולה.

אינני רוצה להרחיב את הדיבור על העברת שדה התעופה מאילת לעין־עברונה ועל עניין הגריטה, איסוף הגרוטאות. הזכירו זאת חברי הכנסת, ואני מקווה שהנושאים הללו ימשיכו להיות מיושמים.

בפרטים קטנים כגון החלטות שקיבלנו בממשלה בדבר סדרי אישור נסיעה של עובדי מדינה לחוץ־לארץ וכיוצא בזה, אין בכוונתי להלאות את חברי הכנסת. אבל לאור דברים שנאמרו כאן רצוי שחברי הכנסת ידעו, כי למשרד הכלכלה והתכנון יש נציגות קבועה בוועדות הכנסת. הזכרתי את הגברת פנינה סופר בוועדת הכלכלה של הכנסת; היועצת המשפטית של משרדי, עורכת־הדין מיה קוק, בוועדת החוקה, חוק ומשפט; מר אלכסנדר טנצר בוועדת העלייה והקליטה של הכנסת; המפקח הכללי במשרדי, עוזי ברלינסקי, בוועדת הכנסת לענייני ביקורת המדינה, ובימים הקרובים אני מתכוון להשלים שיחה עם יושב־ראש ועדת הכספים בדבר השתתפות קבועה של נציג משרד הכלכלה והתכנון בוועדה זאת.

כאן אולי המקום לציין גוף אחר, חוץ־משרדי, והוא הצוות לגיבוש מדיניות חברתית שליד ראש הממשלה. בראש הצוות הזה עומד ד"ר אבי אלנצוייג. מרכז אותו יועץ ראש הממשלה לענייני חברה, מר חיים עמר, והצוות הזה בהחלט מסייע למשרד הכלכלה והתכנון בגיבוש תוכניות בתחום החברתי, ואנחנו, כמשרד ממשלתי, משתדלים לתרום לצוות הזה רעיונות מבית־מדרשנו.

צריך לזכור, כי תיאום והיערכות הגורמים השונים במשק, הנוגעים לנושא ההתייחסות לקשישים, החיסכון המוסדי והביטוח הפנסיוני, הוא תחום השייך גם למשרד הכלכלה והתכנון. כלי להבהיל את חברי הכנסת יתר־על־המידה, אני רוצה להזהיר ולומר, כי להערכת משרד הכלכלה והתכנון, בעוד שמונה ואולי תשע שנים צפויה מפולת של קרנות הפנסיה השונות בהיקפים של מיליארדי דולרים, ואינני רוצה לנקוב בסכום. שר האוצר ושר הכלכלה והתכנון מינו את מר שטסל ליושב־ראש ועדה שצריכה לבדוק את כל מה שקשור בנושא הביטוח הפנסיוני, לרבות הצעות למניעת ההתמוטטות הכספית הזאת — אני לא צריך לומר מה תהיינה ההשלכות החברתיות והמשקיות אם תהיה התמוטטות כזאת — לרבות קביעת עקרונות לחקיקת חוק פנסיה ממלכתי. לצערי הרב, הוועדה לא עמדה בלוח הזמנים, ניתנה לה ארכה נוספת, ואני מקווה שההערות שלנו והניסיון שלנו להמריץ את הוועדה יועילו, ונוכל לקבל מסמך כלשהו כמצע לדיון בממשלה, ולאחר מכן בכנסת.

בנושא היערכות המשק לקראת השינויים החלים בדפוסי הסחר בעולם יזמנו הצעת החלטה לוועדת השרים לענייני כלכלה. אני מקווה שמשרד החוץ יסכים עם ההצעה שלנו, ונוכל גם בעניין הזה להתקדם ולתרום, כפי שהמשרד תרם בכל הפרויקט שנקרא חשיפת המשק ליבוא מתחרה מארצות שלישיות, וכפי שאנחנו תורמים בעבודה השוטפת תרומה משמעותית אליבא דיושב־ראש מרכז ההשקעות, אשר מעיד בכל מקום ואומר, כי נציג משרד הכלכלה, מר ברגר, הוא דמות דומיננטית במרכז ההשקעות. בעניין זה אני אולי גם מרמז לשאלה שבה נתבקשתי להרחיב בנושא טיפול בעסקים קטנים, בערבויות מדינה, בהשקעות בפריפריה, בפארקים תעסוקתיים וכיוצא באלה.

ידידי חברי הכנסת, אם אתם שומעים בחודשיים האחרונים, שמשרד החוץ העמיד בין הנושאים המרכזיים במישור המדיני את המלחמה בחרם הערבי, אני מבקש שתדעו, שהמשרד שתקף את הנושא הזה במלוא העוצמה, אחרי בדיקה יסודית עד כמה החרם הערבי גורם נזק למשק הישראלי, הוא משרד הכלכלה והתכנון. למשרד הכלכלה והתכנון יש חלק מרכזי בהעלאת הנושא למודעות בדיונים הבין־לאומיים שיש לממשלת ישראל. אני חייב להודות, שמתגבשת הצעת החלטה בוועדת השרים לכלכלה בעניין זה. להצעה זו שותפים גם שר האוצר וגם שר התעשייה והמסחר, ובישיבה הקרובה של ועדת השרים לענייני כלכלה נוכל לראות גם החלטה פורמלית, מעבר לעשייה המתבצעת, כפי שאמרתי, על־ידי משרד החוץ ועל־ידי ראש הממשלה בעצמו.

לא אלאה את בית־המחוקקים ביוזמות החקיקה של המשרד. רק אזכיר כי המשרד היה מעורב בצורה ניכרת בשלב החקיקה של חוק הביקורת הפנימית, התש"ן. חוק מבקר המדינה והמגמה שלנו לתקן הוצגו כאן. הוצגו כאן גם ההצעה וגם המגמה. חוק המכרזים — יש בכוונתנו, והיושב־ראש בוודאי יהיה מרוצה לשמוע זאת, כי אני יודע שהוא רגיש מאוד לעניין הזה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הוא כבר העביר בקריאה טרומית חוק בעניין הזה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

באיזו ועדה זה נמצא?

היו"ר מ' וירשובסקי:

בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אם כן, אדוני היושב־ראש יוכל לראות את משרדנו כשותף לעניין הזה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מאושר לשמוע את זה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

ונשתדל לעזור בעניין. אלה המגמות שנתגבשו במשרדנו.

אנחנו מתכוונים לתקן את חוק הגליל וחוק הנגב כך, שהמועצות של שני חבלי הארץ החשובים הללו תיהפכנה לרשויות, כל אחת כרשות עצמאית, ומיותר לומר מה היתרונות שיש לכל רשות שכזאת.

בקשר לשאלת התיאומים שהועלתה כאן, אנחנו מתכוונים ליזום תיקון לחוק־יסוד: הממשלה, האומר כי במקום שיש מחלוקת בין שרים, גם בנושא מינויים, והוזכרה כאן אחת הדוגמאות, ראש הממשלה יהיה השר הממנה; כלומר, הוא יכריע במחלוקת שבין שני שרים, במיוחד בנושאים הללו.

כאן המקום לברך את חברי הכנסת עדנה סולודר ושאול עמור על יוזמתם בנושא חוק פריון העבודה, התשנ"א. הואיל והחוק עבר לוועדת הכלכלה של הכנסת, יש סיכוי רב שהסיוע שלנו ושיתוף הפעולה שלנו יגיע לידי מימוש ולהפיכתו לחוק.

אינני רוצה להזכיר את החוק שעבר בקריאה טרומית בשבוע שעבר, הציג אותו חבר הכנסת דוד ליבאי, בנושא טיפול בנפגעי פעולות איבה. אזכיר רק את אשר אמרתי עת הציג את הצעת החוק, כי במקביל לחקיקה הזאת קיבל על עצמו צוות בראשות נציב מס הכנסה משה גבישׁ, שהוקם על־ידי הצוות הבין־משרדי בראשות מר הרמלך, להכין חוק בנושא זה. אני מניח, שבסופו של דבר הצעת החוק הפרטית של קבוצת חברי כנסת, שאותם ייצג חבר הכנסת ליבאי, והצעת החוק הממשלתית של משרד הכלכלה והתכנון תתמזגנה להצעה אחת לדיון באחת מוועדות הכנסת, ובוודאי תהיה בכך תרומה.

לא הזכרתי שבעניין חוק ערי ואזורי פיתוח אנחנו מתכוונים להציע, למרות הוויכוחים שיש לנו עם משרד האוצר, לבטל את הלינקג' המלאכותי הקיים בין הקלות במס הכנסה ובין זכאות להיכלל ברשימת ערי ואזורי הפיתוח.

אפילו בנושאים אקטואליים כמו חוק הבחירות לכנסת, על רקע התופעה שבעיני לא היתה בריאה, הבחירות החוזרות — אני מניח שזה אליבא דכולי עלמא, דכל חברי הכנסת — שנערכו בקלפיות המפורסמות ברמת־גן ובבני־ברק, כאשר ההתמודדות העיקרית היתה בין סיעות דגל התורה לתחיה, כל בר־דעת יודע שהצבעה שנתיים וחצי לאחר מועד הבחירות אינה תמיד עקבית. לאחר שתוצאות הבחירות ידועות ולאחר שהרכב הכנסת ידוע, ולאחר שהמשמעות היא שעל חודו של קול אפשר לקבוע מי יכהן בכנסת, אם חבר כנסת זה או אחר, אני מעריך שרבים לא היו צמודים להצבעה המקורית שלהם. בעיני עניין זה נראה מגוחך ומחייב תיקון, כדי שבית־המשפט, ואולי אפילו ועדת הבחירות המרכזית, יוכלו להציב סנקציות אחרות, אבל לא לקבוע בחירות חוזרות.

יעיד שר המשטרה, אם מותר להדליף משהו מישיבת הממשלה אתמול — אמרתי שאחד ההישגים של שר הכלכלה והתכנון העוסק בנושאים רב־תחומיים הוא לא לריב עם עמיתיו חברי הממשלה. אביא דוגמה. לדעת משרד הכלכלה והתכנון אסור שהבחירות למועצות האזוריות יהיו במועד אחר ממועד הבחירות לעיריות ולמועצות המקומיות. ההפרדה גורמת בזבוז משאבים, ימי שבתון מיותרים, בזבוז משקי. אני לא בטוח שמשרד הפנים אוהב את הרעיון. יהיה ויכוח בממשלה.

עדנה סולודר (המערך):
זו היתה יוזמתך כשהיית חבר כנסת.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
נכון, וההצעה עברה קריאה טרומית. אני רואה שחברת הכנסת עדנה סולודר עוקבת אחרי צמוד, וזה מסוכן.

אני מקווה שהדוגמאות הללו יצמיחו בסופו של דבר החלטות חכמות של הממשלה, החלטות שיקבלו גושפנקה של הכנסת ויתורגמו לחוקים של הכנסת, שיהיו בוודאי מבורכים וטובים.

אדוני היושב־ראש, אמרת שאני צריך להשיב גם על מחמאות של חברי הכנסת. בהחלט שמחתי לשמוע את דברי השבח של חברי הכנסת. אגב, מטעם סיעתי דיברו רק חברי הכנסת ראובן ריבלין ומיכאל איתן, ואילו חברים באופוזיציה וחברים אחרים שלא ממפלגתי הזדעזעו מהתקציב המצומק של משרד הכלכלה והתכנון והבטיחו סיוע בוועדת הכספים לקראת ינואר 1992. אני רואה בכך ברכה.

חברת הכנסת שושנה ארבלי־אלמוזלינו דיברה על הביקורת לגבי חברת "עמידר" ובמשרד הבינוי והשיכון, ועוד חברים דיברו על משרד הבינוי והשיכון. ידידי היקרים, את התשובות על הביקורת, לרבות בעניין משרד הבינוי והשיכון, תוכלו לקרוא ביום רביעי בהערות שר הכלכלה והתכנון. אני לא משוכנע שעניין "עמידר" מופיע שם בכלל.

אבל אני מציע לכולנו לעשות דברים שגם ועדות שרים עושות. ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל בראשותי סיירה הבוקר באתר החירום באחת מערי הפיתוח בנגב. מול העשייה, שבה מאפס בנייה, מקרקע בתולה, אתה רואה שבתוך פחות משנה צמחו 500 יחידות דיור מאוכלסות ברמה גבוהה — כל ביקורת מתגמדת. אני בעד לימוד מהערות, בעד צמצום הליקויים, אבל גם בעד ראיית הדברים בפרופורציות הנכונות ובעד לדעת לשבח את העשייה, במיוחד אם היא נתנה פתרונות ל־500 משפחות בבנייה יפה באופן יוצא מן הכלל. אני יכול לגלות את שם העיר, כדאי לכם לבקר בשדרות. בנייה יפה באופן יוצא מן הכלל — וכל זה בפחות משנה.

שר המשטרה ר' מילוא:
גם בקריית־גת.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
הואיל וראש עיריית קריית־גת יושב ביציע, אסור לדבר על קריית־גת.

שבח וייס (המערך):
אמר פעם אשכול: לא תחסום שור בדישו. הבעיה היא שאתם השור ואנחנו — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):
אנחנו השור ואתם — — —

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
שני משפטים בעניין מנהל מועצת הנגב. מנהל מועצת הנגב, ששמו צוין בסקירה, מונה על־ידי שר התעשייה ושר הכלכלה והתכנון בממשלה הקודמת; ליתר דיוק, החתימה של שר הכלכלה והתכנון דאז בכתב המינוי היתה בדוגמת חותמת ולא חתימה אישית. משרד הכלכלה והתכנון קיבל את המינוי הזה כעובדה.

העובדה שהמשכורות לא הגיעו לאיש אין לה שום קשר עם דעות אחרות שהיו במשרד התעשייה והמסחר. החשוב ביותר הוא, ששר התעשייה והמסחר פנה אלי ביוזמתו לפני שבועיים וביקש לשבת ולסכם את העניין. אני רואה בכך התקדמות. אני מקווה שבימים הקרובים אנחנו נשב ונסגור את הפרשה. מי שצריך למצוא את הפתרונות הטכניים לבעיה של אי־העברת המשכורת, ימצא את הפתרונות.

אגב, התקציב אינו מתקציב משרד הכלכלה והתכנון. ועדת הכספים של הכנסת אישרה תקציב מיוחד למועצת הגליל ולמועצת הנגב. את התקציב הזה אין שר הכלכלה והתכנון יכול להפעיל באופן בלעדי. אילו הוא יכול היה לעשות זאת, יכול להיות שהיה פותר את הבעיה ולא היה מצרף את העניין הזה לסקירה.

מיכאל איתן (הליכוד):
מי כן מפעיל את התקציב הזה?

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
מנהל מועצת הנגב והמועצה עצמה. היושבים־ראש של המועצה הם שר התעשייה והמסחר ושר הכלכלה והתכנון.

חברת הכנסת עדנה סולודר, שאלת: אולי דרושים שינויים בקונצפציה? אני רוצה לצטט מהחלטה שהממשלה קיבלה

בעת הדיון בתקציב בנובמבר 1990 לגבי תקציב 1991 : הגירעון התקציבי יופחת בהדרגה במשך ארבע שנים עד לביטולו המוחלט. הכוונה היא לפעול בכיוון זה ולא ליצור גירעונות שאחר־כך לא נוכל לתקנם. ובכל זאת, גם במסגרת שיש, אני יכול להביא עדות מדבריו של נגיד בנק ישראל ומדברים שאומרים שר האוצר, שר התעשייה והמסחר ושרים כלכליים אחרים, לא זאת הבעיה.

אני מקווה מאוד שבתוכניות שנצליח ליישם, למרות ההתנגדויות הקיימות בקרב גורמים מסוימים במשק — אולי לעסקת החבילה שנחתמה לפני כשבועיים תהיה תרומה לכושר ולסיכוי לממש את התוכניות הללו — נוכל בכל זאת להצביע על התקדמות.

חבר הכנסת מיכה גולדמן דיבר על מדיניות פיזור האוכלוסין, והחרו־החזיקו אחריו חברי כנסת אחרים, שלפי סיורים בשטח העידו, שהנגב והגליל וחבלי ארץ אחרים יצאו נשכרים, אם אפשר לומר כך, במידה רבה בזכות העלייה. אם מדברים היום על אוכלוסייה של רבע מיליון איש בבירת הנגב, באר־שבע, בתוך שנתיים וחצי — בעיני זו הגשמת חזון. לא אנקוב בשמן של כל הערים. אם בסוף השנה הזאת נראה, בעזרת השם, 600,000 תושבים ברחבי הגליל, מהם למעלה מ־400,000 יהודים — זאת התגשמות של חזון.

ברור שלהצעה המדברת על השקעות בתשתית תהיה השפעה בעניין הזה, ואני מאמין שהפרויקטים בתחום התשתית, אשר אושרו על־ידי ועדת השרים לענייני כלכלה, יוכלו להראות בתחום של שנתיים־שלוש שנים תוצאות בשטח.

חבר הכנסת שוחט, גם הוא ייחד את דבריו לגבי הגליל, הזכיר את עניין מנהל מועצת הנגב. הוא צריך לדעת, שהמועצה יכולה לפעול רק אם יהיה לה מנהל, וחשוב שיהיה לה מנהל, ולכן העניין הזכר.

לגבי החוק שנתקבל בשבוע שעבר, החוק שיזם חבר הכנסת גדליה גל, אומר וידוי קטן. בתפקידי בימים האלה כממלא־מקום שר האוצר, הציע לי אחד הפקידים הבכירים באוצר להציע לממשלה ביום ראשון, דהיינו אתמול, להקפיא את החוק. תשובתי היתה שלילית. אי־אפשר להפוך את הכנסת ללעג ולקלס. לא קיבלתי את ההצעה.

יותר מזה. בשיחה טלפונית אל מעבר לים, שקיימתי עם שר האוצר — אשר ישוב בקרוב — בגישתו להצעה שאושרה על־ידי הכנסת הוא עוד מרחיק לכת ממני. לכן, השמועות שעליהן דיבר חבר הכנסת שוחט, אני יכול לומר שבמידה מסוימת יש להן על מה להתבסס, דעתו של שר האוצר, כפי שהבנתי אותה, לאחר שהחוק התקבל, כמעט עולה בקנה אחד עם פרטי החוק.

חבר הכנסת האשם מחאמיד, דיברנו רק בשבוע שעבר על תוכניות לטווח הבינוני במגזר הערבי. השיחה התקיימה במסגרת הכובע האחר שיש לי. מיותר לחזור על הדברים כאן. אנחנו מדברים, למשל, על תוכנית רב־שנתית להסדר הקרקעות בנגב, על שיקום התשתית, ביוב, כבישים וכיוצא באלה, על תוכנית חומש, ואין טעם לפרט זאת.

לגבי שאלתו בדבר צירוף ערים ערביות לרשימת ערי הפיתוח, אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת: שלוש אבני הבוחן לקביעת יישוב פיתוח, או עיר פיתוח, הן אלה — ריחוקו ממרכזי אוכלוסין, מצבו הסוציו־אקונומי ומצבו הביטחוני. אם אין תשובה ואין התייחסות לשלושת המרכיבים הללו, לפי החוק שהתקבל אי־אפשר לכלול את היישוב בהגדרה של עיר פיתוח.

חבר הכנסת אורון התנצל בפני על שנאלץ לעזוב במהלך הדיון. הוא דיבר על הצורך בתכנון ובשילוב הבנייה עם התעסוקה. אמרתי, המועצה הארצית לתכנון ובנייה עוקבת אחר הנושאים, ואני מקווה שבאוקטובר־נובמבר היא תיתן מענה בפרסום העבודה של צוות ההיגוי אשר לו שותף משרד הכלכלה והתכנון בנושא הזה.

כל מי שאמר שבעיית הדיור היא בעיה קשה, צודק. כל מי שהוסיף ואמר שבעיית התעסוקה מורכבת יותר וקשה יותר, צודק וצודק. זו גם הגישה של הממשלה כולה וזו גם הגישה של משרד הכלכלה והתכנון.

לחבר הכנסת מיכאל איתן עניתי מה המשמעות של אשרור.

חבר הכנסת אלי דיין, הסטנוגרמה רשמה את הבטחתך להתייצב לימינו של משרד הכלכלה והתכנון במאבק על התקציב.

מיכאל איתן (הליכוד):

לאור ההצלחות שהיו לו בדיונים האחרונים על התקציב שכבר אישרנו, אני מציע לך למצוא עוד כמה חיזוקים לחבר הכנסת אלי דיין.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

חבר הכנסת אלי דיין הוא באופוזיציה. עליך אני בטוח וסומך. אני מאמין, חבר הכנסת דיין, בעניין חוק ערי ואזורי פיתוח, מטבע הדברים משרד האוצר לא מתלהב ממנו. אגב, גם בשלב החקיקה בכנסת האחת־עשרה הוא לא התלהב ממנו. אולי בזכות הבג"ץ של שניים מתושבי הגליל, אני מאמין שבסופו של דבר תקבל ועדת השרים לעניין ערי ואזורי הפיתוח החלטה לכיוון שמשרד הכלכלה והתכנון מצביע עליו.

אני חייב לגמול על תמיכתך בגילוי קטן. בתוך המערכת הגדולה שהצוות בתחום המשכנתאות מטפל בה, יש בהחלט התייחסות לנושא הערבים ולביטול הצורך בערבים. גישת משרד הכלכלה והתכנון היא ביטול הצורך בערבים והסתפקות בבית כמשכון. מכאן המלה משכנתה. אני חושב שאנחנו מצליחים לשכנע לכיוון הזה, אם לא בצורה מוחלטת — קרוב לכך.

חבר הכנסת שבח וייס, אני חייב לומר מורי ורבי, לעניין זה פרופסור שבח וייס, דיבר על המשטר הקואליציוני כעל אויב התכנון והייעול. אני לא יכול להתבטא כאיש אופוזיציה ולומר שזה כך, אבל אומר שבשינוי שיטת הממשל ודאי תהיה אפשרות לייעול ולתכנון לבוא לידי ביטוי. אני רוצה שוב להודות לך על המחמאות, אם לא הרגשת בגלל החושך, הן העלו סומק בלחיי ובלחיי עובדי המשרד.

חבר הכנסת נפאע, שאינו נמצא באולם, מביא אותי לגילוי נוסף, אדוני היושב־ראש. בפברואר 1989 נלחמתי כמעט בכל כוחי כדי שייבחר ראש עירייה אחר בחיפה. הטענה שהוא העלה היא טענה לראש עיריית חיפה. הוא אמר שהוא נתקל בשלט שבעברית כתוב בו "חיפה היא עירך, שמור על הניקיון", ובערבית כתוב רק "שמור על הניקיון" בלי "חיפה היא עירך".

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

"שמור על הניקיון, העבריין ייענש".

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש לקיים את הכלל, ערביי עירך קודמים...

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

חבר הכנסת פורז, דיברת על אילת ועברונה, ועמדת משרד הכלכלה והתכנון בעניין שדה־דב ידועה לך כפי שהיא ידועה לצ'אטו. אם תהיה יוזמה בכנסת, ואם משרד הכלכלה והתכנון או ועדת שרים לעניין תיאום ומינהל יצטרכו להתייחס לעניין זה, תישמע התייחסות עקרונית וחיובית.

נגעת בנקודה קשה מבחינתי — כלכלה חופשית וכלכלה ליברלית. אני לא מקבל את כל העקרונות. אני מוכן גם לגלות, שמדי פעם יש ויכוחים בינינו, בין אנשי הרשות לתכנון לאומי וכלכלי לבין גורמים אחרים מהנהלת המשרד. אנחנו לא מתביישים להצביע על הפן החברתי. אמרו לי שהמשרד הזה קיבל בשנה האחרונה קצת דימוי של משרד חברתי וכלכלי. אני לא מצטער על כך.

אתה חייב להתחשב במהפך הפסיכולוגי שאני עובר בשנה האחרונה. אני בא מעיר פיתוח. אני לא צריך להגיד לך מה זה. חבר הכנסת אלי דיין יכול להעיד. זו עיר שדורשת ומבקשת, ומה שנעשה מעבר לתחום המוניציפלי או מעבר לקו־רוחב 20 או מעבר לפרוזדור־ירושלים, כמעט לא היה מעניין. פתאום לשבת בפינה מסוימת ולראות ראייה גלובלית ולחשוב מחשבות לטווח הארוך בתחום המקרו, זה קשה.

גם פה, אני יכול לומר עוד דבר בכנות. אני יודע מפי ראש הממשלה, בשיחה שהיתה לאחר הרכבת הממשלה — הוא גילה לי שהשר היחיד שלא ביקש ממנו תיק ספציפי הייתי אני. אני מודיע לכם, רק כאשר נקראה מעל הדוכן רשימת השרים הצמודים למשרדים ידעתי שאני שר הכלכלה והתכנון. לא ביקשתי את המשרד הזה, ואני שמח שהיתה לי הזדמנות ראשונה, ובעזרת השם יש לי הזדמנות להמשיך עוד שנה במשרד הזה. הוא חשוב לכל מי שענייני החברה חשובים לו. בלי ללמוד גם את נושא המקרו, בלי לראות מעבר לטווח הקרוב, קשה מאוד לשרת את הנושאים החברתיים ברצינות או בצורה שאפשר לממש וליישם אותם.

שר המשטרה ר' מילוא:

אם תתעקש יהיו עוד שנה־שנתיים אחרי הבחירות...

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

ידידי השר רוני מילוא, דיברתי על השנה שחלפה ועל שנה נוספת, אם הבחירות לא תוקדמנה. צריך להיזהר, הדברים נרשמים. אבל את הצוות במשרדי אני אקח — לא לאופוזיציה, אני מקווה שהליכוד ינצח — לכל מקום שיוליכו אותי ואותנו.

שר המשטרה ר' מילוא:

— — —

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

חבר הכנסת אליקים העצני, בסקירה שלי על פעילותי היום בשדרות נתתי תשובה על עניין קורת הגג. זה לא הוגן לשאול את משרד הכלכלה והתכנון מה עם ביצוע. אנחנו משתדלים להשפיע כמיטב יכולתנו. בתחום הזה בוודאי היתה התקדמות. הייתי מציין גם את מזכיר הממשלה, שעושה עבודה נפלאה במעקב אחר משרדי הממשלה — כיצד ומתי הם מבצעים את החלטות הממשלה ועומדים מאחוריהן. כך אנחנו מצליחים לתרום את תרומתנו ביישום.

קראת קטע מנספח א'. הממשלה קיבלה החלטה, שאותו מסמך יידון בוועדת השרים לעלייה וקליטה, הידועה כקבינט. הקבינט דן בנושא, הצגנו את העניין, והיושב־ראש ביקש להעביר זאת לוועדת השרים לענייני כלכלה. ועדת השרים לענייני כלכלה מקבלת החלטות, טיפין־טיפין, העולות בקנה אחד עם המסמך הזה.

אני מסכים עם חבר הכנסת יעקב צור, שבזמן של עלייה הכלכלה לא צריכה להתנהל בצורה ליברלית צרופה. גם אם אנו מדברים על משק חופשי, גם אם מדברים על יתרונות שיש לכוחות השוק, לתקופה הקריטית 1991 — 1992, צריך שבחלק מהתחומים ימותן קצב ההפרטה וימותן קצב המעבר לכלכלה חופשית.

חבר הכנסת יואש צידון, בעניין ההתפלה עוד נציג את עמדתנו. הזכרת גם את נמל אילת. ליושב־ראש לפחות נגלה, שחלק גדול מהיוזמות שלך בכנסת מתנגשות, במובן החיובי, עם מחשבות שיש במשרד הכלכלה והתכנון, ונשמח תמיד לשמוע רעיונות חדשים, לא רק בדיונים במליאה.

אדוני היושב־ראש, אני רואה שהשעון רץ ומאז נפתח הדיון חלפו כמה שעות טובות והשעה מאוחרת. ברשותך, כדי שלא להלאות את חברי הכנסת, יש לי עוד כמה עמודים שאוכל להעביר לסטנוגרמה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

זה הדבר הטוב ביותר.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אם אדוני היושב־ראש מאשר, חסכתי הרבה עבודה, ואני אעביר לפרוטוקול את העמודים הללו.

לבסוף, אני רוצה לשוב ולהודות לעובדי משרד הכלכלה והתכנון. ציינתי את אלה שעזרו לנו בגיבוש חלק גדול מההמלצות. אני רוצה להודות לכל העובדים באמצעות יושב־ראש ועד העובדים, יעקב זלצר, על העבודה הטובה שהם עושים; למנהלת לשכתי, סימה גיאלצ'ינסקי; כמובן, לעדנה דרגל־אלבז, לאלדד הלחמי ולחברים האחרים במשרד הקטן הזה.

אנא, חברי הכנסת, אל תכעסו עלי אם בסקירה הבאה, בשנת התקציב 1992 ובראשיתה, בעזרת השם, אם נחיה ונהיה בריאים, אבקש להוסיף כ־12, אולי 11, נושאים חדשים כבדי משקל שהמשרד שלי ינסה להתמודד עמם בתקציב קצת יותר מוגדל. תודה רבה.

להלן סקירת שר הכלכלה והתכנון שנמסרה לפרוטוקול:

משרד הכלכלה והתכנון הוא משרד מטה, הפועל בתחומים מספר: תכנון לאומי כלכלי וחברתי והשתתפות בעיצוב המדיניות הנגזרת מהתכנון; תכנון אזורי וקידום אזורי ועירי פיתוח; מעקב ובקרה אחר תיקון הליקויים שעליהם מצביע דוח מבקר המדינה בדוחות הביקורת; ייעול המשק הציבורי.

מעבר למעורבות המשרד בתחומים אלו שבסמכותו או באחריותו, פעל שר הכלכלה והתכנון בשורה ארוכה של נושאים בעלי חשיבות עקרונית ולאומית, כולל במסגרת ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל שבראשותו.

חוברת זו סוקרת בקצרה את יחידות המשרד ופעילותו בתחומים השונים בשנת התקציב 1990.

א. כללי.

ביום כ"ה בחשוון התשמ"ב, 22 בנובמבר 1981, החליטה ממשלת ישראל על הקמת משרד הכלכלה והתיאום הבין־משרדי. זו לשון ההחלטה:

"מחליטים: א. לפי סעיף 33(א) לחוק־יסוד: הממשלה — להקים משרד חדש שיקרא "משרד הכלכלה והתיאום

הבין־משרדי" והממונה עליו — שר הכלכלה והתיאום הבין־משרדי; ב. לפי סעיף 33(ב) לחוק־יסוד: הממשלה — להעביר למשרד הכלכלה והתיאום הבין־משרדי, ממשרד האוצר, את שטחי הפעולה של הרשות לתכנון לאומי ואגף הפיקוח הכללי; ג. להעביר את שטח הפעולה של המטה לייעול המשק הציבורי, כפי שנקבע בהחלטת הממשלה מספר 231 (כל/21) מיום י"ב בכסלו התש"ם — 2.12.79, מיושב־ראש ועדת השרים לענייני כלכלה אל משרד הכלכלה והתיאום הבין־משרדי; ד. לפי סעיף 30 לחוק־יסוד: הממשלה — להעביר לשר הכלכלה והתיאום הבין־משרדי את הסמכויות והתפקידים של שר האוצר לפי חוק מבקר המדינה, התשי"ח — 1958 [נוסח משולב] סעיפים 14, 15, 16, 20 ו־27; ה. ראש הממשלה יודיע לכנסת בשם הממשלה על ההחלטות הטעונות אישור הכנסת על־פי החוק."

ביום י"ג באלול התשמ"ד, 16 בספטמבר 1984, קיבלה הממשלה את ההחלטה הבאה: "משרד הכלכלה והתיאום הבין־משרדי" ייקרא "משרד הכלכלה והתכנון".

מסיבות שלא כאן המקום לפרטן, הפך המשרד לבעל התקציב הקטן ביותר מבין משרדי הממשלה. בשנת 1990 הועמד לרשות המשרד תקציב בסך 3.528 מיליוני ש"ח בלבד. לשנת התקציב 1991 — 1 באפריל 1991 עד 31 בדצמבר 1991, נקבע למשרד תקציב בסך 3.086 מיליוני ש"ח.

על רקע מגבלות התקציב החליט השר, שנכנס לתפקידו ביום י"ט בסיוון התש"ן, 12 ביוני 1990, כי המשרד יעסוק עד נובמבר 1992 בתחומי העיסוק העיקריים הבאים:

1. תכנון לאומי, כלכלי, חברתי ואזורי לטווח הבינוני, בניית אסטרטגיה על־פי יעדים והשתתפות בעיצוב המדיניות הכלכלית הנגזרת ממנה.

2. קשר בין מבקר המדינה למשרדי הממשלה, מעקב אחר תיקון ליקויים שעליהם מצביע מבקר המדינה. הגשת "הערות שר הכלכלה והתכנון", במקביל לפרסום הדוח השנתי של מבקר המדינה ופרסום רוחות מעקב (אחר תיקון הליקויים) תקופתיים.

3. תיאום בין משרדי הממשלה בנושאים רב־תחומיים ועל־פי החלטות הגורמים המוסמכים.

4. יזמות לייעול פעילותו של המשק הציבורי.

5. הטיפול במדיניות אזורית על־פי: א. חוק ערי ואזורי פיתוח, התשמ"ח — 1988, שמטרתו היא לעודד התיישבות, פיתוח וקידום חברתי וכלכלי של ערי פיתוח ושל תושביהן; ב. חוק הנגב, התשמ"ו — 1986, שמטרתו קידום פיתוח הנגב ויישובו; ג. חוק הגליל, התשמ"ח — 1988, שמטרתו קידום פיתוח הגליל ויישובו.

בשנה האחרונה קבע משרד הכלכלה והתכנון לעצמו אתגרים נוספים:

גיבוש מדיניות פיתוח לאומית כוללת (צמיחה כלכלית) לטווח בינוני וארוך.

גיבוש מדיניות פיתוח אזורית, לרבות פיזור אוכלוסייה לטווח בינוני וארוך.

גיבוש מדיניות הכוונה של תוכניות הפיתוח הענפיות, בתיאום עם הגורמים הנוגעים בדבר.

טיפול בפרויקטים כלכליים לאומיים (מדיניות ומעקב).

קביעת הנחות יסוד ופרמטרים עיקריים לצורכי תכנון ברמה הלאומית, האזורית, הענפית והמקומית.

פיתוח מודלים לתכנון — ברמה הלאומית, האזורית והענפית.

ביצוע מעקב שוטף אחרי ההתפתחויות הכלכליות במשק הישראלי ובעולם, בחינת התאמתן לתוכניות שאושרו והתוויית מדיניות לתיקון סטיות מתוכניות.

על בסיס כל התוכניות שלעיל, השתתפות בהכנת: א. תוכנית פיתוח לאומית לטווח בינוני וארוך, תוך תיאום הכנת תוכניות הפיתוח עם משרדי הממשלה השונים, חברות ממשלתיות וארגונים ציבוריים העוסקים בתשתית; ב. תקציב רב־שנתי הנגזר מתוכנית הפיתוח הלאומית, כמנחה וכמאפשר ביקורת על התקציבים השנתיים; ג. התקציב הלאומי השנתי.

ביצוע מעקב שוטף אחרי התוכניות ליישום המדיניות הכלכלית השוטפת בגישה של ראייה כוללת ולטווח ארוך, על בסיס התוכניות שלעיל.

הקמה, פיתוח וניהול מרכז מידע ברמה הלאומית, על־פי המתכונת שתגובש במשרד.

ייעול המשק הציבורי על־ידי תיאום ברמה האזורית, המקומית והמוסדית.

מימוש תפקידי אגף הפיקוח הכללי כפי שנקבעו בחוק מבקר המדינה, ובנוסף: א. להוות יחידת המטה המקצועית לעניין הביקורת הפנימית (הנחיה, פיקוח והדרכה); ב. ביצוע ביקורת פתע לשיפור השירות לאזרח; ג. ביצוע ביקורות ממוקדות באזור או בנושא.

פיתוח תורה וכלים לתכנון לאומי.

נוסף על הטיפול השוטף במטלות עיקריות אלו, יזם משרד הכלכלה והתכנון פעילויות במגוון של תחומים; הכנה וגיבוש של הצעות החלטה לממשלה וקידום יוזמות בתחום הפעילות הכלכלית, החברתית והאזורית. הצרכים והבעיות של המשק והחברה, על רקע גלי העלייה של יהודי ברית־המועצות לישראל, הבליטו ביתר שאת את הצורך בתכנון ובתיאום בהיקף לאומי ובלוח זמנים קצר.

הגישה המכוונת את פעולות המשרד היא גישת התכנון המנחה. גישה זו חותרת לקביעת "כללי המשחק" ולהפקדת היזמה והיישום בידי גורמי הביצוע השונים. פעולת הממשלה בשלוחותיה נגזרת על־פי תפיסה זו, מהתכנון המנחה הכולל. התכנון כשלעצמו הוא תהליך דינמי וגמיש, המתאים עצמו באופן תקופתי להתפתחויות השוטפות בישראל ומחוצה לה.

משרד הכלכלה והתכנון ממלא את משימותיו באמצעות המחלקות והיחידות הבאות (הפועלות בהתאם לסמכויות ולתחומי אחריות שתוקנו להן, אם על־פי חוק ואם על־פי החלטות ממשלה וועדות שרים): א. הרשות לתכנון לאומי וכלכלי; ב. המועצה לתכנון לאומי; ג. אגף הפיקוח הכללי; ד. המטה לייעול המשק הציבורי; ה. יועצים בתחומים הבאים — יועץ להשקעות, משק וכלכלה; יועץ לתכנון לאומי ואסטרטגי; יועץ משפטי; יועץ לענייני עלייה; יועץ לענייני תפוצות.

ב. יחידות המשרד ופעילותן (בתקופה 1 אפריל 1990 עד 31 במרס 1991):

הרשות לתכנון לאומי וכלכלי.

הרשות פועלת כגוף מטה המכין תוכניות מתאר למשק

הלאומי לטווח ארוך ובינוני ומגישה אותן לדיון במסגרת ממשלתית, פרלמנטרית וציבורית. הרשות לתכנון בודקת ובוחנת נושאים בעלי אופי לאומי וכלכלי כולל, הצעות להחלטה המוגשות לממשלה ופרויקטים בעלי היקף לאומי. כמו כן משתתפת הרשות בגיבוש קווי מדיניות לאומית וכלכלית ועוקבת אחר ההתפתחויות הכלכליות. לצורך זה גם מתאמת הרשות את פעולות המועצה לתכנון לאומי ונושאי הדיונים בה.

במסגרת הפעילות להכנת תוכנית לאומית כוללת לשנים 1991 — 1995, השלימה הרשות מסמך המסכם פרמטרים עיקריים להתפתחות המשק בשנים הקרובות, על־פי יעדים כלכליים־חברתיים. מסמך זה עודכן פעמים מספר לאור השינויים בממדי העלייה, והוא ישמש בסיס לדיון עם המערכות העוסקות בתכנון לטווח ארוך. המערכת גובשה תוך התחשבות ביעד המרכזי של המשק — קליטת עלייה מסיבית מברית־המועצות; הצורך בהיערכות לקראת האיחוד האירופי ב־1992; השינויים המהותיים במזרח־אירופה ובאזורים אחרים והשלכותיהם על דפוסי הסחר והכלכלה העולמיים והיקפם; ומגבלות מטבע־החוץ של המשק.

העקרונות העיקריים לתקציב רב־שנתי ייגזרו מהתוכנית הלאומית הכוללת.

הרשות לתכנון לאומי וכלכלי מילאה חלק חשוב יחד עם משרד האוצר ובנק ישראל בגיבוש "התקציב הלאומי לשנת 1991", המונח על שולחן הכנסת. הערכות על ההתפתחויות במשק בשנה הקרובה מהוות בסיס לקביעת האסטרטגיה הכלכלית הרצויה למשק בשנים הקרובות.

נוסף על הנ"ל הכינה הרשות לתכנון לאומי וכלכלי עבודות נוספות: א. קליטת העלייה, בעיות, פוטנציאל לצמיחה ומדיניות קליטה (פברואר 1990); ב. פרמטרים להתפתחות המשק בהנחה של עלייה כחצי מיליון עולים בחמש שנים (יוני 1990); ג. פרמטרים להתפתחות המשק בהנחה של הגעת כמיליון עולים (נובמבר 1990).

בימים אלו אנו מצויים בעיצומו של תהליך הכנת המסמך "מתאר למשק הלאומי לשנים 1991 — 1995 והצעה למסגרת תקציב רב־שנתי".

גם בחלק אחר של פרסומי משרד הכלכלה והתכנון היה לרשות לתכנון לאומי וכלכלי תפקיד חשוב.

בשנה הקרובה יימשך תהליך של חיזוק הרשות, קליטת עובדים והכשרתם והרחבת מערכת המחשוב. הנושא של מאגר מידע יקבל חיזוק נוסף. יימשך הטיפול בנושאי התשתית הלאומית וייבחנו הצעות שונות למדיניות כלכלית שוטפת, לאור היעדים המקרו־כלכליים של המשק לשנות ה־90. הכלים שפותחו ברשות ינוצלו לטיפול בנושאים המרכזיים שעל סדר־היום הלאומי ויאפשרו בחינתם, כמתואם עם גופי תכנון ממשלתיים וציבוריים. התכנון יסייע בהגדרת סדר העדיפויות הלאומי ובהתוויית הדרכים להשגת יעדים אלו במסגרת מדיניות לאומית וכלכלית כוללת.

הרשות תפעל, בתיאום עם משרד האוצר, להכנת מסגרת לתקציב רב־שנתי שתוצג לממשלה, ולאחר שתאושר היא תהווה בסיס לתכנון גמיש לשנים הבאות.

המועצה לתכנון לאומי.

המועצה לתכנון לאומי, בראשות שר הכלכלה והתכנון, מורכבת מנציגים שונים מתחומי האקדמיה, הפקידות הבכירה של משרדי הממשלה, התאגידים והחברות הממשלתיות וכן אנשי משק בכירים. תפקיד המועצה לבחון באופן ציבורי ופיתוח נושאים העומדים על סדר־היום הלאומי ולגבש המלצות המהוות בסיס להגשת הצעות לממשלה. המועצה כונסה ביוני 1990. כינוס מיוחד ב־28 במאי 1991 יעמוד בסימן: "יעדים לאומיים־אסטרטגיים למשק הלאומי בחמש השנים הבאות — מסגרת לתקציב רב־שנתי". בכוונתנו לפרסם את תמצית הדיונים עוד בטרם תצא הכנסת לפגרת הקיץ.

המועצה ממשיכה בפעולותיה ליזום קווי מדיניות בתחום התכנון הלאומי ובנושאים שעל סדר־היום הציבורי. ההתכנסויות הבולטות של המועצה היו בנושאים הבאים: א. תהליכים אפשריים לקראת תכנון לאומי בישראל; ב. קליטת העלייה — האתגר בתחום התעסוקה.

דיון זה התמקד בארבעה תחומים: קווי מדיניות מקרו־כלכלית, שינויים בחוק לעידוד השקעות הון, עידוד יזמים חדשים במפעלים קטנים ועידוד יוזמות של בעלי מלאכה וקואופרטיבים קטנים.

בעקבות הדיון הוכן ופורסם על־ידי המשרד מסמך מפורט אשר כלל את עיקרי הדברים שלובנו בנושא התעסוקה. ההמלצות העיקריות הונחו על שולחן הממשלה ביום י"ד באב התש"ן, 5 באוגוסט 1990, והממשלה, בהחלטתה, ביקשה כי ועדת השרים לענייני עלייה וקליטה תעשה בהן שימוש.

אגף הפיקוח הכללי.

אפ"כ וביקורת המדינה.

על־פי חוק מבקר המדינה, התשי"ח — 1958, מוסמך שר הכלכלה להגיש לכנסת הערות לדוח השנתי של מבקר המדינה. על־פי החלטות הממשלה והוראות התקשי"ר, מכין האגף את ההערות כאמור המוגשות לכנסת במועד הגשת דוח המבקר. דוחות מעקב מוכנים באופן סדיר ומצביעים על התקדמות בתיקון הליקויים שנחשפו על־ידי מבקר המדינה. הדוחות מונחים על שולחן הממשלה והכנסת ומובאים לידיעת הגופים המבוקרים.

האגף מקיים מעקב אחר ביצוע החלטות הכנסת המתייחסות לביקורת המדינה ואחר פעולות הוועדות המשרדיות השונות לתיקון ליקויים במשרדי הממשלה.

יודגש כי על־פי החלטת שר הכלכלה והתכנון, הונהג השנה נוהל חדש, לגבי תיקון ליקויים חמורים שסווגו על־פי רמת חומרתם בקטגוריות הבאות: א. שמירה על החוק ועל טוהר המידות; ב. שמירה על רכוש המדינה וחיסכון בכספי המדינה; ג. ייעול וקידום השירות לאזרח.

המעקב אחר תיקון הליקויים לא יתבצע כבעבר, רק על־פי אמות מידה כמותיות.

לרשות המשרד עמדו 12 שבועות, מרגע מסירת דוח המבקר (מס' 41) לשר הכלכלה והתכנון, ועד לפרסומו הפומבי של הדוח. בתקופה קצרה זו טופלו מיידית במסגרת ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל מספר רב של נושאים על־פי אמות המידה שצוינו לעיל, במגמה לקבל החלטות ממשלה שיחייבו טיפול ותיקון הליקויים, עוד לפני פרסום דוח המבקר, אשר יונח בעוד יומיים (ביום כ"ג בסיוון התשנ"א, 5 ביוני 1991) על שולחן הכנסת יחד עם "הערות שר הכלכלה והתכנון".

בדרך זו שיפרה הממשלה את התייחסותה לביקורת המדינה.

ביקורות לבחינת רמת השירות.

בהתאם להחלטות הממשלה מקיים המשרד, באמצעות אגף הפיקוח הכללי, בשיתוף עם נציבות שירות המדינה, ביקורות לבחינת רמת השירות הניתן לציבור על־ידי משרדי הממשלה ומוסדותיה, ולמעקב אחר תיקון הליקויים שמתגלים. במהלך השנה האחרונה קוימו כ־1,000 ביקורות שוטפות וביקורות פתע. פעילות מקפת זו מתבצעת בעזרת מתנדבים מפורשי שירות המדינה, התורמים לשם כך ימי עבודה ללא תמורה.

האגף הנ"ל משמש כיחידת המטה המקצועית של הממשלה לעניין הביקורת הפנימית. מתוקף אחריות זו מבצע האגף פעולות להדרכה של מבקרים פנימיים, במסגרת ימי עיון ותוך הפעלת דיונים מיוחדים. כמו־כן פועל האגף לפיתוח וליישום שיטות חדשניות לבקרה ולביקורת.

בשנת העבודה הנוכחית יושם דגש בתיקון ליקויים שגילתה ביקורת המדינה ותיקונם נוגע ליותר מגוף מבוקר אחד. בעבודת האגף יושם דגש, בין היתר, בנושאים הבאים: א. קליטת עלייה; ב. היערכות העורף לשעת חירום; ג. התקשרויות ממשלתיות עם ספקים; ד. הגנת מערכות מידע.

פעולות נוספות לשיפור השירות לציבור ולעולים החדשים.

השנה הושם דגש בביקורות ובמעקב אחר מענה על פניות בכתב של הציבור ובביקורות המתייחסות לטיפול בעולים חדשים.

הביקורת הפנימית בממשלה.

בשנת העבודה הנוכחית ישתתף האגף בפעולות הכשרה בתחום הביקורת הפנימית ובפיתוח שיטות עבודה. במסגרת זו: א. תימשך הפעילות לקיום קורסים להכשרת מבקרים בממשלה. במסגרת תחום זה יסתיים השנה קורס שני לביקורת בממשלה. הקורס השלישי ייפתח בחודש דצמבר. כן ייפתח קורס שני לביקורת ענ"א בשירות הציבורי. ב. ימי עיון — ביוזמת אגף הפיקוח הכללי מתקיימים ימי עיון למבקרים ולמנהלים כגון: ביקורת, תיקון ליקויים ומניעתם במינהל הציבורי, סיכונים, הגנות וביקורת ציבורית ופנימית ובקרה ניהולית בשירות הציבורי.

המטה לייעול המשק הציבורי.

גוף זה פועל כיחידת מטה במשרד הכלכלה והתכנון. על־פי החלטת הממשלה, תפקידי המטה להכין תוכניות בעניין ייעול, מניעת כפילויות ותיאום פעולות משרדי הממשלה, רשויות מקומיות, מוסדות המדינה, חברות ממשלתיות ומפעלים ומוסדות הנתמכים במישרין או בעקיפין מתקציב המדינה.

המטה פועל להחלת החלטות הממשלה וועדת השרים לענייני תיאום ומינהל בענייני ייעול ותיאום בין־משרדי.

המטה מוגבל בפעולתו עקב נוקשות מבנה משרדי הממשלה והקושי לשנות דפוסי פעולה וחשיבה קיימים. שינויים פנימיים שנערכו בשנה האחרונה במשרד הכלכלה והתכנון יאפשרו חיזוק המטה לייעול המשק הציבורי. המטה מקיים קשרי עבודה עם מוסדות ציבור ויחידות במשרדי ממשלה שונים. פעילות המטה מתרכזת בנושאים בעלי אופי בין־משרדי ובתיאום ההיערכות של המשרדים הנוגעים בדבר לטיפול משותף בנושא, בשירות הציבורי.

ביוזמת מנכ"ל משרד הכלכלה והתכנון הוקם "פורום ייעול" משותף להנהלות משרדי האוצר והכלכלה, במטרה ליזום פעולות לייעול ולחיסכון בשירות הממשלתי.

להלן פירוט חלק מהנושאים שנדונו ב"פורום ייעול":

א. הקמת קריית־ממשלה ברמלה — על־פי החלטות הממשלה חולקה הארץ לשישה מחוזות. בכל מחוז נקבעה עיר מחוז. הוחלט לבחור בעיר רמלה כמודל להקמת קריית־ממשלה במחוז המרכז. ריכוז המשרדים המחוזיים של משרדי הממשלה השונים במקום אחד יתרום הן לשיפור השירות לאזרחים והן לחיסכון בהוצאות.

מונה צוות בין־משרדי לבחינת הנושא. הצוות ערך תוכנית מפורטת של היקף הפעילויות של המשרדים השונים בתחום מחוז המרכז; אותר שטח מתאים; הוכנה הערכת שמאי ונעשו בדיקות כלכליות לגבי דרך הביצוע.

המלצות הצוות הבין־משרדי אשר מונה על־ידי ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל יובאו בימים הקרובים לדיון ולהחלטה בוועדת השרים, לקראת ביצוע הפרויקט.

ב. חיוב משרדי הממשלה בגין שימוש בדיור שבבעלות המדינה — היחידות הממשלתיות השונות ברחבי הארץ משתמשות בשטחי משרדים רבים. חלק משטחים אלה הם בבעלות המדינה, חלקם בבעלות אחרת ותמורת השימוש בהם משלמים המשרדים דמי שכירות. משרדים ויחידות ממשלתיות אשר משתמשים בדיור הנמצא בבעלות המדינה אינם משלמים דמי שכירות.

רמת הפעילות של כל משרד ממשלתי מתבטאת בגודל תקציבו. תקציב המשרדים המשתמשים בדיור שכור גבוה מזה של משרדים שאינם משלמים דמי שכירות עבור השימוש בשטחי משרד. אי־חיוב בדמי שכירות עלול לגרום לעיוות בשיקולי המשרדים בעת קבלת החלטות בעניין פתרונות דיור (שכירות או רכישה).

ביוזמת המטה לייעול החליטה ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל כי יחידות הממשלה ומשרדיה יחויבו בדמי שכירות בגין שטחי משרדים שבבעלות המדינה העומדים לרשותם.

החל משנת התקציב 1991 (1 באפריל 1991) משלמים משרדי הממשלה דמי שכירות כאמור, על־פי חיובים המוגשים להם על־ידי החשב הכללי באוצר.

ג. פיתוח שירותי גניזה מרכזיים למשרדי הממשלה — משרדי הממשלה השונים מפעילים שיטות גניזה שונות של חומר ארכיוני. כתוצאה מהשימוש הגובר במאגרי מידע ממוחשבים הולך ופוחת הצורך בשימוש בחומר כתוב.

נקיטת מדיניות כוללת אשר תביא לפינוי נרחב של תיקים מתוך שטחי המשרדים עצמם ולהקמת שירותי גניזה מרכזיים, תוך עידוד ההתמחות המקצועית, תתרום לחיסכון רב בהוצאות (שטחי משרד, כוח־אדם וכד') ולשיפור ברמת השירות התיקיוני.

על־פי המלצת המטה לייעול החליטה ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל להקים צוות בין־משרדי לבדיקת שיטת אחזקתן של רשומות ודרך הפעלת המגנזות בשירות המדינה.

הצוות קיים דיונים לגבי אפשרות הקמת מגנזות אזוריות וקביעת תקנים לניהול המגנזות. המלצות סופיות של הצוות יוגשו לאחר שתיערך בדיקה כלכלית מקיפה לגבי האפשרויות להקמת מגנזות אזוריות שישרתו את משרדי הממשלה השונים.

ד. הקמת מאגר נתונים לעניין פרטי רישום של תושבי ישראל — מרשם האוכלוסין בישראל מנוהל, על־פי חוק, על־ידי משרד הפנים. למרות זאת, משרדים וגופי ממשלה שונים מנהלים קבצים מקבילים למרשם האוכלוסין או לקטעים ממנו. כתוצאה מכך נוצרים כפילויות, אי־התאמות ובזבוז משאבים.

על־פי המלצת המטה לייעול, החליטה ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל להקים צוות בין־משרדי לבחינת אפשרויות השימוש במאגר הנתונים של מרשם האוכלוסין על־ידי כל הגורמים הממלכתיים הנזקקים לפרטים שברישום זה. כמו־כן בחן הצוות הקמת מאגר מרכזי של תמונות ממוחשבות של תושבי המדינה, אשר יועמד לשימוש כל הגורמים הממלכתיים הנזקקים לתמונות אלה.

המלצות הצוות נדונו ואושרו על־ידי ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל. בין השאר, הוחלט כי מינהל האוכלוסין במשרד הפנים יהיה הגוף המוסמן היחיד הרשאי לעדכן פרטים אישיים של תושבי המדינה. ההחלטה הנ"ל קיבלה ביום כ"ב בשבט התשנ"א, 6 בפברואר 1991, תוקף של החלטת ממשלה.

משרדי הממשלה ומוסדות המדינה יישענו על מרשם האוכלוסין לצורך פרטים שהם רשאים לשאוב ממנו, לרבות התמונה הממוחשבת. מספר הזהות של תושב ישראל ישמש לצורך זיהוי בידי כל הגופים הציבוריים במדינה. לפיכך, יבוטל בהדרגה השימוש במספר זיהוי נפרד לעניין רשיון נהיגה, מספר אישי בצבא, תעודת עולה וכד', תונהג תעודת זיהוי חדשה לכל תושבי המדינה על־גבי כרטיס מגנטי, ללא ספח, הכולל תצלום זיהוי ממוחשב. צוות משנה עומד להגיש לוועדת השרים המלצות בענין איחוד תעודת הזהות ורשיון הנהיגה.

ה. הקמת מאגר מידע גיאוגרפי ארצי — לאחרונה התפתחה טכנולוגיית עיבוד נתונים אוטומטי, המאפשרת להוסיף למידע המילולי והמספרי גם מידע מרחבי. היכולת לאגור מידע מרחבי, לדוגמה: מפות — בשכבות ללא הגבלה — ולבצע עיבודים וחיתוכים על מידע מרחבי בשילוב מידע מילולי ומספרי, מעניקה ממד חדש לעיבוד הנתונים ומאפשרת לפתח מגוון יישומים חדשים.

על־פי המלצות המטה לייעול, החליטה ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל להקים צוות בין־משרדי, אשר יקבע את נוהלי העבודה, הסטנדרדים, צורת ההתקשרות, שיטת התפעול וכד', בתחום ניהול מאגרי מידע גיאוגרפיים ברמה הארצית, בדרך של מיפוי דיגיטלי ממוחשב. בראש הצוות עומד מנהל המרכז למיפוי ישראל וחברים בו נציגים של 10 משרדי ממשלה הנוגעים לנושא. הצוות החל את עבודתו ומקיים פגישות סדירות לתיאום הטיפול בנושא.

מסגרת לתיאום מערכות התכנון — משרד הכלכלה והתכנון יעלה בוועדת השרים לענייני תיאום ומינהל הצעת החלטה להקמת מסגרת לתיאום מערכות התכנון השונות הפועלות במשרדי הממשלה השונים ובמוסדות הממלכתיים. זאת כדי להבטיח תיאום ביניהם, תוך מתן דגש בנושאים לאומיים ואזוריים.

קביעת סדר עדיפויות להקצאת משאבים — המשרד ייזום, בתיאום עם גורמים נוספים, קביעת סדר עדיפויות להקצאת משאבים לפיתוח התשתית הפיסית הלאומית. נוכח ממדי האבטלה והעלייה הגוברת וכדי להגביר את התעסוקה במשק, יש להקצות משאבים לאומיים רבים לפיתוח התשתית הפיסית במדינה.

ג. הפעילות השוטפת של משרד הכלכלה והתכנון.

קליטת העלייה.

נוכח גלי העלייה הברוכה וההערכה כי הבעיות הכרוכות בקליטתה התעסוקתית והחברתית תהיינה בעלות חשיבות מרכזית, העלה משרד הכלכלה והתכנון סדרת הצעות לעיקרי מדיניות הממשלה בתחום קליטת העלייה, לרבות הצעות בתחומי התעסוקה והשיכון. בעבודה מאוגוסט 1990, שפורסמה בעקבות דיוני המועצה לתכנון לאומי, ועבודת מטה פנים־משרדית, פורטו עקרונות למדיניות מקרו־כלכלית והצעות למכלול של צעדים הדרושים כדי להתאים את המשק ולאפשר ביצוע של שינויים מבניים, שיאפשרו קליטה מוצלחת של עולים ושילובם בכלכלה ובחברה.

במהלך הדיון בממשלה על המדיניות הכלכלית לקליטת העלייה (13 בספטמבר 1990), הדגשתי את ההצעות למדיניות הנדרשת, תוך פירוט ההצעות בנושאי שוק העבודה, מט"ח ומערכת המסים. הצעות אלה נגזרו מתמונת המשק צפויה למשך השנים הקרובות ("עיקרי מדיניות הממשלה לקליטת העלייה", י"ד באב התש"ן, 5 באוגוסט 1990).

תכנון ופיתוח אזורי.

שר התעשייה והמסחר ושר הכלכלה והתכנון ממונים על ביצוע חוק הנגב, התשמ"ו—1986, וחוק הגליל, התשמ"ח—1988. יחד עם משרד התעשייה והמסחר, אנו פועלים ליישום החוקים הלכה למעשה במטרה לקדם את פיתוח הנגב והגליל, לרבות התיישבות, תיעוש, חינוך ובריאות.

מועצת הגליל.

בט"ו בטבת התשנ"א, 1 בינואר 1991, כינסנו את מועצת הגליל. עתה הולכת ונשלמת התארגנותה של המועצה, על־פי סעיף 4 לחוק הגליל, התשמ"ח—1988, וגובשה תוכנית העבודה לשנת פעילותה הראשונה. במסגרת זו, מסתיימת והולכת הקמתם והתארגנותם של משרדי המועצה בחיפה ובצפת.

במקביל, מסתיים תהליך שיבוץ חברי מועצת הגליל במסגרת ועדות משנה, הולך ומסתיים תהליך גיבוש התקנונים להפעלת המועצה והוועדות, וכבר נקבע לוח הזמנים להפעלת הוועדות, אשר תרכזנה את התוכניות השונות לכלל תוכנית כוללת שתוגש ליושבי־ראש של המועצה. ביוזמת מנכ"ל משרד הכלכלה והתכנון, אושר למועצה תקציב מיוחד בסך 150,000 ש"ח, להפעלתה.

שר הכלכלה והתכנון ביקש מנשיא אוניברסיטת חיפה, פרופסור שילד, ליטול חלק פעיל בארגון ובמיסוד של המכללות האקדמיות הפזורות ברחבי הגליל. בימים אלו מגבש מנכ"ל מועצת הגליל את תוכנית המכללות, בתיאום עם אוניברסיטת חיפה. בהמשך לכך תגובש הצעת התקציב ותוכנית העבודה של המועצה לשנת 1992. לקראת סוף שנת 1991 יוכן ויוגש דיווח מפורט על פעילות המועצה, מול התכנון.

מועצת הנגב.

מועצת הנגב מיקדה את פעילותה השנה בהפצה ובהחדרה של תודעת הנגב וחשיבות פיתוחו למדינה במנגנוני הממשל, בכנסת ובוועדותיה. זאת, במגמה להביא להקצאת האמצעים המתאימים לפיתוחו הכלכלי, התעסוקתי והחברתי של חבל ארץ חיוני זה, המהווה מאגר של אוצרות טבע ואפשרויות פיתוח של ישראל.

בכ"ו בתמוז התש"ן (19 ביולי 1990) נערך סיור בבירת הנגב, ובמהלכו הבהרנו את החשיבות שיש לעיריית באר־שבע ולאוניברסיטת בן־גוריון בהפעלת מועצת הנגב.

ביום ג' באדר התשנ"א (17 בפברואר 1991) סיירה גם ועדת הכלכלה של הכנסת באתרים שונים, בהדרכת מועצת הנגב. כמו־כן אירחה מועצת הנגב ביום י"ג בטבת (30 בדצמבר 1990) את ועדת הפנים של הכנסת.

מימוש הפוטנציאל האדיר הטמון בנגב מחייב השקעה בפרויקטים לאומיים בתחומי התשתית, התעשיה, התיירות, החקלאות והמחקר. אתגר העלייה וקליטתה מחייב, ביתר שאת, התייחסות שונה לנגב, פעולה ליצירת מספר גדול של מקומות עבודה, תוך התבססות על הקיים והרחבתו בקנה מידה גדול.

מועצת הנגב פועלת ותפעל לקידום השגת יעדים אלו. היא תקיים סיורים של חברי הכנסת וועדותיה באזור, תפעל לחידוש נסיעות רכבת נוסעים בקו תל־אביב — קריית־גת — באר־שבע — דימונה. כן סייעה המועצה להקמת עסקים ומפעלים (במסגרת הקרן לסיוע למפעלים קטנים והבנק לפיתוח התעשייה).

המועצה יוזמת פעילויות במגוון של תחומים, וביניהן הקמת מכון לחקר הנגב בבאר־שבע, הקמת איגוד ערים בנגב במסגרת פיתוח מרחבית, הקמת פקולטה למשפטים באוניברסיטת בן־גוריון והשתתפות בצוות ההיגוי "תוכנית מתאר באר־שבע".

ביוזמת מנכ"ל משרד הכלכלה והתכנון אושר תקציב מיוחד בסך 150,000 ש"ח להפעלת מועצת הנגב. מנכ"ל המשרד עומד גם בראש ועדה בין־משרדית, הבודקת את אפשרויות העברתם של מפעלי התעשייה הצבאית מאזורים צפופי אוכלוסייה במרכז הארץ לרמת־בקע שבנגב.

למועצת הנגב אין מנהל קבוע, ואנו מקווים להתגבר בקרוב על חילוקי הדעות שבינינו לבין משרד התעשייה והמסחר, במגמה לאשרר את מינויו של מר מ' הבדלה, הממלא את התפקיד בפועל מאז כ"ו בתמוז התש"ן (19 ביולי 1990).

עמדת שר הכלכלה והתכנון לקראת הדיון על תקציב המדינה לשנת 1991.

שר הכלכלה הגיש לממשלה מסמך וכו עמדתו ביחס לתקציב המדינה לשנת 1991. במסמך זה נדונו הנושאים המרכזיים שיש לעסוק בהם במסגרת התקציב, ובכלל זה: תיאור עבודת המטה הרצויה; סדרי העדיפויות ותחומי הפעולה.

ברקע המסמך עמד הצורך החיוני בתכנון לטווח הארוך והבינוני, נוכח האתגרים הצפויים, העלייה המסיבית מברית־המועצות והצורך החיוני בגיבוש תקציב, תוך התייעצות ושיתוף מרביים בין שרי הממשלה, ובעיקר השרים הכלכליים. ("לקראת הדיון על תקציב המדינה לשנת 1991 — עמדת שר הכלכלה והתכנון").

חוק ערי ואזורי פיתוח, התשמ"ח — 1988.

שר האוצר ושר הכלכלה והתכנון ממונים על ביצוע החוק. עקב חילוקי דעות בין המשרדים בעניין עלות הפעלת החוק ותחולתו הגיאוגרפית, לא יושם החוק. אי־יישומו גרר עתירה לבג"ץ נגד שני השרים. ביום ז' באלול התש"ן (28 באוגוסט 1990) הוציא בג"ץ צו־על־תנאי המורה למשיבים לתת טעם לאי־כינוס ועדת השרים לערי ואזורי פיתוח.

ביום ט' בחשון התשנ"א (28 באוקטובר 1990) כונסה ועדת השרים והוצגה גישת שני השרים הממונים: שר הכלכלה והתכנון הגיש הצעה כוללת לסיוג ערי ואזורי פיתוח של יישובים עירוניים, על־מנת לאפשר תחילת יישום החוק על־פי הקריטריונים הבאים: א. המרחק מריכוזי אוכלוסייה; ב. המצב הסוציו־אקונומי ביישוב; ג. המצב הביטחוני באזור. לעומתו, הציע שר האוצר להחיל את החוק במתכונת מצומצמת, רק על יישובי קו עימות המצויים במרחק של עד 7 ק"מ מהגבול.

הוועדה החליטה, כי משרדי האוצר והכלכלה והתכנון ינסו להגיע לנוסחה מוסכמת. שני המשרדים לא הצליחו להגיע עד עתה לידי הסכמה בעניין יישום החוק בתחום החינוך (בשלב ראשון לקראת יישומו המלא) עקב מחלוקת לגבי עלות מימוש סעיף החינוך.

ד. ועדת שרים לענייני תיאום ומינהל.

שר הכלכלה והתכנון עומד בראש ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל שבסמכותה התחומים והנושאים הבאים: ענייני תכנון כלכלי לטווח ארוך בתחום המדיניות ופרויקטים מיוחדים; תיאום בין משרדי הממשלה בענייני מינהל ושירות לציבור; ריכוז ועיבוד הצעות לחיסכון וליעילות בשירות הציבורי, לרבות המלצות לתיקון חוקים ותקנות למטרה זו; הצעות בעניין יישום דוחות והמלצות של מבקר המדינה לגבי גופים מבוקרים; ייעול המשק הציבורי; תיאום מדיניות הממשלה בתחומי הפיתוח הטכנולוגי; טיפוח המדע השימושי; מעקב אחר ביצוע פרויקטים ממלכתיים; המלצות בעניינים הדורשים התערבות של הממשלה או עיון מחדש בהחלטותיה.

וזה הרכב הוועדה: שר הכלכלה והתכנון — יושב־ראש, שר האוצר, השר לענייני דתות, שר המשפטים ושר התקשורת.

הממשלה קבעה בישיבתה ביום א' בתמוז התשנ"א (11 ביוני 1990): "ועדת השרים תעסוק גם בנושא ביצוע דוח ועדת־קוברסקי לשיפור השירות הציבורי. וזאת נוסף על סמכויותיה הנקובות בתקנון לעבודת הממשלה. בטיפול בנושא זה יצטרף לוועדה ראש הממשלה ויכהן כיושב־ראש".

השנה הופעלה ועדת השרים בצורה אינטנסיבית והתכנסה בתדירות גבוהה, במטרה לטפל במכלול הנושאים השונים שבתחום סמכויותיה. בשל אופיו המיוחד של משרד הכלכלה והתכנון, נוצרה זיקה מיוחדת בין המשרד ובין ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל. נושאים מורכבים, שבהם מבקש המשרד לטפל, מועלים מדי פעם לדיון בוועדת השרים לענייני תיאום ומינהל, ומכוח סמכות הוועדה פועל המשרד, בהמשך לכך, לקידומם. בסקירה זו בחרנו להצביע בקצרה על חלק מהנושאים שטופלו על־ידי ועדת השרים ועל־ידי המשרד כאחד:

דוח הוועדה הציבורית־המקצועית לבדיקה כוללת של שירות המדינה וגופים נתמכים מתקציב המדינה (דוח־קוברסקי).

יישום המלצות הדוח.

ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל החליטה ביום ג' בניסן התשנ"א (18 במרס 1991) לאמץ את המלצת ראש הממשלה, שר האוצר ושר הכלכלה והתכנון, באשר למינויו של מר מאיר גבאי לתפקיד הממונה על ביצוע הרפורמה, על־פי דוח הוועדה, נוסף על תפקידו כנציב שירות המדינה.

תהליך קבלת החלטות בפרויקטים לאומיים.

ביום ה' באב התש"ן (27 ביולי 1990) נתקבלה החלטה: "א. כל פרויקט לאומי, למעט פרויקט ביטחוני שראש הממשלה הגדירו כסודי — יובא עם התגבשותו, על־ידי השר האחראי למשרד העיקרי שבמסגרתו הוא ניזום, לידיעתו של יושב־ראש ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל; ב. אם החליט יושב־ראש ועדת השרים כי מן הראוי לדון בפרויקט בוועדת השרים לענייני תיאום ומינהל, יובא הנושא לאישור ועדת השרים בצירוף חוות דעת מקצועיות שיוגשו על־ידי המשרד האמור, בנושאים הבאים: 1. תרומת הפרויקט למשק הלאומי; 2. הכדאיות הכלכלית של הפרויקט למשק הלאומי; 3. עלות הפרויקט למשק; 4. שיקולים נוספים המצדיקים את ביצוע הפרויקט; 5. דרכי התכנון והביצוע של הפרויקט; ג. לעניין החלטה זו: פרויקט לאומי — פרויקט הכולל את כל אחד מהמאפיינים הבאים: 1. היות הפרויקט רב־תחומי וקשור ליותר ממשרד אחד; 2. הפרויקט מחייב הקצאת משאבים בטווח ארוך; 3. יישומו נפרס לתקופה ארוכה ויש לכך השלכות במישור הלאומי".

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. תם הדיון במשרד הכלכלה והתכנון. אני רוצה לשבח את השר פעם נוספת על הסקירה המאלפת ועל הצגת הדברים שלו.

ט. הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 7), התשנ"א — 1990 *
(קריאה ראשונה)

היו"ר מ' וירשובסקי:

יש לפנינו חוק נוסף: הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 7), בקריאה ראשונה, שיביא חבר הכנסת אברהם פורז. בבקשה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, לרשות השידור, שהיא ה־BBC של מדינת ישראל, יש למעשה ארבע שעות שידור מדי ערב. כאשר אני מדבר על שעות השידור אני מתכוון לשעות השידור של הטלוויזיה הישראלית, כי ברדיו יש אכן שעות רבות יותר וכמה ערוצים.

לטלוויזיה הישראלית כ־800 עובדים המועסקים בנושא הזה. עד כה היתה לנו בתחום של השידורים האלקטרוניים, שידורי הטלוויזיה, אלטרנטיבה אחת בלבד, והיא הטלוויזיה הישראלית. גם על נושא הקמתה של הטלוויזיה הישראלית היו ויכוחים לא מעטים ובעיות לא מעטות. בשנים האחרונות חלה בעניין הזה לתזוזה, ואני מוכן לומר, עם כל הצניעות, שהיתה לי תרומה מסוימת תזוזה הזאת, בזה שקם בינתיים ערוץ שני. למרבה הצער, הערוץ השני לא מופעל במתכונת שנקבעה לו בחוק. הערוץ השני במתכונתו של החוק היה צריך להיות רשות שידור נוספת, כשהשידורים נעשים פחות או יותר בשיטה של ה־ITV בבריטניה, דהיינו באמצעות בעלי זיכיון.

למרבה הצער, אף שחוק הערוץ השני עבר לפני יותר משנה, היה צורך כמאבק גדול מאוד עם הממשלה, לרבות עתירה לבג"ץ, כדי שהיא תמנה מועצה. ועכשיו יש מאבק נוסף על עניין מינוי המנכ"ל.

האמת היא, שאינני יורד לסוף דעתם, לא של ראש הממשלה, המופקד על חוק הערוץ השני, ולא של השר רוני מילוא, המופקד מטעמו.

אני רוצה לומר, שאני חושב שנעשה משגה גדול בכנסת בזה שהוצאנו את הסמכויות ממשרד התקשורת והעברנו אותן למשרד ראש הממשלה. בשעתה היתה טענה, שהשר פנחסי, שהוא ממפלגה חרדית, אדם שאפילו אין לו טלוויזיה בביתו, איננו האיש המתאים לטיפול בנושא של שידורי טלוויזיה. ואני מוכרח לומר לכם, שלעומת שר התקשורת, ש"התאכזבתי" מאוד לטובה ממנו, שכן בכל הנושאים הנתונים לתחום משרדו, לרבות שידורי הטלוויזיה בכבלים, הוא נתן דחיפה רצינית, וגם כעת הוא נותן דחיפה לנושא הרדיו המקומי, דווקא הצוות הזה, שמיר־מילוא במשרד ראש הממשלה, מטעמים פסולים לחלוטין ובלתי סבירים, מנסה ליצור מין ערוץ שני גמדי ועלוב, שמרבית חלקי הארץ לא קולטת אותו, ואינו מאפשר את ההתפתחות הטבעית שלו.

אבל אני חוזר לעניין שהתחלתי בו, העניין של רשות השידור. בבריטניה הקימו את ITV, אבל דאגו לזה שגם ה־BBC יהיה טוב. ובאמת, יש היום בבריטניה ארבע רשתות, שתיים של ה־ITV הרגיל וערוץ ביעי, ושתיים של ה־BBC הראשון ושל ה־BBC השני.

נוסף על הערוץ השני, אנחנו עומדים בפני מהפכת הטלוויזיה בכבלים. אנחנו עדיין לא מרגישים אותה במלוא עוצמתה, משום שרק בחלק לא גדול מבתי־האב בכבלים קולטים את הטלוויזיה בכבלים. אבל במשך הזמן, ובאחוז חדירה די גבוה, כפי שמקובל אצלנו, תגיע הטלוויזיה בישראל כמעט לכל בית. החדירה היא בשיעור של 60% — 70%, דהיינו כ־70% עד 80% מבתי־האב בישראל יהיו מחוברים לטלוויזיה בכבלים, שתיתן מגוון עצום של תוכניות.

הטלוויזיה בכבלים, מטבע ברייתה, היא בדרך כלל טלוויזיה של חומר מיובא. נכון שבשעתנו דאגנו לחייב גם את הטלוויזיה בכבלים להפיק חדשות מקומיות וגם לתת תוכניות ישראליות, אבל בעיקרון הטלוויזיה בכבלים היא מוצר של יבוא. היא מעבירה בראש ובראשונה תוכניות באמצעות לווינים, תחנות זרות, וגם כשיש קצת הפקה מקומית, היקפה אינו גבוה יחסית.

מה יוצא בסופו של דבר? יהיה לנו ערוץ שני באמצעות בעלי זיכיון, שאחד המניעים שלו יהיה מרכיב מסחרי, ואינני פוסל את המרכיב הזה; תהיה לנו טלוויזיה בכבלים, שתהיה במידה רבה מאוד טלוויזיה של חומר מיובא; וה־BBC של ישראל, רשות השידור, עם הציוד הרב, עם העובדים בהיקף אדיר — אגב, אולי עובדים בהיקף גדול מדי — נתונה בסד הבלתי אפשרי הזה של ארבע שעות ביממה. לכן, לדעתי, חובה לאפשר לרשות השידור את האפשרות להתחרות עם הערוצים האלטרנטיביים ולשדר הרבה יותר שעות.

מאחר שהערוץ של רשות השידור תפוס עד השעה 17:30 על־ידי הטלוויזיה הלימודית, לאחר מכן יש כמה שעות של טלוויזיה לבני נוער ולאחר מכן הטלוויזיה בערבית, בעצם לצופה המבוגר הדובר עברית יש בערוץ הראשון ארבע שעות. אני לא מתחשב במה שקורה אחרי חצות. לדעתי, אחוזי

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 2021).

הצפייה לאחר חצות הם אפסיים, ולא הייתי מייחס להם חשיבות.

כיצד עושים זאת? כיצד עושים ערוץ נוסף ברשות השידור? יש בישראל מצוקה אמיתית של תדרים, של תדרי טלוויזיה ותדרי רדיו, משום שאנחנו מדינה קטנה ויש לנו חשיבה רחבה מאוד של מערכות צבאיות, הפועלות גם על תדרי רדיו וגם על תדרי טלוויזיה. אבל במקרים רבים מאוד יש אצלנו חפיפה בין המשדרים השונים. חלק מהמשדרים משדרים בתדרי VHF, חלק משדרים בתדרי UHF, ויש חפיפה. יש מקומות מסוימים בתל־אביב, למשל, שניתן לקלוט את שידורי הטלוויזיה הישראלית גם בתדר מסוים של VHF וגם בתדר מסוים של UHF. לדעתי, כפי שעשו "גלי צה"ל" את ההפרדה בשעתה בין צה"ל־1 לצה"ל־2 על־ידי הפרדה בין רשתות ה־AM וה־FM, אפשר לעשות הפרדה כזאת בחלקים ממדינת ישראל גם לגבי הטלוויזיה הישראלית, ולאפשר לטלוויזיה הישראלית לשדר חלק מהתוכניות במשדרים קיימים, בתדרים קיימים על־ידי הפרדה בין VHF ל־UHF.

מיכאל איתן (הליכוד):

כמו שהיא מצלמת בשני סוגים של מכשירים.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

חבר הכנסת איתן, אם אתה רוצה לזרות מלח על פצעי, אתה יכול לעשות זאת בשמחה. גם אני שותף לביקורת שלך על רשות השידור. אני רק יכול לומר לך, שלאחרונה ראיתי שהם כן משתמשים במצלמות ה־ENG, אלה המצלמות האלקטרוניות, אחרי תקופה ארוכה מאוד של מאבק עם הוועדים. אני אינני בא פה לסנגר על רשות השידור, ואני בטוח שיש הרבה מה לעשות שם. אבל, לדעתי, התחרות של רשות השידור גם עם הערוץ השני וגם עם מערכות הטלוויזיה בכבלים תביא אותם בסופו של דבר להתייעלות, כי אם הם לא יעשו זאת הם פשוט יישארו עם הציוד והעובדים והמשדרים, אבל בלי צופים, כי בסופו של דבר הצופה גם צריך לראות משהו.

אולם אני מציע באמת לאפשר לטלוויזיה הישראלית, שחלק גדול מתפקידיה הוא להפיק הרבה בעברית, להתמודד עם התופעה הזאת. ואמרתי, חלק מזה יכול להיעשות על־ידי הפרדה בין VHF ל־UHF.

דבר נוסף, והוא חשוב לא פחות, כפי שציינתי קודם, בתוך זמן לא רב תהיה ישראל, כמעט כולה, מרושתת בטלוויזיה בכבלים, והחדירה תהיה עד כמעט 70% — 80% מבתי־האב. ואפשר לתת לרשות השידור לשדר באמצעות מערכות הטלוויזיה בכבלים. מערכת הטלוויזיה בכבלים לא יוצרת לנו שום בעיה של מצוקת תדרים, ורשות השידור תוכל להשתלב בתוך הדבר הזה על־ידי העברת השידורים באמצעות הכבלים.

בסופו של דבר, האגרה שאנחנו משלמים צריכה להספיק די והותר גם לשידור בערוץ אחד וגם לשידור בערוץ שני של רשות השידור.

בזה בעצם סיימתי את הנושא של הטיפול בחוק. באותה הזדמנות אני רק רוצה לומר, שאם יגיע העניין לוועדה — ואני מקווה שהצעת החוק תעבור בקריאה ראשונה ותועבר לוועדה — אני אציע לוועדה לטפל גם בנושא של "גלי צה"ל" בהזדמנות חגיגית זו.

מקובלת עלי עקרונית העמדה של המערכת הצבאית ושל הרמטכ"ל, ש"גלי צה"ל" אינה צריכה להיות תחנה הממומנת כל־כולה מתקציב מערכת הביטחון. היא אומנם תחנה צבאית ויש לה אטריבוטים של צה"ל, אבל בסופו של דבר זו תחנה המשרתת את כלל הציבור בישראל. לכן הגשתי הצעת חוק עוד בשבוע שעבר, בקרוב היא תתפרסם ותונח על שולחן הכנסת, ובה אני מציע להפוך את "גלי צה"ל" לרשות עצמאית נפרדת. ואני מציע שהמימון ייעשה בחלקו מתקציב מערכת הביטחון, בחלקו על־ידי קבלת חלק מסכום האגרה ובחלקו על־ידי פרסומת מסחרית. אני רוצה לומר, שאף שזו תחנה צבאית, אינני רואה שום פסול בכך שישודרו תשדירים מסחריים, אם יש הפרדה ברורה בין התשדירים השונים. מכל מקום, "גלי צה"ל"

— — —

עדנה סולודר (המערך):

אתה כבר מדבר על החוק הבא שלך?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פורז, אני אבקש ממך לגמור.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אני כבר גומר, אדוני היושב־ראש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כי יש לנו רשימה ארוכה וזה לא שייך בדיוק להצעת החוק. יש לך הצעת חוק אחרת.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אני רק רוצה לומר לך, אדוני היושב־ראש, שהנושא של השידורים האזרחיים של "גלי צה"ל" מוסדר על־ידי חוק רשות השידור, וגם מכפיף את השידורים האזרחיים של "גלי צה"ל" לוועד המנהל של רשות השידור, כך שולבנטיות מסוימת יש כאן, כי אנחנו מדברים כרגע על תיקון לחוק רשות השידור, אם כי הצעת החוק, כפי שהסברתי קודם, כוונתה להוסיף ערוץ טלוויזיה נוסף. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לדיון. ההצבעה לא תהיה היום, לפי בקשת המציע. הדיון הוא אישי, הרשימה סגורה, מי שלא יהיה נוכח, יאבד את תורו, ואני חושב שיהיו רבים כאלה. הזמן שאני מקציב הוא שלוש דקות.

הואיל ואנחנו עוסקים ברשות השידור, היתה פעם בטלוויזיה תוכנית בשם "אלגרו", אני השתתפתי ב"אלגרו" ואני רוצה לעשות את הדיון פה היום אלגרו. לכן אנו ניגשים לדיון.

חבר הכנסת צוקר — אינו נוכח. חברת הכנסת נאוה ארד — אינה נוכחת. חבר הכנסת יאיר צבן — אינו נוכח. חבר הכנסת אברהם בורג — אינו נוכח. חבר הכנסת חיים אורון — אינו נוכח. חבר הכנסת חיים רמון, אני מבין שהוא בכלל לא בארץ. חבר הכנסת חגי מירום — אינו נוכח. חבר הכנסת מיכאל בר־זהר — אינו נוכח. חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה. יש תמיד איזו נקודה קבועה וברורה מראש, ואני אומר את זה לשבח.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב־ראש, אני מאוד מודה לך.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

שבח וייס (המערך):

הנקודה הקבועה השנייה — חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא.

שבח וייס (המערך):
חבר הכנסת איתן, אתה גם קבוע פה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אתה סוגר את הרשימה. כאשר תגיע, אגיד גם מלה טובה עליך.

שבח וייס (המערך):
אדוני היושב־ראש, אני מודה לך על המחמאה, אבל ביום רביעי בשבוע שעבר, אתה גערת בי על שלא הייתי פה, ולא בצדק.

היו"ר מ' וירשובסקי:
נפלה טעות.

שבח וייס (המערך):
אני מבקש למחוק את זה.

אני אחמוך בהצעה של חבר הכנסת פורז. מי אני שאתייצב מול תחרות חופשית, פלורליזם תרבותי? ועם זאת אני רוצה, באמת לפרוטוקול, להעיר הערות אחדות.

אני תמה לפעמים כיצד אנשים ברמת השכלה כל כך גבוהה כמו חבר הכנסת פורז ותומכיו הרבים בתחום הזה, בשם הליברליזם והפלורליזם התרבותי, בעקיפין יוצרים מערכת כל כך מרובת כלים, שבחשבון הכולל מורידה כל כך את הרמה התרבותית בציבור. מדינה קטנה, 4 — 4.5 מיליוני איש, ערוץ ראשון, וערוץ שני בתוך ערוץ ראשון, וערוץ שני וכבלים ושלוש־ארבע תחנות רדיו ו"גלי צה"ל" ותחנות רדיו מקומיות ועשרות עיתונים יומיים, ברמה גבוהה מאוד רובם, ומאות מקומונים. ביום שישי אני הולך הביתה עם 4 — 5 קילו עיתונים, מתוך זה איזה 3 קילו מקומונים. אני מניח שכל אזרח ישראלי סוחב את הקילוגרמים האלה. מה קורה בסוף? במה מתעסקים רוב האנשים? בטיפוח תרבות מקומונית, רכילאית, קשקשנית, דברי הבל ורעות רוח. יכול להיות היום מצב, שאנשים לא ידעו את שמו של ראש ממשלת סין ולא ידעו מה קורה אפילו באתיופיה, והם יודעים איזה פקיד ואיזה פקיד שני באיזו עירייה ובאיזו סמטה נתקל באיזו אבן, ואיך הוא הגיע עם האבן הזאת לשאילתא בוועדת משנה של מועצת עיר.

אני מכיר את הערכים של חופש תחרות וכן הלאה, ואני לא אעמוד בדרכם של ערכים כל כך מקודשים של הליברליזם. אבל איזה עומס, איזו מיותרות, איזה מכלול שלם של הורדת רמה.

ואומר גם משהו על האתיקה, ובזה אסיים. תראו, ערוץ ראשון הוא ערוץ חשוב, ערוץ שני הוא ערוץ עני עדיין. ערוץ ראשון יש לו מוסד ציבורי שמפקח עליו, שאמור לשמור על כך שלא יתקפח החוק. ערוץ שני, לכאורה, מופקר, אבל בינתיים התוצאה בשטח היא, שהערוץ השני הוא הערוץ היחיד המגיש לפחות את החיים הפרלמנטריים באופן הוגן, כי יצרנו מסגרת שבה לא היתה אפשרית סלקציה על־פי טעמו הפוליטי של העורך. בנסיבות האלה אני מעדיף ערוץ שאין לו ועד מפקח.

גם העניין של האתיקה — אתם יודעים כיצד נרמסת האתיקה העיתונאית בתרבות המקומונית, גם בארצית כבר, והפרינציפ הוא זה, שכל המרבה, מוריד את המכנה המשותף. כדי לחדור לשוק, מורידים רמה, יוצרים אלימות, וולגריות, נטפלים, רומסים זכויות אנשים. בשם זכות הציבור לדעת רוקדים כולם סביב האליל שהוא כל־כולו חדוות הציבור לדעת. וכל המערכות הכבדות יורדות כדי לעמוד בתחרות הזו.

אז אני אסייע הפעם גם לחבר הכנסת פורז להוסיף עוד ערוץ לממלכת הוולגריזציה של החיים התרבותיים בישראל בשם החופש, החירות והפלורליזם.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה לחבר הכנסת שבח וייס. חבר הכנסת שמעון שטרית — אינו נוכח. חבר הכנסת מיכה גולדמן — אינו נוכח. חבר הכנסת עוזי ברעם — אינו נוכח. חבר הכנסת דוד ליבאי — אינו נוכח. חבר הכנסת רענן כהן — אינו נוכח. חבר הכנסת עמיר פרץ — אינו נוכח. חברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):
כבוד היושב־ראש, חברי הכנסת, האמת היא, שאחרי דבריו של חבר הכנסת שבח וייס כמעט שלא נותרו לי הערות. בחוק שמביא לפנינו חבר הכנסת פורז יש פן תוכני ופן טכני, של האם ניתן לקיים ערוץ שני, איך לעשות זאת וכו'. אני לא מבינה בנושאים האלה ולא אתייחס לעניין הזה.

אבל אני רוצה לומר משהו בנושא של התוכן. מחד גיסא, אנחנו רוויים באמצעי תקשורת, ומאידך גיסא, הרמה של אותם אמצעי תקשורת מעמידה בכלל בספק את כל העניין הזה. אני מודה שלא יוצא לי, פשוט מחוסר זמן, לראות הרבה טלוויזיה, אבל כשכבר יש לי זמן לראות טלוויזיה, לא אחת אני מסובבת את הכפתור וסוגרת. כמובן, שידור זה עניין של טעם וריח, אבל יש שאלה, האם לשידור, ובוודאי לשידור ממלכתי — וכאן אנחנו מדברים על הערוץ השני; הערוץ הממלכתי, אם הבנתי נכון, יש עליו בכל זאת איזה פיקוח של המדינה — יש תפקיד מחנך?

אני רוצה לומר, שלטעמי היום, אם אני כבר מסתכלת בערוץ השני הקיים, שאינו נמצא תחת פיקוח ממלכתי — רמתו בזמן האחרון עולה על רמתו של הערוץ הממלכתי. השאלה היא, מה יהיו תכניו ומה תהיה רמתו של אותו ערוץ שני לעומת הערוץ הראשון שבפיקוח. השאלה היא, האם התוספת של הערוץ והתחרות הזאת תביא לעליית רמה או לירידת רמה של שידור, מפני שבסך הכול שידורי טלוויזיה — וכל אחד יודע זאת בעצמו — יכולים להיות שידורים המגרים את ההשתתפות של הצופה לחשוב, לפתח רעיונות חדשים, מביאים אליו דברים שאולי בדרך אחרת לא היו מגיעים אליו; אך הם יכולים להיות דבר נוח מאוד לאנשים פסיביים, עם ראש קטן, שישבו כל הערב מול מקלט הטלוויזיה וייהנו מהחיים. השאלה היא, האם בכלל יש לנו איזו יומרה גם לחנך את הציבור. וזאת שאלה כבדה מאוד, אבל קובעת מאוד את חיי התרבות שלנו ואת הרמה של העם שלנו.

לכן, התחרות חיובית — הרבה פרחים יפרחו. אני מקווה שהיצירה של ערוץ שני בתוך הערוץ הראשון תרבה ביצירות מקוריות וביצירות ישראליות; תסלחו לי, לא בשעות נוספות של משחקי כדורגל, עם כל החשיבות של משחקי הכדורגל, מפני שגם לזה יש איזה גבול.

עד כמה שראיתי את הצעתו של חבר הכנסת פורז, לפחות מה שהיה כתוב בדברי ההסבר בהצעה הטרומית, נאמר גם למה יועדו כספי האגרה, שאתה רוצה להועיד אותם יותר להפקות בעלות רמה ובעלות תוכן. אני מסכימה מאוד לזה ותומכת מאוד בזה.

כאמור, אני תומכת בהצעת החוק ואצביע בעדה, אבל אני מציעה שנציב לפני כולנו את ההערות שהעיר חבר הכנסת שבח וייס ביתר עמקות ממני, לאן אנחנו הולכים בכיוון הזה, ומה יהיו תוכניהם ורמתם של אותם ערוצים נוספים שיבואו בוודאי בעקבות הערוץ הזה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר. חבר הכנסת יהודה פרח — איננו נוכח. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין — איננו נוכח. חבר הכנסת אברהם שוחט — איננו נוכח. חבר הכנסת אלי בן־מנחם — איננו נוכח. חבר הכנסת עמנואל זיסמן — איננו נוכח. חבר הכנסת האשם מחאמיד, בבקשה. אחריו — אני מניח — יבוא חבר הכנסת מיכאל איתן.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב־ראש, אקצר בדברי ואעיר רק שלוש הערות. אתמוך בהצעת החוק שלפנינו, היות שמטרתה של ההצעה הזאת היא להפעיל ערוץ נוסף בטלוויזיה, כפי שנאמר בדברי ההסבר. אך, כפי שאמרתי, אני חייב להציג שלוש הערות.

אולי כדאי לחשוב גם על איזה ערוץ בטלוויזיה בשפה נוספת. אולי כדאי לחשוב על משהו בשפה הערבית.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

חלק מהערוץ הזה צריך להיות בערבית.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

חבר הכנסת פורז, הטלוויזיה בעברית משדרת חמש־שש שעות ביום, ואילו בערבית יש בקושי שעה וחצי, דבר שאיננו מספיק כמובן.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

צריך להרחיב גם את השידורים בערבית, ללא ספק.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

דבר שני, בדברי ההסבר של חבר הכנסת פורז נאמר — כפי שהשכלתי להבין — משהו צורם במקצת, ואני בטוח שחבר הכנסת פורז לא התכוון לצרום באוזני; כתוב כך: קיימים שלושה סוגים של טלוויזיה — טלוויזיה לימודית, טלוויזיה ערבית וטלוויזיה ישראלית. כפי שהבנתי תוך כדי קריאה, כאילו הטלוויזיה הערבית איננה ישראלית.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

זה הכינוי שלהם באופן פורמלי ברשות השידור.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זה כינוי לא נכון, לדעתי.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

הטלוויזיה הישראלית היא הטלוויזיה בעברית; הטלוויזיה הערבית — היא בערבית. גם הערבית היא ישראלית, ללא ספק.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הם היו צריכים לשנות ולומר טלוויזיה ישראלית. בוודאי, בדברי ההסבר צריך היה לכתוב: טלוויזיה לימודית, טלוויזיה ישראלית בערבית וטלוויזיה ישראלית בעברית; או, לחלופין, טלוויזיה ערבית וטלוויזיה עברית.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אתה צודק בהערה שלך.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

דבר שלישי, אני מקווה שהערוץ שעומד להיוולד — ואני מקווה שאכן הוא ייוולד — ייתן תרגום לרוסית נוסף על התרגום לערבית. אני מתכוון לכך, שבזמן האחרון יש תרגום של סרטים לועזיים לשפה הרוסית על חשבון השפה הערבית, וכאשר פניתי באמצעות ועדת החינוך והתרבות של הכנסת לוישב־ראש רשות השידור, נאמר לי ש"מועצת חכמי הטלוויזיה" החליטה כביכול מה טוב לערבים להבין ומה לא טוב, שיש סרטים שמיועדים לעולים מרוסיה או לעולים חדשים.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

חשבתי שרוצים שכולם ילמדו רוסית.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

יכול להיות שהם רוצים זאת, אבל הרצון שלהם אינו לא הרצון שלי. אני גם רוצה ליהנות מסרט היות שגם אני משלם אגרה.

על כל פנים, אני מקווה שבכל זאת הערוץ הזה יקום. אנחנו נתמוך בו. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. רשות הדיבור לאחרון המשתתפים בדיון, חבר הכנסת מיכאל איתן — גם כן אחד מעמודי התווך; בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, שמעתי היום את חבר הכנסת פורז מדבר בזכותו של שר הכלכלה והתכנון. זכותו, על־פי השקפתו של חבר הכנסת פורז כמובן, של השר דוד מגן היא בכך שהוא, כפי שכינה אותו חבר הכנסת פורז, עמוד התווך והמוביל בנושא היוזמה החופשית והכלכלה חופשית במשק. הוא כל כך הפליג בשבחיו, עד שהשר עצמו נבהל והדף מעט מהשבחים בבואו להשיב למתווכחים.

אני מעלה את הדברים האלה מתוך רצון לדבר אל לבו של חבר הכנסת פורז כאשר לתוכניותיו להרחיב את השליטה הממשלתית בתחומי התקשורת. אני מוצא את זה כבלתי קונסיסטנטי, לא עקיב.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

זו לא שליטה ממשלתית, זו רשות ציבורית.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת פורז, אנחנו יכולים לכנות את זה רשות ציבורית, אנחנו יכולים לכנות את זה ועד מנהל שמורכב מאנשי רוח, אמנים, הוגים ונציגי ציבור. אנחנו יכולים לכנות את זה בכל מיני כינויים. הכול בסדר, אבל אתה ואני יודעים היטב איך ממנים שם את האנשים, על־פי אילו שיקולים, איך זה מתבצע ומי קובע בסופו של דבר גם בצד החוקי. מי שמאשר זו הממשלה, גם לפי חוק רשות השידור. לכן יש לראות בזה זרוע ממשלתית. האגרה שנקבעת הפכה להיות משהו שאין בינו לבין הרשות עצמה ופעולותיה דבר. זו עוד דוגמה לכך, שדברים שנעשים על־ידי הממשלה נעשים בלי שום רציונל של מחיר או שירות או אספקה או עלות מנגד.

כל העניין הזה, כפי שהוא מתנהל עד היום, גם אליבא דהערותיך, הערוץ הראשון אינו זכאי לשום טפיחה של יישר־כוח על הישגיו עד עכשיו. מבין דבריך השתמעה במובלע, ואני אומר את זה במפורש, ביקורת קשה על אופן הניהול של הערוץ הראשון עד היום. אתה אמרת שיש שם אולי עודף עובדים. אמרת את זה בלשון המעטה. התחנה הזאת מפעילה 800 איש בטלוויזיה ועוד מאות אנשים ברדיו, כאשר בערוץ השני, שרבים רואים בו היום את הערוץ הראשון דווקא, עובדים אולי 10% ממספר זה ומגיעים להישגים אדירים. יש שם בטלה בלתי רגילה, יש שם שערוריות אחת אחרי השנייה, ציוד מיושן שאי־אפשר להחליף אותו. יש שם גישה פוליטית חד־צדדית, שלכל הציבור יש נגדה טענות והרגשות קיפוח. למה? כשבעיתון "הארץ" כותבים כך או אחרת, אדם יכול להחליט שהוא לא יקנה עוד את עיתון "הארץ" והוא מבטל את

המנוי שלו. זו מדינה חופשית, כל אחד יכול לעשות מה שהוא רוצה. אבל כששמיר ממנה את מקל ובראל, ומשדרים כתבות כמו ביום שישי, אז פעמיים אנחנו "אוכלים אותה": פעם אחת השמאל בוכה למה מינו אותם; פעם שנייה הליכוד — למה הם משדרים, עושים את מה שהם עושים, והם אחראים למה שקורה שם בצורה בוטה ומבישה שכזאת.

מבחינה זו אני חושב, חבר הכנסת פורז, שאתה צריך לשקול פעם נוספת את הרחבת המונופול. ההשוואה לבריטניה אינה במקומה. שכחת הבדל קטן אחד, שבבריטניה הגדולה, לעומת ישראל הקטנה, יש איזה פער לא כל כך קטן, אבל יש פער בכמות האוכלוסין. ואתה רוצה בעצם שהכול יהיה בידי הממשלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבקש ממך לסיים. עברת את זמנך. אני חושב שחבר הכנסת פורז, שהוא היחיד שמאזין לך, מסכים אתך. חבר הכנסת שטרית עוזב, אז אינני רואה טעם שתמשיך. אבל אני נותן לך עוד דקה.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת פורז, לגבי ההשוואה בין ישראל לבריטניה, כמות השידורים הממשלתיים, כך אני קורא להם, בארץ היא בעצם טוטלית. כי מה שקורה הוא, גם בכבלים מחייבים אותם להעביר את התחנות האלה. גם הערוץ השני יהיה מחויב בסופו של דבר להפעיל חברת "חדשות" לא על־פי זיכיונות פרטיים, אלא ציבורית, ותהיה לך בעצם שליטה של הממשלה בכל הנושא ששמו "חדשות" גם בערוץ הראשון וגם בערוץ השני ממילא. אז בשביל מה להוסיף ערוץ?

אני מצטרף לדבריך בקשר לצורך בפיתוח איכויות מקומיות ויצירות מקומיות. אני חושב שזה מסוג הדברים שיש לתת בהם מעורבות ממשלתית, אבל גם במידה מצומצמת.

אשר להערתך לגבי "גלי צה"ל", אני חושב שזו הזדמנות מצוינת לשחרר את עם ישראל מהצורך לעשות דברים שאני באמת לא מבין אותם. עוד פעם ממשלה, עוד פעם תקציב המדינה, ולכן צריך לעשות "חדשות" פעם על תקציב המדינה בשעה שמונה בערב ועוד פעם "חדשות" בשעה שמונה וחצי בערב ועוד פעם בשתי הרשתות. מה נעשה פה? למה לממן את כל זה? מי צריך את זה? כשאני שאלתי למה לא הופכים את "גלי צה"ל" לרשת פרטית, אמרו לי: איך הם יחזיקו מעמד לשדר את כל זה? הם יצטרכו לשנות את התוכניות, כי הפרסומת תחזיק פחות מזה. למה הפרסומת תחזיק פחות מזה? כי אין צורך. רק במשטר שבו הממשלה קובעת את הצרכים ולא השוק החופשי מגיעים למצב שבו הכנסת שלנו מחוקקת מין חוק כזה, תחזיק עוד פעם את "גלי צה"ל" וישדרו כל שעתיים ארבע מהדורות "חדשות". למה? מי צריך את זה? מי קבע את זה? רק מפני שזה מוחזק בכספי המדינה, בכספי משלם המסים, שבסופו של דבר לא רוצה בזה כלל, אבל איש לא שואל אותו?

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברי הכנסת, תם הדיון. ההצבעה תהיה בתאריך אחר.

אני מודיע שאני עומד לנעול את הישיבה. גמרנו את סדר־היום. הישיבה הבאה תתקיים מחר, יום שלישי, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 21:17.